

Udviklingsrådets redegørelse for 2007

Udviklingen på det sociale område
og specialundervisningsområdet

Indhold

Læsevejledning	1
Kapitel 1: Indledning	2
1.1: De regionale udviklingsråd	2
1.2: Sammensætning af udviklingsrådene	2
1.3: Udviklingsrådenes virksomhed	3
Kapitel 2: Arbejdsmetode	4
2.1: Indledning	4
2.2: Sekretariaternes netværksgruppe	4
2.3: Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser	4
2.3.1: Udviklingsrådenes database (databehandling)	6
2.4: Det Centrale Informations- og Analysesystem (CIAS)	6
2.5: Årsrapport fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning	7
2.6: Evaluering af processen vedr. udarbejdelse af redegørelse for 2007 i Region Nordjylland.....	8
Kapitel 3: Nye strukturer med strukturreformen	9
3.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	9
3.2: Beskrivelse og analyse af de nye strukturer	10
3.2.1: Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)	11
3.2.2: VISO	14
3.2.3: Forpligtende samarbejder	15
Kapitel 4: Udviklingen inden for børn og unge området	17
4.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	17
4.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen.....	19
4.2.1: Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse	20
4.2.2: Forebyggende foranstaltninger	23
4.2.3: Anbringelser af børn og unge	26
4.2.4: Sikrede og særligt sikrede institutioner	28
Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet	29
5.1: Konklusion og rådets anbefalinger	29
5.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet	32
5.2.1: Botilbud	33
5.2.2: Behandlingstilbud og misbrugsområdet.....	40
5.2.3: Personlige hjælpeordninger.....	44
5.2.4: Ledsageordning.....	46
5.2.5: Dagtilbud	47
5.2.6: Hjælpemidler, boligindretning og biler	50
Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisning	53
6.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	54
6.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen.....	55
6.2.1: Specialundervisning til førskolebørn	56
6.2.2: Almindelig specialundervisning	57
6.2.3: Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden.....	59
6.2.4: Undervisning af voksne med behov for specialundervisning	60
6.2.5: Uddannelse af unge med særlige behov	61
Kapitel 7: Særlige temaer	64
7.1.1: Konklusion og Rådets anbefalinger vedr. tema I.....	64
7.1.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen på området	65

7.2.1: Konklusion og Rådets anbefalinger vedr. tema II	66
7.2.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen på området	66
Kapitel 8: Fokusområder til videre bearbejdning	70
Bilag 1	71
Medlemmer af Udviklingsrådet i Region Nordjylland	71
Bilag 2	73
Tilbud indeholdt i rammeaftalerne i Region Nordjylland	73
Bilag 3	74
Høringssvar	74
Bilag 4	75
Kommunestørrelser	75
Bilag 5	76
Tilbud og målgrupper	76

Læsevejledning

Kapitel 1-2

Redegørelsen indeholder et kapitel 1, som indledningsvist beskriver nedsættelsen af de regionale udviklingsråd, herunder Udviklingsrådets sammensætning og virke. I Kapitel 2 redegøres i et metodeafsnit for fremgangsmåden for redegørelsens tilblivelse, herunder for datagrundlaget samt de metodevalg, der er foretaget undervejs med videre.

Kapitel 3-6

Den efterfølgende del af redegørelsen er opbygget i 4 hovedområder, hvor der i kapitel 3 redegøres for de nye strukturer, det vil sige de overordnede og bundne strukturelle ændringer, der fulgte af strukturreformen. Dernæst behandles det sociale område, som er opdelt i 2 hovedområder, henholdsvis i kapitel 4: Børn og unge området samt kapitel 5: Voksenområdet. Efterfølgende behandles i kapitel 6 specialundervisningsområdet.

Kapitel 7-8

Udover de 4 hovedområder behandles særskilt i kapitel 7 de særligt udmeldte temaer, som er udmeldt af Velfærdsministeriet, og i kapitel 8 afsluttes redegørelsen for 2007 med udpegning af særlige fokusområder, der kan arbejdes videre med i Udviklingsrådets forestående arbejdsperiode.

Konklusion og anbefaling

Konklusioner og Rådets anbefalinger vil fremgå i en markeret tekstboks forud for hvert kapitel.¹ En udspecificeret beskrivelse og analyse fremgår efterfølgende og hvert afsnit afsluttes med en opsummering af det mest væsentlige for området.

Kildeangivelse

I beskrivelsen og analysen af områderne er der hovedsageligt anvendt kildeangivelse i fodnoteform, hvor angivelse af kommunenavn er ensbetydende med data fra kommunens redegørelse til rådet. Kildeangivelsen giver mulighed for at spore, hvilken kommune der i en given sammenhæng har bidraget med bemærkninger og vurderinger med videre. Kommunernes navne er i enkelte tilfælde anvendt direkte i teksten, såfremt det er vurderet som havende relevans, eksempelvis i forhold til særlige og større tiltag etc.

---

¹ NB. Af vejledningen til bekendtgørelsen om udviklingsråd som led i kommunalreformen fremgår det, at udviklingsrådenes konklusioner skal præsenteres som indledning til de omfattede områder.

Kapitel 1: Indledning

1.1: De regionale udviklingsråd

Rådenes opgave

Som led i kommunalreformen er der i henhold til lov om social service § 188 nedsat et udviklingsråd i hver region for perioden fra 2007 til og med 2010. Udviklingsrådenes opgave er at følge og drøfte udviklingen på det sociale område og som noget nyt i forhold til de tidligere udviklingsråd² ligeledes på specialundervisningsområdet.

De nærmere regler for udviklingsrådets virke er fastsat i Socialministeriets (nu Velfærdsministeriets) bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen. Socialministeriet har endvidere udarbejdet vejledning nr. 106 af 12. december 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Fokus på kommunalreformen

Udviklingsrådene skal følge og vurdere implementeringen af strukturreformen, og det er derfor områder, der berøres af reformen, som udviklingsrådene skal fokusere på i deres redegørelser, herunder blandt andet de områder, hvor amtskommunerne indtil strukturreformens ikrafttræden har haft et myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar.

Udviklingsrådenes redegørelser

Udviklingsrådene skal hvert år i årene 2008 til og med 2010 udarbejde en redegørelse til Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet om udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Udviklingsrådenes redegørelser indgår i grundlaget for ministeriernes løbende vurdering af, hvordan kommunalbestyrelser og regionsråd varetager deres opgaver efter 1. januar 2007. Samtidig indgår redegørelserne i ministeriernes årlige redegørelse til Folketinget om udviklingen på områderne.

Der redegøres nærmere for grundlaget i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelserne i kapitel 2 om arbejdsmetode.

1.2: Sammensætning af udviklingsrådene

Kommunale og regionale repræsentanter

Udviklingsrådene er sammensat af repræsentanter fra kommunalbestyrelserne i regionen, regionsrådet og brugerorganisationerne. Der er således som udgangspunkt i hver kommune udpeget eet medlem til udviklingsrådet mens regionen er repræsenteret ved mindst et medlem. Det har imidlertid i særlige situationer kunnet aftales, at flere kommunalbe-

---

² I de tidligere amtskommuner var der i perioden 1. januar 2002 til 31. december 2006 nedsat regionale udviklingsråd med henblik på overvågning af finansieringsreformen (grundtakst) for ydelser efter lov om social service.

Det regionale udviklingsråd havde til opgave at indsamle dokumentation og information om udviklingen på det område, der var omfattet af finansieringsomlægningen. Oplysningerne skulle bidrage til belysning af reformens konsekvenser i forhold til blandt andet det samlede systems kapacitet og opbygning samt opgavefordeling. Det regionale udviklingsråd udarbejdede - på baggrund af generelle oplysninger, egne informationer og kommunernes årlige redegørelser - en redegørelse til Socialministeriet om udviklingen det forudgående kalenderår på det område der, efter lov om social service, var omfattet af finansieringsreformen.

styrelser lader sig repræsentere i fællesskab, men det er stadig den enkelte kommunalbestyrelse, der er forpligtet til at udarbejde en redegørelse til udviklingsrådet. Det skal bemærkes, at det ikke er et krav, at repræsentanten for kommunalbestyrelsen og regionsrådet er medlem af kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet. Repræsentanten i udviklingsrådet skal dog under alle omstændigheder kunne tegne kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet i forhold til udviklingsrådets opgaver og beslutninger, for eksempel en beslutning om at udviklingsrådet iværksætter en undersøgelse i en eller flere kommuner.

Brugerrepræsentanter

De udpegede repræsentanter fra alle kommunalbestyrelser i regionen og fra regionsrådet har i et forberedende møde³ truffet beslutning om, hvilke brugerorganisationer på det sociale område og specialundervisningsområdet, der skulle være repræsenteret i udviklingsrådet. Det fremgår af vejledningen om udviklingsråd, at Danske Handicaporganisationer (DH) samt Skole og Samfund skal være repræsenteret i Udviklingsrådet. For valget af øvrige brugerorganisationer forudsattes det, at organisationen var lokalt funderet i regionen og besad et tilstrækkeligt lokalkendskab. En mere landsdækkende brugerorganisation kunne dog i relevante tilfælde få repræsentation i Udviklingsrådet.

Valg af formand

På det forberedende møde i de respektive udviklingsråd blev der ligeledes af - og blandt - repræsentanterne fra kommunalbestyrelserne valgt en formand for udviklingsrådet.

Fordeling af repræsentanter

I Region Nordjylland består Udviklingsrådet af en repræsentant for hver af de 11 kommuner, 1 regionsrådsmedlem og 5 repræsentanter fra brugerorganisationerne.

En fortegnelse over medlemmerne er optaget som bilag til denne redegørelse, jf. bilag 1.

1.3: Udviklingsrådenes virksomhed

Til hvert udviklingsråd er der knyttet et sekretariat. Det er statsforvaltningen i den pågældende region, der sekretariatsbetjener udviklingsrådet.

Der er ikke i lovgivningen fastsat nærmere regler om udviklingsrådenes virksomhed i form af forretningsorden, vedtægter, mødevirksomhed eller lignende. Det enkelte udviklingsråd har derfor fastsat sin egen forretningsorden.⁴

---

³ De kommunalt udpegede repræsentanter skulle i følge bekendtgørelsen afholde et forberedende møde med henblik på valg af formand samt valg af, hvilke brugerorganisationer der skulle repræsenteres i rådet.

⁴ De enkelte udviklingsråds forretningsordener kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside: www.statsforvaltning.dk/udviklingsraad-nordjylland

Kapitel 2: Arbejdsmetode

2.1: Indledning

Nærværende redegørelse om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet er Udviklingsrådets første redegørelse af i alt 3 årlige redegørelser om udviklingen, fordelt på årene 2007, 2008 samt 2009.

I det følgende redegøres for den metodiske tilgang til udarbejdelse af redegørelsen.

2.2: Sekretariaternes netværksgruppe

Af "*Vejledning om udviklingsråd som led i kommunalreformen*" fremgår det, at det er en forudsætning, at udviklingsrådenes sekretariater (statsforvaltningerne) samarbejder om retningslinjer for fælles fremstillingsformer, der sikrer en gennemgående ensartet struktur og systematik, der gør tilgangen til redegørelserne så let som muligt.

Fælles retningslinjer mv.

Statsforvaltningerne nedsatte på den baggrund en netværksgruppe for udviklingsrådenes sekretariater, der afholdt opstartsmøde i januar 2007. På opstartsmødet blev det vedtaget at udvide det obligatoriske samarbejde om fælles retningslinjer til også at indebære løbende erfaringsudveksling, fælles hjemmeside⁵, udvikling af opgaver til fremme af kvaliteten af sekretariatsbetjeningen af udviklingsrådene med videre.

2.3: Skabeloner til kommunernes og regionernes redegørelser

Spørgeskemaer

Netværksgruppen har i et tæt samarbejde udviklet en fælles skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene. Skabelonen består af i alt 4 spørgeskemaer, fordelt på 1 spørgeskema til regionerne og 3 spørgeskemaer til kommunerne.

Kommunernes spørgeskemaer er opdelt på nedenstående områder:

- Tilbud til Børn og Unge
- Tilbud til Voksne
- Specialundervisning

Regionernes skema indeholder spørgsmål inden for de områder, der er relevante i forhold til regionernes opgaver.

Foranstaltninger som i CIAS

De foranstaltninger og tilbud inden for det sociale område, der i spørgeskemaerne er taget udgangspunkt i, er de samme foranstaltninger og tilbud, som kommunerne kvartalsvist indberetter oplysninger om til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS). Se nærmere vedrørende CIAS på side 6.

Skabelonens formål

Formålet med den fælles skabelon har først og fremmest været at sikre muligheden for at kunne sammenligne redegørelserne såvel inden for regionerne som på landsplan. Dette ud fra en forudsætning om at udviklingsrådene skal leve op til kravene om ensartethed i

---

⁵ jf. www.statsforvaltning.dk/udviklingsraad

de redegørelser, som rådene skal udarbejde til ministerierne, jf. *"Bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen"*.⁶

Skabelonerne har samtidig kunnet tilvejebringe et overblik for kommunerne og regionerne over de indholdsmæssige krav til redegørelserne til udviklingsrådene, hvormed skabelonerne også har fungeret som et redskab til at kvalificere og lette redegørelsesarbejdet.

Afprøvning af spørgeskemaer

Spørgeskemaerne har forud for udsendelse til alle kommuner/regioner været afprøvet af repræsentanter for kommuner samt regioner fordelt over hele landet. Dette for at gøre spørgeskemaerne så tilgængelige som muligt og samtidig sikre, at der eksempelvis ikke vil blive stillet spørgsmål, som ikke er relevante, eller der ikke spørges til tal, som kommunerne og regionen ikke kan opgøre og så videre.

Overvejelser ift. spørgsmålene

Spørgsmålene i skabelonen (spørgeskemaerne) afspejler de områder, der i løbet af 2007 har været debatteret i de 5 udviklingsråd, ligesom der i skabelonen er indeholdt en række mere generelle spørgsmål med mulighed for at beskrive udviklingsområderne, politikker og tendenser med videre. For så vidt angår generelle og brede spørgsmål har det været op til kommunerne/regionerne at vurdere, hvilke svar det har været relevant at fremhæve samt i hvilken detaljeringsgrad. Spørgeskemaerne har endvidere indeholdt en række åbne tekstfelter, hvor der har været mulighed for at redegøre mere frit i forhold til udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet, herunder til beskrivelse af eventuelle strukturafløede konsekvenser.

Der er i udarbejdelsen af spørgeskemaerne taget højde for kravene til kommunernes og regionernes redegørelser som bestemt i bekendtgørelsen.

Udsendelse af spørgeskemaer

Spørgeskemaerne blev udsendt til samtlige kommuner og regioner medio december 2007 med indberetningsfrist inden den 1. marts 2008.

Ved indberetningsfristens udløb havde stort set alle 98 kommuner og samtlige regioner afgivet deres redegørelse til udviklingsrådene. I Region Nordjylland har Udviklingsrådet modtaget redegørelser fra samtlige 11 kommuner i regionen og fra Region Nordjylland. Samtlige redegørelser kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside: www.statsforvaltning.dk/udviklingsraad-redegørelser.

Særlige temaer

Velfærdsministeriet har i medfør af *"bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen"* udmeldt to særlige temaer, som skal behandles i udviklingsrådenes redegørelser for 2007:

Særligt tema I – Udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse.

Særligt tema II – Udslusning fra forsorghjem

Netværksgruppen har efterfølgende drøftet de særligt udmeldte temaer og udsendt anmodning til kommunerne om nye oplysninger samt en uddybning af områder, som allerede har været indeholdt i de udsendte skabeloner til kommunerne og regionerne.

---

⁶ Bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006

Høringspro- cedure

Ifølge bekendtgørelsen er kommunerne forpligtet til at sende de kommunale redegørelser i høring hos de lokale Handicapråd og brugerorganisationer senest samtidig med, at redegørelserne afleveres til udviklingsrådene.

Høringssvarene fra Handicapråd og brugerorganisationer vil indgå som en del af datagrundlaget for udviklingsrådenes redegørelser. Udviklingsrådet i Region Nordjylland har modtaget høringssvar fra i alt 3 Handicapråd. Høringssvarene kan findes på:

www.statsforvaltning.dk/udviklingsraad-nordjylland .

2.3.1: Udviklingsrådenes database (databehandling)

Netværksgruppen har – i samarbejde med en databaseudbyder – udviklet en særskilt database til samling af alle data fra kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene.

Netbaseret indberetning

Kommunerne og regionerne har indberettet deres redegørelser til udviklingsrådene i databasen, hvilket har givet sekretariatene mulighed for at databehandle oplysningerne såvel inden for den enkelte kommune/region, på tværs af kommunerne i regionen samt på landsplan.

Netværksgruppen planlægger at anvende og udvikle databasen løbende i perioden for udviklingsrådenes virke. Databasen vil således samle kommunernes og regionernes redegørelser for de tre redegørelsesår: 2007, 2008 samt 2009 og der vil dermed være mulighed for at følge udviklingen inden for det sociale område samt specialundervisningsområdet hen over denne periode.

Databasen vil endvidere indeholde oplysninger vedrørende de af Velfærdsministeriet og/eller Undervisningsministeriets særligt udmeldte temaer i redegørelsesårene.

2.4: Det Centrale Informations- og Analyzesystem (CIAS)

Kommunerne skal hvert kvartal indberette oplysninger om udviklingen på det sociale område til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS), jf. *"Bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen"*. Kommunernes indberetninger til CIAS skal bidrage som et væsentligt grundlag for udviklingsrådenes løbende drøftelse af udviklingen på det sociale område.

Det Centrale Informations- og Analysesystem administreres af Servicestyrelsen, som hvert kvartal offentliggør en statusrapport vedrørende kommunernes indberetninger.

Indberetninger vedr. 2007

Erfaringerne fra indberetningerne for 2007 har vist, at kommunerne kun i begrænset omfang har levet op til deres forpligtelse til at indberette kvartalsvist til CIAS. Dels har svarprocenterne været lave og svingende, og dels har de indberettede tal ikke været fyldestgørende (kun delvise indberetninger). Det har dermed ikke været muligt at sammenligne tallene, ligesom systemets opbygning har medført ringe mulighed for at kunne spore forskydninger mellem foranstaltningerne, idet der ikke registreres på cpr.nr., således at borgeren kan følges.

Anvendelse af CIAS-tallene vil derfor bero på en konkret vurdering af talmaterialets anvendelsesmuligheder i de enkelte dele af redegørelsen.

Ejerformer

I CIAS systemets opbygning var det oprindeligt hensigten, at kommunerne - udover at anføre henholdsvis tilgang og bestand for hver foranstaltning – ligeledes skulle indberette obligatorisk på ejerformer, det vil sige angive om foranstaltningerne anvendes inden for egen kommune, andre kommuner, en kombination eller i privat regi med videre.

Statistisk materiale fra CIAS - som kvartalsvist ville kunne vise udviklingen i hvor tilbudene anvendes - ville være brugbare oplysninger for udviklingsrådene i forbindelse med løbende at overvåge udviklingen på det sociale område. Indberetning på ejerformer blev imidlertid gjort til en frivillig del af indberetningen til CIAS, hvilket har medført en meget lav svarfrekvens. Statistikgrundlaget fra CIAS vedrørende ejerformer må derfor anses for ikke at være brugbart til vurdering af udviklingen i forhold til kommunernes anvendelse af egne tilbud, andre kommuners tilbud med videre.

Sekretariaterne har derfor i spørgeskemaerne til kommunerne blandt andet spurgt om kommunen kun anvender egne tilbud, en kombination af egne og andre kommuners tilbud, udelukkende tilbud i andre kommuner eller eventuelt andet.

Perspektiver for CIAS

Netværksgruppen har afholdt møde med Servicestyrelsen med henblik på drøftelse af mulighederne for at kvalificere systemet samt mulighederne for at fremme svarprocenterne og forventer, at svarprocenterne fremadrettet vil være mere tilfredsstillende.

2.5: Årsrapport fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning

En anden del af datagrundlaget for udviklingsrådenes årlige redegørelser er årsrapporten fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning om klager inden for specialundervisningen.

Klagenævnets rapport vedrørende kalenderåret 2007 blev offentliggjort den 4. april 2008. Rapporten opgør de klager, som klagenævnet har afsluttet i løbet af 2007..

Antallet af klager

I rapporten indgår en oversigt over klagernes fordeling på kommunerne, hvormed der over tid vil kunne følges en udvikling i antallet af klager i de enkelte kommuner. Det må derfor forventes, at rapporten fremadrettet vil kunne vise en udvikling, som vil kunne give anledning til eventuelt at foretage yderligere undersøgelser i enkelte kommuner og/eller regioner. Idet Klagenævnets tidligere årsrapporter bygger på amtslige opgørelser, kan der ikke sammenlignes bagudrettet på kommuneniveau.

Klagernes årsager

I rapporten opgøres blandt andet årsagerne til klagerne, men da opgørelsen er foretaget ud fra enten Københavns Kommune eller de resterende kommuner under eet, vil det for de 4 ud af 5 regioner være yderst vanskeligt at fastlægge, hvad der klages over i de respektive kommuner og regioner.

Årsrapporten fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning må derfor vurderes – i den nuværende form - at have meget begrænsede anvendelsesmuligheder som grundlag for udviklingsrådenes redegørelser.

2.6: Evaluering af processen vedr. udarbejdelse af redegørelse for 2007 i Region Nordjylland

Processen for udarbejdelse af udviklingsrådets redegørelse for 2007 - vedrørende udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet i region Nordjylland - har været præget af tidspres såvel for kommunerne og regionen som for rådets sekretariat.

Kommunerne og regionen

Kommunerne og regionen har skullet redegøre for statistiske oplysninger frem til den 31. december 2007. Kommunerne har derfor gjort Rådets sekretariat opmærksom på, at tidsfristen for indberetningen til Udviklingsrådet har været stram. Dette skyldes dels, at kommunerne har skullet nå at foretage indberetningen efter den 31. december – ofte via en uddelegering til flere forvaltningsenheder – og dernæst har de samlede kommunale/regionale redegørelser skullet gennemgå en politisk behandling forud for aflevering af redegørelsen til Udviklingsrådet senest den 1. marts 2008.

Rådets sekretariat

For Udviklingsrådets sekretariat har der ligeledes været et stort tidspres i forbindelse med behandlingen af datagrundlaget fra blandt andet kommunernes og regionens redegørelser, beskrivelse og analyse samt forelæggelse af udkast til redegørelse for Udviklingsrådet med videre inden den 1. maj 2008. Tidspreset har blandt andet medført, at det ikke har været muligt at indhente og behandle uddybende oplysninger fra kommunerne og regionen i tilfælde af et behov for uddybning af konkrete forhold/problemstillinger med videre i redegørelserne.

Anmodning om udskydelse af tidsfrist

Det skal bemærkes, at udviklingsrådene i maj måned 2007 i fællesskab søgte det daværende Socialministerium om en udsættelse af tidsfristen den 1. maj til den 1. juli for aflevering af de årlige redegørelser. Udviklingsrådene fik afslag på ansøgningen i juni måned 2007.

Handicaprådene

Handicaprådene skal ifølge bekendtgørelsen have kommunernes redegørelser sendt i høring senest samtidig med tidsfristen for kommunernes aflevering til Udviklingsrådet. Handicaprådernes høringssvar har dermed skullet udarbejdes inden for en relativ kort tidsfrist for at Rådets sekretariat kunne få mulighed for at indarbejde høringssvarene i Rådets redegørelse. Sekretariatet har kun modtaget høringssvar fra 3 Handicapråd. Eet Handicapråd har oplyst, at der ikke har været mulighed for at afholde møde/udarbejde høringssvar til anvendelse inden den 1. maj.

I høringssvaret fra Jammerbugt Kommunes Handicapråd kritiserer DHs repræsentanter stærkt, at det kun er en del af kommunens redegørelser, der er blevet sendt i høring hos Handicaprådet. Handicaprådet har dermed ikke haft mulighed for at komme med bemærkninger til de dele af redegørelsen, der omhandler Børn og Unge området samt specialundervisningsområdet.

DHs repræsentanter i Jammerbugt kommunes handicapråd giver desuden flere eksempler på, at kommunens besvarelser – efter repræsentanternes opfattelse - ikke er fyldestgørende og ikke stemmer overens med den lokale virkelighed. Således har kommunen eksempelvis slet ikke kommenteret det særlige tema om tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og i følge kommunens oplysninger er alle voksne, der er indskrevet i botilbud, personer med særlige sociale problemer, hvilket ikke må antages at være sandsynligt - særligt taget i betragtning, at kommunen har planer om at udvide deres tilbud til udviklingshæmmede og lettere fysisk handicappede.

Kapitel 3: Nye strukturer med strukturreformen

Med strukturreformen blev myndighedsstrukturen på det sociale område og på specialundervisningsområdet ændret. Kommunerne fik – som noget nyt – det samlede ansvar for at træffe afgørelse om borgernes visitation til et tilbud på det sociale område og specialundervisningsområdet.

Regionerne som leverandør

Samtidigt blev de gamle amtskommuner nedlagt, og de nye regioner fik et leverandøransvar i forhold til kommunerne inden for visse områder. Regionerne kan opfylde sin forpligtelse ved at bruge egne tilbud eller ved at samarbejde med kommuner, andre regioner eller private tilbud, herunder selvejende institutioner. Regionsrådenes leverandøransvar betyder, at regionen er forpligtet til at tilpasse kapaciteten og udvikle de regionale tilbud efter aftale med kommunerne i regionen. Som redskab til at koordinere og planlægge udviklingen i forholdet mellem kommunernes behov og det samlede udbud af tilbud i regionen, er der indført en forpligtelse til at udarbejde en rammeaftale for hver region.

Ansvar ligger hos kommunerne

Idet kommunerne har overtaget det fulde myndigheds- og finansieringsansvar på det sociale område samt specialundervisningsområdet, har de også overtaget ansvaret for de specialiserede tilbud, der tidligere blev drevet af amterne. En række af disse tilbud er målrettet mod behov, der må antages at opstå forholdsvist sjældent i den enkelte kommune. For at opfylde behovet for specialrådgivning er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VISO) oprettet.

Forpligtende samarbejder

Enkelte kommuner har endvidere, for at undgå en kommunesammenlægning, etableret et samarbejde med andre kommuner omkring varetagelsen af visse opgaver på blandt andet det sociale område og specialundervisningsområdet. Dette samarbejde sker med hjemmel i lov om forpligtende samarbejder.⁷

3.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende evalueres konsekvenserne af de overordnede nye strukturer i region Nordjylland, der fulgte med kommunalreformen. Rådets vurderinger følges af anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på de pågældende områder.

Opsamling og rådets anbefalinger

Samarbejdet mellem kommuner og region:

Det kan konstateres, at såvel det generelle samarbejde mellem de nordjyske kommuner og regionen som samarbejdet omkring indgåelse af rammeaftalerne for 2008 har fungeret godt.

Det skal dog bemærkes, at lovgivningen omkring rammeaftalen og de arbejdsgange og processer, der er forbundet med rammeaftalen, betyder, at der går lang tid fra at et behov for en ny regional indsats erkendes til indsatsen kan udføres under rammeaftalerne. Processen kan dermed i sidste ende reducere eller forsinke borgernes adgang til de tilbud som efterspørges. Det er således en udfordring, inden for rammerne af lovgivning-

⁷ Jf. lov nr. 541 af 24. juli 2005 om forpligtende samarbejder.

en, at sikre den bedst mulige smidighed i arbejdet omkring rammeaftalerne, således at mulighederne for udvikling af efterspurgte tilbud ikke begrænses.

VISO:

Samlet kan det for de nordjyske kommuners anvendelse af specialrådgivning fra VISO i 2007 konstateres, at rådgivningen kun har været anvendt i begrænset omfang, ikke mindst på specialundervisningsområdet. Kommunernes erfaringer med VISO har enten været gode eller for nogle kommuners vedkommende svingende. Der er et ønske om fremadrettet at gøre mere brug af VISO.

Forpligtende samarbejder:

Det forpligtende samarbejde mellem Læsø og Frederikshavn kommuner er forløbet godt i 2007. Der vurderes ligeledes at være grundlag for en god dialog, såfremt der måtte opstå ønske om en udvikling af samarbejdet fremadrettet.

Rådets anbefalinger:

Udviklingsrådet anbefaler, at regionen og kommunerne fortsat arbejder på at udvikle rammeaftalen som værktøj samt at fokus øges på udvikling af de i rammeaftalerne omfattede tilbud. Ligeledes bør kommunerne og regionen i fællesskab arbejde med at sikre muligheden for en langsigtet identificering af behov og planlægning af tilbud.

Udviklingsrådet anbefaler, at VISO i samarbejde med kommunerne løbende evaluerer kommunernes anvendelse af VISO. Evalueringen skal blandt andet bidrage til en fælles forståelse af behovet for specialrådgivning både kvantitativt og kvalitativ mellem VISO og kommunerne. En fælles forståelse kan blandt andet danne grundlag for, at VISO's rådgivning målrettet tilpasses kommunernes behov, herunder at det sikres, at der tages højde for den kommunale virkelighed i forhold til anvendelsen af rådgivningen.

Rådet anbefaler derudover, at VISO fremadrettet fortsætter med at gøre en stor informationsindsats, idet udbredelsen af kendskabet til VISO fremhæves af flere kommuner som afgørende for at benytte sig af muligheden for at rette henvendelse til VISO.

Rådet har bemærket sig, at Velfærdsministeren har opmærksomheden rettet mod vanskeligheder, der har vist sig i forbindelse med VISOs arbejde og anbefaler, at Velfærdsministeren tilstræber, at der snarest sker en afklaring af, hvordan VISOs rådgivningsindsats fremover kan optimeres.

Rådets vurdering af det forpligtende samarbejde giver ikke anledning til anbefalinger.

3.2: Beskrivelse og analyse af de nye strukturer

I det følgende beskrives de nye strukturer indledningsvist i hvert afsnit ud fra en generel – og dermed landsdækkende – vinkel, hvorefter konsekvenserne af de strukturelle ændringer beskrives og analyseres i forhold til en evaluering af betydningen for de lokale forhold i region Nordjylland.

3.2.1: Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)

Kommunerne indgår en rammeaftale med de øvrige kommuner i regionen og med regionen gældende for et år af gangen.⁸ Rammeaftalerne omfatter – med regionale variationer – det sociale område, det almene ældreboligområde vedrørende boliger til fysisk og psykisk funktionshæmmede og specialundervisningsområdet. Rammeaftalen udarbejdes på grundlag af de kommunale redegørelser til regionen, som kommunerne udarbejder omkring deres behov for og forventede brug af tilbud i regionen.⁹

Formålet med rammeaftalerne

Hovedformålet med rammeaftalerne er at skabe et værktøj, der sikrer en tilpasning af de tilbud, som rammeaftalerne omfatter. Rammeaftalen skal blandt andet fastlægge regionsrådets forpligtelser i forhold til kommunerne i regionen, omfanget af kommunernes forpligtelse til at stille regionale tilbud til rådighed for andre kommuner og omfanget af den løbende faglige udvikling af indholdet i tilbuddene. Rammeaftalen skal videre indeholde oplysninger om blandt andet takster for kommunernes køb af pladser og beskrivelser af det faglige indhold og kvaliteten i tilbuddene.

Rammeaftalerne omfatter som udgangspunkt kun de tilbud, som kommunerne *kunne* overtage pr. 1. januar 2007, de såkaldte "kan-områder". Tilbud, som kommunerne *skulle* overtage ved strukturreformen, de såkaldte "skal-områder", er ikke omfattet af rammeaftalerne, men kan indgå efter aftale.

På specialundervisningsområdet omfatter rammeaftalerne de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år henvist af kommunerne, som det påhviler regionsrådene at drive i henhold til folkeskolelovens § 20, stk. 3 samt visse tilbud til voksne.

Udover at være et planlægnings- og udviklingsværktøj er der også fokus på processen omkring indgåelsen af rammeaftalerne. Ifølge bekendtgørelserne skal rammeaftalen således sikre en åben dialog om udviklingen inden for de omfattede områder samt skabe gennemsigtighed og åbenhed for borgerne.

Rådets vurdering af processen

Det skal bemærkes at udviklingsrådene, i henhold til bekendtgørelsen, skal vurdere processen for rammeaftalens indgåelse for 2007. Idet processen vedrørende rammeaftalen for 2007 forløb i 2006 – før kommunalreformens ikrafttræden – har udviklingsrådene valgt at vurdere processen, der lå forud for rammeaftalen vedrørende 2008. Dette blandt andet ud fra en begrundelse om, at processen vedrørende aftalen for 2008 er den første proces, der er forløbet under den nye struktur, og dermed under de aktuelle rammer. En vurdering og anbefaling i forhold til processen vedrørende indgåelse af rammeaftalen for 2008 vil derfor være relevant i forhold til en vurdering og eventuel anbefaling i forhold til hvilke ændringer, der med fordel kan indarbejdes i den fremadrettede proces.

---

⁸ Jf. servicelovens § 6, stk. 2, folkeskolelovens § 47, stk. 3 og voksenspecialundervisningslovens § 6h.

⁹ De nærmere krav til rammeaftalerne og de kommunale redegørelser er fastlagt i bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 2006 om rammeaftale m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, samt bekendtgørelse nr. 354 af 24. april 2006 om kommunalbestyrelsens årlige redegørelse til regionsrådet og rammeaftalen mellem regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen på specialundervisningsområdet.

3.2.1.1: Samarbejdet mellem kommuner og region i Nordjylland

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet dels blevet anmodet om at vurdere samarbejdet med Regionsrådet generelt, og dels er kommunerne og regionen hver især blevet anmodet om at vurdere samarbejdet omkring indgåelse af rammeaftalen for 2008. Processen for indgåelse af rammeaftalen for 2008 forløb i 2007 med endelig godkendelse senest den 15. oktober 2007.

Godt samarbejde

På det sociale område – såvel børn og unge området som voksenområdet - vurderer samtlige kommuner¹⁰, at samarbejdet mellem kommunerne og regionen har været enten godt eller rigtig godt.

På specialundervisningsområdet viser 9 ud af 10 kommuners besvarelser¹¹, at samarbejdet har været godt eller rigtig godt. En enkelt kommune vurderer, at samarbejdet har været mindre godt.¹²

Bemærkninger fra kommunerne

Fra kommunerne bemærkes det blandt andet, at der i 2007 har været et konstruktivt samarbejde om relevante fælles opgaveløsninger mellem kommunerne og regionen. Opgaven bliver løst i en god ånd og med ønsket om at opnå de bedst mulige resultater. Det er ligeledes vurderingen, at beslutninger træffes i enighed og på et fornuftigt oplysningsgrundlag.¹³

Thisted kommune bemærker i øvrigt, at kommunen er blevet godt modtaget i Region Nord som en ligeværdig partner i forhold til kommunerne i det tidligere Nordjyllands Amt.

Særligt omkring samarbejdet i forbindelse med indgåelse af rammeaftaler fremhæves det imidlertid, at rammeaftalernes indhold fortsat bør udvikles hen imod at være mere konkrete og overskuelige for dermed at blive mere operationelle i forhold til de kommende års planlægning og den fælles opgaveløsning. Ligeledes er det vigtigt, at Regionen i sin planlægning er opmærksom på kommunernes tidsfrister i forhold til behandlingen i de forskellige fagudvalg, høring af Ældreråd, Handicapråd med videre.¹⁴

Særligt vedr. specialundervisningsområdet

I relation til samarbejdet på specialundervisningsområdet, understreger Hjørring kommune - samme kommune, som vurderer samarbejdet på specialundervisningsområdet til at have været mindre godt – at det har været vanskeligt at få klarhed over visitationsprocedurer og målgrupper, eksempelvis har aftaler og klarhed om de økonomiske vilkår været længe under vejs. Kommunen bemærker desuden, at specialundervisningsområdet har en tendens til at drukne i processen, da det sociale område er meget omfattende og i høj grad sætter dagsordenen. Det anbefales i den sammenhæng, at samarbejdsprocedurer og samarbejdsfora skal gennemgå en grundig revision og forenkling, specielt vedrørende arbejdet med redegørelse og rammeaftaler. Dette samarbejde bør i højere grad end hidtil have brugernes behov i centrum, således at der sker en bedre koordinering af regionens og kommunernes tilbud. En anden kommune¹⁵ anfører, at samarbejdet i forbindelse med

¹⁰ Aalborg kommune har ikke svaret på dette spørgsmål på børn og unge området og bemærker, at dette skyldes, at der ikke har været et samarbejde på politisk plan.

¹¹ Jammerbugt kommune har ikke besvaret dette spørgsmål på specialundervisningsområdet.

¹² Hjørring Kommune.

¹³ Rebild, Vesthimmerland og Jammerbugt kommuner.

¹⁴ Aalborg, Hjørring og Rebild kommuner

¹⁵ Aalborg Kommune.

specialundervisningsområdet i 2007 har været præget af opbygning af nye organisationer, roller og systemer til at varetage samarbejdet på de ændrede præmisser.

Regionens bemærkninger

Region Nordjylland fremhæver, at samarbejdet mellem regionen og kommunerne har været godt og har været baseret på en åben dialog. Regionen har dog oplevet, at der har været uklarhed om, hvornår og hvordan det for regionen er legalt at fremme nye initiativer. Derudover vurderer regionen, at såvel kommunerne som regionen undervejs i arbejdet med rammeaftalerne er stødt på processer, der ikke har været optimale, hvorfor opmærksomheden skal skærpes i forhold til, at der skal opbygges nye strukturer, værktøjer og nye samarbejdsorganisationer for at få rammeaftalen til at fungere som instrument.

Regionen uddyber i forhold til ovenstående med, at lovgivningen omkring rammeaftalen og de arbejdsgange og processer, der er forbundet med rammeaftalen, betyder, at der går lang tid fra at et behov for en ny regional indsats erkendes til indsatsen kan udføres under rammeaftalerne. Processen kan dermed i sidste ende reducere borgernes adgang til de tilbud som efterspørges. Regionen vurderer således at det er en udfordring, inden for rammerne af lovgivningen, at sikre den bedst mulige smidighed i arbejdet omkring rammeaftalerne, således at mulighederne for udvikling af efterspurgte tilbud ikke begrænses.

Regionen påpeger desuden, at der ligger en udfordring i forhold til regionens mulighed for en langsigtet planlægning og udvikling af egne tilbud, hvilket skal ses i sammenhæng med, at kommunerne for det første har mulighed for at overtage et tilbud med varsel på mellem seks og tolv måneder, for det andet har regionen i kraft af leverandørforpligtigheden i rammeaftalen ansvaret for, at der er en sammenhæng i forhold til udbud og efterspørgsel. Regionen er med andre ord forpligtet til at oprette et tilbud, såfremt det ikke kan udbydes af kommunerne eller regionen eller at kommunerne ikke ønsker at udbyde tilbuddet.

Regionen har for at imødegå ovennævnte udfordringer etableret et tillidsskabende og respektfuldt samarbejde med kommunerne. Der er endvidere et åbent og dialogbaseret samarbejde med mange og brede samarbejdsrelationer i form af netværksgrupper, arbejdsgrupper og lignende. Regionen evaluerer processen løbende, hvor kommunerne bliver inddraget, og hvor der bliver lavet fælles aftaler omkring spilleregler for samarbejdet.

Forventninger til det fremtidige samarbejde

Der er overordnet blandt de nordjyske kommuner og regionen en optimistisk forventning og indstilling til det fortsatte samarbejde omkring rammeaftalernes indgåelse. Der peges dog i den forbindelse på, at der er en forventning om at samarbejdet fremadrettet vil blive med mere fokus på udvikling end et hidtidigt fokus på drift.¹⁶

Opsummerende peges der i kommunernes og regionens redegørelser på en positiv og konstruktiv indstilling til samarbejdet i 2007. Dog opleves et behov for en fortsat udvikling af rammeaftalerne som værktøj samt et behov for øget fokus på udvikling i tilbuddene frem for et fokus på drift, som 2007 har været kendetegnet ved.

Regionen påpeger imidlertid, at lovgivningen omkring rammeaftalen og de arbejdsgange og processer, der er forbundet med rammeaftalen, betyder, at der går lang tid fra at et behov for en ny regional indsats erkendes til indsatsen kan udføres under rammeaftalerne. Processen kan dermed i sidste ende reducere eller forsinke borgernes adgang til de tilbud som efterspørges. Det er således en udfordring, inden for rammerne af lovgivning-

¹⁶ Frederikshavn og Jammerbugt kommuner.

gen, at sikre den størst mulige smidighed i arbejdet omkring rammeaftalerne, således at mulighederne for udvikling af efterspurgte tilbud ikke begrænses.

Rådets bemærkninger

På Rådets møde den 16. april 2008 blev det oplyst, at der pågår et udviklingsarbejde i regi af den administrative styregruppe i forhold til udvikling af processen i forbindelse med rammeaftalens indgåelse.

3.2.2: VISO

I forbindelse med kommunernes overtagelse af ansvaret – også for de specialiserede tilbud - er den nationale Videns- og SpecialrådgivningsOrganisation, VISO oprettet som en støttefunktion til kommunerne.¹⁷ VISO skal dække de mest specialiserede og komplicerede problemstillinger inden for følgende områder:

- Børn og unge med handicap
- Børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer
- Udsatte grupper
- Voksne med handicap
- Socialpsykiatrien
- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand til børn, unge og voksne.

Det sociale område

På det sociale område kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning samt bistå kommunen med vejledende udredning af dens borgere.

Specialundervisningsområdet

På specialundervisningsområdet kan VISO bistå kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende specialrådgivning. I sager om specialundervisning og socialpædagogisk bistand skal kommunen foretage den egentlige udredning, og VISO kan udelukkende give støtte til kommunens egen udredning.

VISO's bistand vil således oftest have form af rådgivning, supervision og vejledning, men kan også omfatte afdæknings- eller udredningsopgaver.

VISO's rådgivning og udredning er kun vejledende, og det er altid kommunen, der afgør om, og i hvilket omfang, VISO's rådgivning og/eller udredning skal følges.

Henvendelser til VISO i 2007

I 2007 var det samlede antal henvendelser til VISO 1.701 på landsplan, heraf blev 521 til egentlige VISO sager, 1.102 henvendelser gav anledning til rådgivning og 78 blev registreret som fejlhenvendelser. Derudover blev 43 henvendelser afvist af VISO.¹⁸

Kommunerne og regionerne har i redegørelserne til udviklingsrådene angivet antallet af henvendelser, typen af ydelser der er efterspurgt, tilfredshed med rådgivningen, samt om rådgivningen er blevet anvendt i det videre sagsforløb.

3.2.2.1: Nordjyske erfaringer med VISO

---

¹⁷ Jf. Lov nr. 58 af 18. januar 2007, § 13 og bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - VISO

¹⁸ VISO statistik fra Servicestyrelsen. Afvisning dækker de tilfælde, hvor VISO i første omgang opretter en sag, men i løbet af sagsbehandlingen når frem til, at der ikke er en egentlig sag. Fejlhenvendelser dækker henvendelser, der ikke vedrører VISO's sagsområde.

VISO-sager i Nordjylland

De nordjyske kommuner har via de kommunale redegørelser angivet, at have henvendt sig til VISO i samlet set 97 sager i 2007. Sagerne er fordelt på 82 sager på det sociale område – henholdsvis 30 sager på voksenområdet og 52 sager på børn og unge området – og 15 sager på specialundervisningsområdet.

Fordeling på ydelser

Kommunerne har på det sociale område – børn og unge samt voksenområdet - primært modtaget ydelser i form generel vejledning og rådgivning i enkeltsager, mens der kun er modtaget ydelser i form af udredning i ganske få tilfælde.

På specialundervisningsområdet angiver kommunerne, at der hovedsageligt – dog i meget få tilfælde - er modtaget ydelsen rådgivning i enkeltsager, mens der kun i enkelte tilfælde er modtaget udredning og generel vejledning på området.

Vurdering af VISO's indsats

Af kommunernes bemærkninger i redegørelserne fremgår det generelt, at der i 2007 kun er skabt et meget lille erfaringsgrundlag. Nogle opfatter kvaliteten af rådgivningen som god¹⁹ andre som svingende.²⁰

På specialundervisningsområdet opleves erfaringsgrundlaget at være så spinkelt, at det er vanskeligt at vurdere indsatsen fra VISO. Imidlertid bemærkes det fra en kommune, at der er et ønske om en større imødekommenhed hos VISO til at tage imod sager, som kommunen ikke selv kan løse.²¹

Forventninger til fremtidig anvendelse af VISO

Det fremhæves desuden i redegørelserne, at VISO's informationsindsats i 2007 har bidraget til et større kendskab til VISO, og hvad VISO kan bruges til. På den baggrund er der på såvel det sociale område som for specialundervisningsområdet en forventning om at anvende VISO's ydelser i større udstrækning fremadrettet.²²

Høringssvar

Handicaprådet i Hjørring Kommune opfordrer i sit høringssvar til, at VISO anvendes i de specielle tilfælde.

Rådets bemærkninger

Det blev på Rådets møde den 16. april 2008 bemærket, at Velfærdsministeren har sat fokus på VISO, herunder organiseringen af specialrådgivningen. Rådet afventer ministerens udmelding for området.

Samlet må det for de nordjyske kommuners anvendelse af specialrådgivning fra VISO i 2007 konstateres, at rådgivningen kun har været anvendt i begrænset omfang, ikke mindst på specialundervisningsområdet. Kommunernes erfaringer med VISO har enten været gode eller for nogle kommuners vedkommende svingende. Der er et ønske om fremadrettet at gøre mere brug af VISO.

3.2.3: Forpligtende samarbejder

I forbindelse med strukturreformen har Folketinget vedtaget lov om forpligtende samarbejder.²³ Loven skaber de lovgivningsmæssige rammer for, at kommunerne kan indgå forpligtende samarbejder som alternativ til en kommunesammenlægning.

¹⁹ Rebild og Aalborg kommuner.

²⁰ Thisted, Mariagerfjord og Brønderslev kommuner. NB. Redegørelserne fra det sociale område.

²¹ Hjørring Kommune.

²² Hjørring, Thisted og Rebild kommuner. Redegørelserne fra det sociale område.

²³ Lov nr. 541 af 24. juni 2005 om forpligtende samarbejder.

De omfattede kommuner samarbejder med hjemmel i "lov om visse kommunale opgaver", herunder opgaver på det sociale område og specialundervisningsområdet. Samarbejdet er pligtmæssigt og samarbejdets karakter og form er fastlagt i loven.

Kommuner med forpligtende samarbejder på det sociale område og specialundervisningsområdet:

Kommuner med forpligtende samarbejder

Dragør Kommune har delegeret opgaver til Tårnby Kommune

Vallensbæk Kommune har delegeret opgaver til Ishøj Kommune

Fanø Kommune har delegeret opgaver til Esbjerg Kommune

Langeland Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Ærø Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Samsø Kommune har delegeret opgaver på specialundervisningsområdet til Odder Kommune og opgaver på det sociale område til Århus kommune

Læsø Kommune har delegeret opgaver til Frederikshavn Kommune

3.2.3.1: Forpligtende samarbejder i Region Nordjylland

I redegørelsen til udviklingsrådene har kommunerne angivet de forpligtende samarbejder, som de indgår i, samt beskrevet den forventede udvikling i dette samarbejde.

I Nordjylland er Frederikshavn og Læsø kommuner omfattet af et forpligtende samarbejde i henhold til lov om forpligtende samarbejder.

Det sociale område

Læsø beskriver, at der i 2007 kun har været ganske få sager på det sociale område omfattet af det forpligtende samarbejde, blandt andet rådgivning vedrørende hjælpemidler.

Specialundervisningsområdet

På specialundervisningsområdet oplyses der om et forpligtende samarbejde med Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR). Samarbejdet vurderes af begge de omfattede kommuner som værende godt, og det oplyses i den sammenhæng, at der også forud for kommunalreformen har været et frivilligt samarbejde vedrørende bistand fra PPR.

Dispensationer

Det skal bemærkes, at Læsø kommune har dispensation i forhold til lov om forpligtende samarbejder vedrørende en lang række foranstaltninger på det sociale område og specialundervisningsområdet. Grundlaget for at vurdere de forpligtende samarbejder mellem de pågældende kommuner er derfor begrænset. Læsø's dispensationer skal evalueres af de enkelte ministerier ultimo 2008.

Opsummerende vurderer såvel Læsø som Frederikshavn kommuner entydigt, at samarbejdet relateret til de forpligtende samarbejder er forløbet godt i 2007, lige som det vurderes, at der vil være grundlag for en god dialog, såfremt der måtte opstå ønske om en udvikling af samarbejdet i fremtiden.

Kapitel 4: Udviklingen inden for børn og unge området

Udviklingsrådet skal overvåge en række tilbud til børn og unge efter servicelovens bestemmelser, der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

Dag- og klubtilbud

Det drejer sig blandt andet om særlige dag- og klubtilbud, hvor kommunalbestyrelserne skal sikre, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dag- og klubtilbud til børn og unge, der som følge af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling med videre, der ikke kan dækkes gennem ophold i de almindelige tilbud.

Personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning

Endvidere overvåges tilbud efter servicelovens bestemmelser om personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning til børn, der som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor, samt tilbud om ledsagelse til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Udviklingsrådene overvåger også en række foranstaltninger, som kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte.

Konsulentbistand, støtte i hjemmet mv.

Således omfatter rådets arbejdsområde blandt andet forebyggende foranstaltninger som konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold, praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling, døgnophold, aflastningsordning i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution.

Personlig rådgiver, kontaktperson mv.

Endvidere skal rådet se på foranstaltninger som udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge, udpegning af en kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien, formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver, anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte, samt støtteperson til forældremyndighedens indehaver i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.

Økonomisk støtte og forældreoplæg

Desuden omfatter udviklingsrådets arbejdsfelt på børn og unge området foranstaltninger om økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger, der kan erstatte de oven for nævnte foranstaltninger med tiltag af mindre indgribende karakter samt foranstaltningen forældreoplæg, som kommunalbestyrelserne kan anvende, når der er risiko for, at et barns eller en ungs udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

Anbringelser

Endelig overvåger udviklingsrådet kommunalbestyrelsernes tilbud i forhold til anbringelser uden for hjemmet eksempelvis døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder samt behandlingstilbud til unge stofmisbrugere.

4.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for børn og unge området, og Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Den overordnede udvikling på børn og unge området

Overordnet udvikling

Udviklingen på børn og unge området viser, at mere end halvdelen af de nordjyske kommuner har haft en stigning i anvendelsen af **foranstaltninger** på såvel det forebyggende område som på anbringelsesområdet i 2007.

For så vidt angår de **øvrige områder** inden for børn og unge området ses ikke nævneværdige ændringer i 2007

De enkelte områder

Inden for området vedrørende **børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse** ses der inden for særlige dag- og klubtilbud en stabil anvendelse af tilbuddene henover 2007. For tilbuddene inden for vedligeholdelsestræning og ledsageordning for børn og unge kan det konstateres, at de nordjyske kommuner stort set ikke har anvendt disse muligheder. Der er i stedet anvendt andre tilbud inden for området, typisk foranstaltninger efter § 52. Der peges ligeledes på et behov for at kunne bevillige ledsagelse allerede fra 12 års alderen.

En del af kommunerne i region Nordjylland har planer om nye tiltag, som skal sikre en øget anvendelse af vedligeholdelsestræning og ledsageordning.

På det forebyggende område udtrykkes en bevidsthed blandt kommunerne om, at det er vigtigt at sætte ind med en tidlig indsats over for borgeren, hvilket kan være årsagen til, at der blandt hovedparten af kommunerne har været en øget anvendelse af foranstaltningerne på dette område.

Regionens største kommune, Aalborg, vil i 2008 sætte fokus på effektmåling og dokumentation for brugen af forebyggende foranstaltninger.

På anbringelsesområdet konstateres særligt en stigning i anbringelser på eget værelse, på socialpædagogiske opholdssteder samt i familiepleje i nærmiljøet.

Der vurderes desuden at være et behov for at reducere antallet af de anbringelser, der sker som led i efterværn og i stedet udvikle lokale alternativer til de unge, der har behov for efterværn.

På området for **sikrede og særligt sikrede institutioner** kan der ikke umiddelbart konstateres nævneværdige udfordringer i forhold til ventetider eller muligheden for at udsluse den unge i andre tilbud efter udskrivning fra en sikret eller særligt sikret institution.

Anbefalinger

Udviklingsrådets anbefalinger:

Udviklingsrådet anbefaler, at de erfaringer og resultater, som Aalborg Kommune indhenter på det forebyggende område, formidles til de øvrige nordjyske kommuner med henblik på at kvalificere og vurdere indsatsen i hele regionen.

Udviklingsrådet anbefaler, i forhold til anbringelsesområdet:

- At det undersøges nærmere, hvad der har forårsaget stigningen i antallet af an-

bringelser – herunder om anbringelsesreformen eller strukturreformen har haft betydning.

- At det undersøges nærmere, om anvendelsen af efterværn i form af anbringelser er det rigtige tilbud for den unge og/eller om der skal udvikles og etableres nye lokale tilbud til målgruppen.
- At det undersøges nærmere, om de anbringelser, der sker efter det fyldte 18. år, med fordel kan erstattes af andre former for efterværn.

Udviklingsrådet anbefaler derudover, at der rettes et særligt fokus på en række udfordringer inden for anbringelsesområdet, herunder unge fra 12 år og opefter, for hvem det ofte er vanskeligt at få anbringelsen til at fungere tilfredsstillende, skoletilbud i forhold til anbringelse og muligheden for at udvikle lokale alternativer til anbringelse.

Udviklingsrådet anbefaler endvidere, at det undersøges nærmere, hvorfor visse tilbud inden for området vedrørende børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse ikke anvendes, herunder om borgeren får opfyldt behovet for ledsagelse eller vedligeholdelsestræning på anden vis.

Rådet anbefaler, i relation til misbrugsbehandling til unge under 18 år, at der foretages ændringer i lovgivningen, der muliggør, at den unge kan fastholdes i misbrugsbehandlingen på trods af at den unge ikke har en behandlingsdom.

Såfremt det bliver muligt for kommunerne at fastholde unge i misbrugsbehandling, peger Rådet på, at dette kan afstedkomme et øget behov for yderligere tilbud til målgruppen, eksempelvis i form af pladser på sikrede eller særligt sikrede institutioner.

4.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen

I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for børn og unge området i region Nordjylland.

Implementering af politiske målsætninger

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet anmodet om at redegøre for, om der er overensstemmelse mellem kommunens overordnede politiske målsætninger på børn og unge området og de faktiske forhold i kommunen. Hertil vurderer samtlige nordjyske kommuner, at der enten i nogen grad eller i høj grad er overensstemmelse mellem de politiske målsætninger og de faktiske forhold i kommunen.

I regionens største kommune, Aalborg, er der med baggrund i anbefalingerne fra en Masterplan for børn, unge og familier med særlige behov, blevet arbejdet med omsætningen af Børne- og Ungepolitikken. Der er i Masterplanen særligt fokus på anbringelser, forebyggende foranstaltninger samt familiebehandling.

Af de kommunale redegørelser fremgår det, at en enkelt kommune oplever, at det i 2007 har været meget tidskrævende at opnå de politiske målsætninger, idet tiden er præget af kommunesammenlægningerne.²⁴

Udfordringer afledt af strukturen formen

8 ud af de 11 nordjyske kommuner, svarende til 72 % oplever, at der i forbindelse med strukturreformen er lokale forhold, som udgør særlige udfordringer for kommunen.

Blandt disse kommuner fremhæves det, at der har været organisatoriske udfordringer i de nye kommuner, lige som tilførsel af viden og kompetence fra amtet blandt andet har været afhængigt af, hvilke medarbejdere fra de tidligere amter, der tilgik den enkelte kommune. Det har således været en udfordring at udvikle, sikre, fastholde og rekruttere de rette kompetencer på området.²⁵

Kommunerne bemærker ligeledes, at der er gjort bestræbelser med henblik på at tilpasse den organisatoriske indretning til strukturreformens udfordringer, blandt andet via opdeling i distrikter lige som der i nogle kommuner er indført distriktsgruppemøder, snitflademøder og dialogmøder. Ligeledes er det tværfaglige samarbejde opprioriteret.²⁶

Opsummerende kan det konstateres, at en meget stor andel af de nordjyske kommuner har oplevet særlige udfordringer i 2007 som følge af strukturreformen. Der peges især på organisatoriske udfordringer som for nogle kommuner har vanskeliggjort en hurtig implementering af de politiske målsætninger.

Særlige dag- og klubtilbud

4.2.1: Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse

Ansvar for de særlige dagtilbud overgik med strukturreformen til kommunerne. De særlige dagtilbud skal, udover de ydelser der gives i de almene dagtilbud, give særlig støtte, behandling med videre til børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ligeledes foretages der i de særlige dagtilbud observationer i relation til behov for specialundervisning efter folkeskoleloven. De særlige dagtilbud/kommunen skal rette henvendelse til skolemyndighederne om at iværksætte eventuel specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

Ansvar for de særlige klubtilbud overgik ligeledes til kommunerne. De særlige klubtilbud retter sig mod de forholdsvis få børn, der har et så særligt behov for støtte, behandling med videre at det ikke kan imødekommes indenfor de almene kommunale tilbud.

I kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet er kommunerne – med udgangspunkt i de indberettede CIAS-tal - blevet anmodet om at beskrive udviklingen i 2007 inden for anvendelsen af særlige dag- og klubtilbud.

CIAS

Af CIAS-tallene ses der for området et mindre fald i anvendelsen af særlige dagtilbud mens der ses en mindre stigning i anvendelsen af særlige klubtilbud. Tallene skal imidlertid tages med et stort forbehold, idet svarprocenterne svinger mellem 64 og 91, hvormed tallene for de 4 kvartaler ikke kan sammenlignes.

²⁴ Mariagerfjord Kommune.

²⁵ Hjørring, Mariagerfjord, Frederikshavn og Vesthimmerland kommuner.

²⁶ Vesthimmerland, Jammerbugt, Thisted og Frederikshavn kommuner.

Den overordnede udvikling

Hovedparten af kommunerne²⁷, det vil sige 90% af de kommuner der har redegjort for udviklingen, anfører i deres redegørelser, at udviklingen ikke giver anledning til bemærkninger, idet der ikke ses en nævneværdig forandring hen over året 2007. Der beskrives en mindre ændring (fald i anvendelsen) hos en enkelt kommune.²⁸

Nye tilbud i 2007

Af redegørelserne fremgår det, at en kommune i 2007 dels har oprettet et nyt klubtilbud for 12 til 18-årige med behov for særlig støtte (§ 36), og dels har oprettet et særligt fritidstilbud til unge med kontaktbesvær. Det er ikke angivet, hvor mange pladser tilbudene er normeret til.²⁹

Afvikling af tilbud

Samme kommune, som oplyser om et mindre fald i anvendelsen af klub- og dagtilbud, beskriver, at en tidligere kommunal specialbørnehave er under afvikling på grund af en faldende tilgang i lokalområdet. Børnene fra dette tilbud vil i stedet overgå enten til en anden specialbørnehave eller til et tilbud inden for normalområdet, afhængigt af forældrenes ønske og barnets behov.³⁰

Kommunerne er endvidere blevet spurgt til, om de planlægger ændringer i allerede eksisterende tilbud inden for området. Hertil svarer i alt 3 kommuner, svarende til 30 % af kommunerne, at der er ændringer undervejs.³¹

Ændringer i eksisterende tilbud

Ifølge redegørelserne består ændringerne i planer om udvikling af familieorienterede dag- og skoletilbud samt planer om at øge kapaciteten til unge med behov for særlig støtte på klubområdet til unge med kontaktsvækheder.³² Formålet med ændringen er at højne kvaliteten i tilbuddet, udvide målgruppen samt at øge kapaciteten.

En anden kommune planlægger en eventuel udvidelse til fysisk handicappede, og ønsker med ændringen at øge kapaciteten.³³

Nye tilbud i 2008

Ingen af de nordjyske kommuner planlægger at etablere nye særlige dag- og klubtilbud i 2008.³⁴ En enkelt kommune bemærker imidlertid, at der i kommunen er behov for at kunne tilbyde flere pladser i særlige dagtilbud for småbørn med autisme, men der foreligger ikke politisk beslutning herom.³⁵

Visitation

I alt 8 kommuner, svarende til 80% af de kommuner der har besvaret, anfører i deres redegørelser, at der ikke er sket ændringer i kommunens visitation af tilbud inden for særlige dag- og klubtilbud i 2007.³⁶ 2 steder er der foretaget ændringer i visitationen.³⁷ Disse ændringer beskrives som nye fælles visiteringsregler for den nye kommune samt at der

---

²⁷ Samtlige kommuner med undtagelse af Thisted kommune. Jammerbugt kommune har ikke besvaret spørgsmålet.

²⁸ Thisted Kommune.

²⁹ Frederikshavn Kommune.

³⁰ Thisted Kommune.

³¹ Aalborg, Frederikshavn og Thisted kommuner.

³² Frederikshavn Kommune.

³³ Aalborg Kommune.

³⁴ Én kommune har ikke besvaret spørgsmålet.

³⁵ Mariagerfjord Kommune.

³⁶ Jammerbugt Kommune har ikke besvaret spørgsmålet.

³⁷ Brønderslev og Mariagerfjord kommuner.

er nedsat et visitationsudvalg i forbindelse med visiteringen til pladser i specialbørnehaver.

Ingen af de nordjyske kommuner har nævneværdige ventetider på området.

Hvor anvendes tilbudene?

Af redegørelserne fremgår det, at 9 ud af 11 kommuner, svarende til 82 % af de nordjyske kommuner anvender dag- og klubtilbud i en kombination af egne tilbud og tilbud i andre kommuner. En enkelt kommune anvender udelukkende tilbud i egen kommune.³⁸

Opsummerende har der været en relativ stabil anvendelse af særlige dag- og klubtilbud henover året 2007.

Der peges blandt kommunerne på et behov for særlige dagtilbud for småbørn med autisme. Der planlægges i kommunerne blandt andet udvikling af familieorienterede dag- og skoletilbud samt i visse kommuner en forøgelse af kapaciteten til unge med behov for særlig støtte på klubområdet (unge med kontaktsvækheder).

4.2.1.1: Ledsageordning og vedligeholdelsestræning

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsageelse om måneden til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Formålet med ordningen er at give brugeren mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden altid at skulle være afhængig af hjælp fra familie eller venner.

Kommunalbestyrelserne kan ligeledes yde hjælp og støtte til børn i form af hjælp til personlig pleje og støtte til praktiske opgaver i henhold til lov om social service § 83 samt vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder i henhold til lov om social service § 86, stk. 2.

CIAS

Af CIAS-tallene fremgår det, at foranstaltningerne ledsageordning og vedligeholdelsestræning til børn stort set ikke har været anvendt af de nordjyske kommuner. Kun en enkelt kommune har anvendt foranstaltningen vedligeholdelsestræning til børn i 2007³⁹, mens en anden kommune i 2 af årets kvartaler har anvendt foranstaltningen ledsageordning til unge.⁴⁰ Svarprocenterne inden for området ligger mellem 64 og 73.

Vedligeholdelsestræning

Frederikshavn Kommune – der som eneste kommune har anvendt foranstaltningen vedligeholdelsestræning i 2007 – bemærker, at tilbuddet gives via privat praktiserende fysioterapeuter, jf. sygesikringens vederlagsfrie ordning.

En anden kommune bemærker, at kommunen pr. 1. januar 2008 har hjemtaget opgaven, som tidligere har været udbudt i henholdsvis sygehusregi og dernæst i Region Midtjylland.⁴¹

Endelig fremgår det af redegørelserne, at der i stedet for vedligeholdelsestræning har været anvendt andre foranstaltninger, eksempelvis foranstaltninger efter § 52 samt børnefysioterapi og –ergoterapi.⁴²

³⁸ Thisted Kommune.

³⁹ Frederikshavn kommune har anvendt foranstaltningen til 7 brugere i hvert af de 4 kvartaler i 2007.

⁴⁰ Morsø kommune.

⁴¹ Thisted Kommune.

⁴² Rebild og Aalborg kommuner.

Ledsageordning

I redegørelserne fremhæves det, at der i stedet for at anvende foranstaltningen ledsageordning er bevilliget børn med dette behov fast kontaktperson/aflastning/personlig hjælper i eget hjem, hvor der er mulighed for at bevillige flere timer, det vil sige en kombination af ledsager, pædagogisk og praktisk støtte. Det vurderes desuden, at der er et behov for at kunne bevillige ledsageordningen allerede fra 12 års alderen.⁴³

En anden kommune erfarer, at børn med behov for ledsageordning også har behov for andre ydelser og således er dækket ind i forhold til ledsageordning.⁴⁴

Nye tiltag i 2007

Af redegørelserne fremgår det, at en enkelt af de 11 kommuner i 2007 har igangsat egne tiltag inden for ledsageordning efter §§ 44 og 45.⁴⁵ Tiltaget indebærer, at kommunens Ældre- og Handicapforvaltning har tilbudt at administrere ledsageordningen for børn og unge. Forvaltningen varetager introduktion og uddannelse af ledsagere.

Fremtidig anvendelse af foranstaltningerne

Fremadrettet angives det i redegørelserne, at 4 ud af 10 kommuner, svarende til 40 % af kommunerne har planer om nye tiltag inden for vedligeholdelsestræning eller ledsageordning for børn og unge.⁴⁶

Tiltagene beskrives af en kommune som ansættelse af fast støttekorps i forbindelse med ledsageordningen mens en anden kommune inden for vedligeholdelsestræningen vil nedsætte en arbejdsgruppe, som skal sikre en optimal udmøntning af kommende lovgivning på området.⁴⁷ To kommuner planlægger et samarbejde på området.⁴⁸ Endelig er der i en kommune igangsat drøftelser mellem sundhedsområdet og Børne- og Familieafdelingen vedrørende områderne.⁴⁹

Det kan samlet for området vedrørende vedligeholdelsestræning og ledsageordning for børn og unge konstateres, at de nordjyske kommuner stort set ikke har anvendt foranstaltningerne. Der er i stedet anvendt andre foranstaltninger, typisk foranstaltninger efter § 52, hvorefter der er mulighed for at bevillige flere timer. Der peges ligeledes på et behov for at kunne bevillige ledsagelse allerede fra 12 års alderen.

Der er blandt en del af kommunerne planer om nye tiltag, som skal sikre en øget anvendelse af foranstaltningerne.

4.2.2: Forebyggende foranstaltninger

Kommunalbestyrelserne skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der sikrer, at der er sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats overfor børn og unge med behov for særlig støtte.

Formålet med den særlige støtte til børn og unge er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge. Støtten skal ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Ved støtten

⁴³ Rebild Kommune.

⁴⁴ Aalborg Kommune.

⁴⁵ Aalborg Kommune.

⁴⁶ Mariagerfjord Kommune har ikke besvaret spørgsmålet.

⁴⁷ Rebild og Frederikshavn kommuner.

⁴⁸ Thisted og Morsø kommuner.

⁴⁹ Brønderslev Kommune.

skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste.

CIAS

Ved en vurdering af indberetningerne til CIAS på området for forebyggende foranstaltninger kan det konstateres, at de indberettede tal for hovedparten af kommunerne enten ikke viser nævneværdige forandringer i udviklingen eller viser usammenhængende og modstridende tal. Svarprocenten på indberetningerne ligger for dette område mellem 64 og 100, hvilket gør det meget vanskeligt at sammenligne tallene for udviklingen. Overordnet set er det derfor vurderingen, at CIAS-tallene for området skal tages med et stort forbehold.

Af CIAS-tallene kan det imidlertid konstateres, at ingen kommuner i region Nordjylland har anvendt foranstaltningerne forældreoplysning eller misbrugsbehandling til unge stofmisbrugere i 2007. En kommune tilføjer i den forbindelse, at der er valgt anvendelse af andre foranstaltninger end forældreoplysning.⁵⁰ En anden kommune angiver i relation til misbrugsbehandling til unge stofmisbrugere, at der er etableret et samarbejde med Foldbjerg-centret om blandt andet behandlingstilbud til unge stofmisbrugere.⁵¹

Udviklingsrådet har i redegørelsen for det forebyggende område lagt hovedvægten på kommunernes bemærkninger fra redegørelserne til udviklingen inden for de forebyggende foranstaltninger.

Overordnet udvikling

Blandt en stor del af kommunerne, svarende til 55 % af kommunerne, beskrives det blandt andet, at der har været en vækst særligt inden for foranstaltningerne familiebehandling, fast kontaktperson til enten barnet alene eller til hele familien eller praktisk pædagogisk støtte. Derudover beskrives det mere overordnet, at det politisk er besluttet at iværksætte indsatser så tidligt som muligt i en koordinerende og sammenhængende tværfaglig indsats, hvormed fokus er rettet mod en bedre udnyttelse af de forebyggende foranstaltninger.⁵²

Andre kommuner⁵³ beskriver, at der ikke er sket ændringer i serviceniveauet inden for området, mens en kommune anfører, at driften har været præget af kommunesammenlægningen, hvilket har betydet færre igangsatte tiltag.⁵⁴

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet anmodet om at beskrive de områder inden for det forebyggende område, som der er grund til at have et særligt fokus på.

Behov for særligt fokus

Således beskrives et behov for særligt fokus på en række forebyggende områder. Blandt andet redegøres for et stigende behov for fokus på børn, som vokser op i familier med misbrug eller psykiske lidelser⁵⁵. Ligeledes peger kommunerne på et stigende behov for anvendelse af en personlig rådgiver og kontaktperson til unge i teenagealderen⁵⁶ samt af-

---

⁵⁰ Frederikshavn Kommune.

⁵¹ Frederikshavn Kommune.

⁵² Morsø, Vesthimmerland, Hjørring, Brønderslev, Rebild og Læsø kommuner.

⁵³ Frederikshavn og Thisted kommuner.

⁵⁴ Mariagerfjord Kommune.

⁵⁵ Thisted, Læsø, Jammerbugt og Mariagerfjord kommuner.

⁵⁶ Vesthimmerland Kommune.

lastningspladser og -familier.⁵⁷ Derudover redegøres der for et behov for øget fokus på familiebehandling, idet der opleves en stigende efterspørgsel på dette område, særligt for familier, der er i arbejde og som udgangspunkt skulle kunne udfylde deres forældreansvar.⁵⁸

Det beskrives ligeledes fra Nordjyllands største kommune, Aalborg, at der i 2008 vil blive sat fokus på effektmåling og dokumentation for brugen af forebyggende foranstaltninger, hvilket udspringer af anbefalingerne fra den kommunale Masterplan for børn, unge og familier med særlige behov.

Hvor anvendes døgntilbud

Af redegørelserne fremgår det gældende for 2007, at 27 % af kommunerne i forbindelse med døgnophold anvender tilbud i en kombination af egne institutioner og institutioner i andre kommuner.⁵⁹ 55 % af kommunerne anvender udelukkende institutioner i andre kommuner⁶⁰, i visse tilfælde privat etablerede tilbud.⁶¹ 2 kommuner oplyser, at de ikke har haft et behov for anvendelse af tilbud om døgnophold for familier.⁶²

Fremtidige ændringer i tilbuddene

I forhold til det fremtidige behov for døgnophold for familier er 2 ud af de 11 nordjyske kommuner i gang med at drøfte ændringer for området.⁶³ Ændringerne vedrører dels en udvidelse af tilbud i egen kommune samt omorganisering af eksisterende tilbud, dels oprettelse af en familiebehandlingsinstitution med dag- og døgntilbud. Førstnævnte ændringer har til formål at højne kvaliteten og øge kapaciteten, mens sidstnævnte ændringstiltag har til formål at højne kvaliteten i tilbuddet, udvide målgruppen samt opnå besparelser.

Det beskrives ligeledes i forhold til ændringer i forebyggende foranstaltninger, at en kommune pr. 1. januar 2008 driver eget børnehus som fortsættelse af et statsligt projekt.⁶⁴ Derudover beskrives etablering af en række lokale tilbud, som skal minimere transporttid og tab af arbejdstid. Der er igangsat et særligt koncept i forhold til et tværfagligt teamsamarbejde med fokus på medinddragelse af forældre og fokus på løsning af opgaven i de almene tilbud i samarbejde med forældrene.⁶⁵

Der redegøres desuden for påtænkte ændringer i form af etablering af nye tilbud, herunder familieklasser og -institutioner, udvikling af heldagsskolen, udvikling af fritidsområdet for unge 14 til 18-årige med behov for særlig støtte, udvikling af børnepolitikken, herunder undersøgelse af problematikken i forhold til børn og unge, der ikke møder i skole, udvikling af tilbud for gruppen af unge enlige mødre og fædre og endelig evaluering og udvikling af det tværfaglige samarbejde på børn og unge området.⁶⁶ Ligeledes forventes i en anden kommune en etablering af et fælles kontaktpersonskorps efter § 52, stk. 3, nr. 7.⁶⁷

---

⁵⁷ Brønderslev Kommune.

⁵⁸ Rebild Kommune.

⁵⁹ Vesthimmerland, Morsø og Aalborg kommuner.

⁶⁰ Thisted, Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Mariagerfjord og Jammerbugt kommuner.

⁶¹ Thisted og Hjørring kommuner.

⁶² Rebild og Læsø kommuner.

⁶³ Aalborg og Jammerbugt kommuner.

⁶⁴ Hjørring Kommune.

⁶⁵ Mariagerfjord Kommune.

⁶⁶ Frederikshavn Kommune.

⁶⁷ Thisted Kommune.

Mere end halvdelen af de nordjyske kommuner har i 2007 oplevet en vækst i anvendelsen af visse foranstaltninger på det forebyggende område. Der er blandt kommunerne en bevidsthed om, at det er vigtigt at sætte ind med en tidlig indsats over for borgeren.

I kommunernes redegørelser peges på et stigende behov for at rette et særligt fokus på børn, som vokser op i familier med misbrug eller psykiske lidelser. Ligeledes peges på et stigende behov for anvendelse af en personlig rådgiver, kontaktperson til unge i teenagealderen samt aflastningspladser og –familier. Endelig oplyses om et behov for et øget fokus på familiebehandling.

Regionens største kommune, Aalborg, vil i 2008 sætte fokus på effektmåling og dokumentation for brugen af forebyggende foranstaltninger.

4.2.3: Anbringelser af børn og unge

Efter bestemmelserne i §§ 52 og 58 i lov om social service kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at sørge for, at de nødvendige anbringelsessteder er til rådighed. Anbringelsesstederne kan eksempelvis være døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder.

CIAS

I relation til CIAS-tallene for anbringelsesområdet vurderes datamaterialet at have meget begrænsede anvendelsesmuligheder i forhold til at vise udviklingen. Dette blandt andet som følge af meget svingende svarprocenter mellem 55 og 91.

Dog kan det af CIAS indberetningerne udledes, at foranstaltningen privat døgnplejehjem ikke anvendes blandt de nordjyske kommuner.

Til beskrivelse og vurdering af udviklingen på anbringelsesområdet vil hovedvægten blive lagt på kommunernes redegørelser.

Overordnet udvikling

I redegørelserne beskriver 6 kommuner, svarende til 55 % af kommunerne at der i 2007 har været en stigende anvendelse af tilbud inden for anbringelsesområdet.⁶⁸ Særligt peges på anbringelse på eget værelse, socialpædagogiske opholdssteder, samt familiepleje i nærmiljøet. De resterende kommuner angiver, at der ikke er sket ændringer på anbringelsesområdet i 2007.

En kommune fremhæver et behov for døgnbaserede behandlingstilbud til unge, uden at de skal være anbragt sammen med stærkt kriminelle unge.⁶⁹ En anden kommune har oprettet egen børne- og familieinstitution på døgnbasis, hvilket har betydet bedre muligheder for at foretage anbringelser, både tidligere og i et større forebyggende perspektiv.⁷⁰

Ventetid

4 kommuner, svarende til 36 % af kommunerne, havde ved udgangen af 2007 børn og unge på venteliste til et døgntilbud.⁷¹ Den gennemsnitlige ventetid angives for disse kommuner at ligge fra 14 og op til 60 døgn.⁷²

---

⁶⁸ Thisted, Vesthimmerland, Mariagerfjord, Hjørring, Rebild og Aalborg kommuner.

⁶⁹ Rebild Kommune.

⁷⁰ Morsø Kommune.

⁷¹ Thisted, Hjørring, Rebild og Aalborg kommuner.

⁷² Kortest ventetid i Aalborg Kommune og længst ventetid i Rebild Kommune.

Efterværn

Det fremgår af redegørelserne, at der samlet for alle de nordjyske kommuner er anbragt 183 unge i alderen 18-22 år i efterværn.⁷³ Der opleves i den sammenhæng et behov for ændringer på området, så der sker færre anbringelser som led i efterværn og i stedet anvendes andre foranstaltninger. Hos en kommune har det ført til et fokus på en stram opfølgning på sagerne samt fokus på i stedet at anvende andre tilbud i lokalområdet.⁷⁴

Årsager til efterværn

Årsagen til, at anbringelserne fortsætter efter det fyldte 18. år, er langt overvejende, at den unge har behov for kortvarig støtte for at kunne klare sig selv efterfølgende.⁷⁵ En kommune nævner dog, at efterværn i form af anbringelse indenfor området med fysisk og psykisk handicappede primært skyldes manglende plads i voksentilbuddene.⁷⁶

Områder med behov for særligt fokus

Der beskrives i redegørelserne en række områder, der er grund til at have særligt fokus på inden for anbringelsesområdet. Herunder fremhæves unge fra 12 år og opefter, for hvem det ofte er vanskeligt at få anbringelsen til at fungere tilfredsstillende, et behov for fokus på eksempelvis skoletilbud i forhold til anbringelse og muligheden for at udvikle lokale alternativer til anbringelse.⁷⁷

På anbringelsesområdet har der for mere end halvdelen af kommunerne været en stigende anvendelse af anbringelsestilbud i 2007. Der fremhæves i redegørelserne et behov for at reducere antallet af unge anbragt som led i efterværn og i stedet at udvikle lokale alternativer til anbringelse.

Det vurderes desuden, at der fremadrettet er behov for et særligt fokus på en række udfordringer inden for anbringelsesområdet, hvor fokus særligt bør rettes mod unge fra 12 år og opefter, for hvem det ofte er vanskeligt at få anbringelsen til at fungere tilfredsstillende samt et behov for fokus på eksempelvis skoletilbud i forhold til anbringelse.

En kommune har oprettet egen børne- og familieinstitution, hvilket har betydet bedre muligheder for at foretage anbringelser både tidligere og i et større forebyggende perspektiv.

Rådets bemærkninger

Der blev på Udviklingsrådets møde den 16. april 2008 drøftet, hvorvidt antallet af anbringelser reelt har været stigende over en længere periode. Rådets medlem fra Forældrelandsforeningen FBU (anbragte børn) bemærkede på mødet, at foreningen oplevede en stilstand i anbringelser op til 1. januar 2007, hvorefter der er sket en væsentlig stigning.

På mødet blev det desuden påpeget, at anvendelsen af anbringelser som foranstaltning muligvis har ændret sig, således at der eksempelvis sker flere kortvarige anbringelser samt at anbringelser ligeledes sker ud fra et mere forebyggende perspektiv. Rådet vurderede i den sammenhæng, at det ville være hensigtsmæssigt med en afdækning af, hvilken betydning det vil have at gøre en tidlig indsats over for børn og unge med et særligt behov for støtte, fremfor at vente til en eventuelt mere gennemgribende og længerevarende foranstaltning må forventes at blive nødvendig.

Udviklingsrådet ønsker at sætte fokus på emnet i forbindelse med rådsmøderne i 2008.

⁷³ Jammerbugt Kommune har ikke besvaret spørgsmålet.

⁷⁴ Mariagerfjord og Hjørring kommuner.

⁷⁵ 7 kommuner har angivet årsager.

⁷⁶ Aalborg Kommune.

⁷⁷ Frederikshavn og Vesthimmerland kommuner.

4.2.4: Sikrede og særligt sikrede institutioner

CIAS

Af CIAS indberetningerne fremgår det, at i alt 3 kommuner, svarende til 27 % af kommunerne i Nordjylland i begrænset omfang har anvendt anbringelser i en sikret eller særligt sikret institution.⁷⁸ Svarprocenterne for området ligger mellem 73 og 82, hvorfor flere kommuner kan have anvendt tilbuddet.

Ingen af de nordjyske kommuner eller Region Nordjylland er driftsherre for sikrede eller særligt sikrede institutioner.

Ventetid

Af redegørelserne fremgår det, at den gennemsnitlige ventetid i 2007 for anbringelse i sikrede eller særligt sikrede institutioner lå fra 0 og op til 14 døgn.⁷⁹

Tilbud efter udskrivning

Efter udskrivning fra de særligt sikrede institutioner, beskrives en lang række tilbud, som tilbydes de unge, herunder tilbud inden for misbrugsbehandling og døgnbehandling i specialiserede socialpædagogiske opholdssteder, psykologbehandling og terapeutiske indsatser, støtte- og kontaktpersoner samt personlig rådgiver, ophold på private opholdssteder, ophold i specialprojekter samt ophold i en åben afdeling på en sikret institution.⁸⁰

Rådets bemærkninger

Rådet bemærker, at det af kommunernes redegørelser fremgår, at der ikke umiddelbart vurderes at være et øget behov for pladser på sikrede og særligt sikrede institutioner. Rådet peger dog på, at såfremt det bliver muligt for kommunerne at fastholde unge i misbrugsbehandling – selvom den unge ikke har en behandlingsdom - kan dette afstedkomme et øget behov for eksempelvis pladser på sikrede eller særligt sikrede institutioner til disse unge. Jf. afsnit 5.2.2 vedrørende misbrugsbehandling til unge under 18 år.

Rådet har endvidere på sit møde den 26. november 2007 drøftet manglen på pladser til udviklingshæmmede kriminelle, som må flytte langt væk fra deres nærmiljø, hvis de skal have et botilbud, som lever op til deres særlige behov. Det blev dog i den sammenhæng ligeledes drøftet, at kommunerne arbejder på at finde en fælles løsning ved at etablere en egnet institution i regionen.

Rådets bemærkninger

Opsummerende oplever de nordjyske kommuner ikke umiddelbart nævneværdige udfordringer i forhold til ventetider eller muligheden for at udsluse den unge i andre tilbud efter udskrivning fra en sikret eller særligt sikret institution.

Udviklingsrådet gør imidlertid opmærksom på, at der kan være et ikke synliggjort behov for flere pladser, såfremt det bliver muligt for kommunerne at fastholde unge i misbrugsbehandling, selvom den unge ikke har en behandlingsdom.

⁷⁸ Frederikshavn, Aalborg og Rebild kommuner.

⁷⁹ Længst ventetid registreret hos Aalborg Kommune.

⁸⁰ Morsø, Thisted, Vesthimmerland og Aalborg kommuner.

Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet

På voksenområdet skal Udviklingsrådet overvåge en række tilbud til personer over 18 år, der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

Misbrugsbehandling og genoptræning

De berørte områder er blandt andet behandlingstilbudene på misbrugsområdet og forskellige former for genoptræning. Misbrugsbehandling til unge under 18 år vil ligeledes blive behandlet i forbindelse med den øvrige misbrugsbehandling.

Forsorgshjem

Udviklingsrådet skal endvidere overvåge, om der som følge af kommunalreformen er sket ændringer i forhold til de bo- og dagtilbud, som personer med nedsat funktionsevne får tilbudt. På dette område har Velfærdsministeriet som særligt tema udmeldt området "Forsorgshjem og udslusning fra forsorgshjemmene" som et af to særlige temaer, som udviklingsrådene skal have et særligt fokus på i redegørelsen for 2007. Dette område vil derfor blive behandlet særskilt i Kapitel 7 vedrørende særlige temaer.

Hjælpe midler

På hjælpemiddelområdet – herunder biler og boligindretning – skal udviklingsrådet overvåge, om de ændringer, der er sket som følge af kommunalreformen, har fået betydning for brugerne af hjælpemidlerne.

Tilskudsordninger, ledsageordninger mv.

Desuden skal Udviklingsrådet også overvåge anvendelsen af de tilskudsordninger, som kan benyttes af personer med nedsat funktionsevne til personlig og praktisk hjælp samt de ledsageordninger/kontaktpersoner, som målgruppen har mulighed for at benytte. Endelig skal muligheden for at få støtte til pasning af nærtstående følges.

5.1: Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for voksenområdet, hvortil Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Den overordnede udvikling på voksenområdet:

Overordnet udvikling

Der kan på voksenområdet konstateres lange ventetider på botilbud for både sindslidende, fysisk handicappede og psykisk handicappede.

Der er desuden konstateret problemer med at udnytte bevillingerne til ledsageordningen, lige som der for behandlingstilbud og misbrug kan konstateres et markant fald i kommunernes anvendelse af det regionale døgntilbud, der yder udredning i døgnregi. Der kan endvidere konstateres en meget begrænset anvendelse af misbrugsbehandling til unge under 18 år.

Hvad angår hjælpemidler med videre er der i 2007 konstateret en meget lav efterspørgsel efter takstfinansierede ydelser.

De enkelte områder

På botilbudsområdet er der blandt hovedparten af de nordjyske kommuner registreret lang ventetid på botilbud til både voksne sindslidende, voksne fysisk handicappede (inklusive senhjerneskadede) og voksne psykisk handicappede (inklusive autister). Længst

ventetid er konstateret på botilbud til voksne sindslidende, hvor der gennemsnitligt ventes i op til 253 døgn for at få et botilbud.

På området for midlertidige botilbud til senhjerneskedede kan der konstateres såvel et behov for væsentlig flere pladser samt længere ophold i tilbuddene.

I alt 110 borgere fra de nordjyske kommuner, fordelt på sindslidende, fysisk handicappede og psykisk handicappede, ventede ved udgangen af 2007 på et botilbud. Antallet af borgere, som venter, svarer gennemsnitligt for målgrupperne til 3,5 % af borgerne i Nordjylland med behov for et botilbud.

73 % af kommunerne har borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud, hvor i alt 37 personer er indskrevet.

Der arbejdes i mere end halvdelen af kommunerne samt i regionen med en udvidelse af kapaciteten på botilbudsområdet såvel i 2007 som 2008.

På området for **behandlingstilbud og misbrug** kan der konstateres et markant fald i kommunernes anvendelse af det regionale døgntilbud, der yder udredning i døgnregi i umiddelbar forlængelse af et afbrudningsforløb til de mest belastede alkoholmisbrugere. Årsagen vurderes at være, at Aalborg Kommune efter den 1. januar 2007 stort set ikke har henvist brugere til tilbuddet, hvor cirka halvdelen af brugerne af tilbuddet før 1. januar 2007 var borgere fra Aalborg Kommune.

Der kan ligeledes peges på, at det er Region Nordjyllands erfaring, at kommunerne af og til vælger at bevillige et mindre tungt misbrugsbehandlingsforløb end den faglige udredning peger på. Eksempelvis anbefales døgnbehandling men der bevilliges i stedet dagbehandling eller der anbefales dagbehandling, men bevilliges ambulante behandling. Tilsvarende opleves det, at kommunerne i stigende grad korttidsbegrænser bevillingerne til eksempelvis 2 eller 3 måneder. Bevillingerne kan forlænges, men brugerne ved ikke fra starten af et genoptrænings- eller misbrugsbehandlingsforløb, om forløbet får den varighed, som formålet og den faglige vurdering tilsiger. Det er ydermere meget ressourcekrævende for tilbuddene med korte intervaller at skulle afrapportere og argumentere for forlængelser.

Det kan endvidere konstateres, at kommunerne kun i meget begrænset omfang har visiteret unge under 18 år til misbrugsbehandling.

Der kan - for området for behandlingstilbud og misbrug – fremhæves et behov for at rette et særligt fokus på lokale ambulante alkohol- og stofbehandlingstilbud, dobbelt-diagnostiserede, behandlingstilbud til familier (misbrugere med børn) samt personer med ikke diagnostiserede psykiatriske problemstillinger på grund af lang ventetid på udredning i det psykiatriske behandlingssystem.

Der er i kommunerne iværksat en række nye initiativer på misbrugsområdet i 2007 samt planlagt initiativer i 2008.

På området for **personlige hjælpeordninger og ledsageordningen**, kan det i forhold til de personlige hjælpeordninger og ledsageordningen konstateres, at det er vanskeligt

for kommunerne at udnytte de bevilligede timer til ledsageordningen (§ 97). Der ses ligeledes – i begrænset omfang - vanskeligheder i forbindelse med udnyttelse af bevillingerne til kontaktperson for døvblinde (§ 98). Årsagen skal henføres til problemer i forhold til rekruttering og fastholdelse af ledsagere.

Rådet bemærker i relation til ledsageordningen, at dette område vurderes at have stor bevågenhed fra de lokale Handicapråd.

På området for **hjælpemidler, boligindretninger og biler** har strukturreformen afledt en afgørende ændring af efterspørgselsmønsteret efter Hjælpemiddelcentrets ydelser. En meget lav efterspørgsel efter takstfinansierede ydelser har foranlediget nedsættelse af en arbejdsgruppe i regi af den administrative styregruppe, som skal komme med forslag til en økonomisk og fagligt bæredygtig ydelsessammensætning på Hjælpemiddelcentret. Det kan tilføjes, at mere end halvdelen af kommunerne selv driver et depot med hjælpemidler.

For så vidt angår området vedrørende støtte til biler og boligindretning, har kommunerne i 2007 ikke oplevet nævneværdige ændringer i forhold til det forventede antal sager på området. 2007 har imidlertid været præget af, at kommunerne skulle afslutte en lang række sager overført fra det tidligere Nordjyllands Amt.

Anbefalinger

Udviklingsrådets anbefalinger:

Udviklingsrådet anbefaler, at kommunerne undersøger nærmere, hvorvidt der er iværksat og planlagt initiativer i kommunerne på botilbudsområdet, som vil skabe den tilstrækkelige kapacitet til henholdsvis voksne sindslidende, voksne fysisk handicappede og voksne psykisk handicappede. Det anbefales derfor, at kommunerne foretager en vurdering af den kapacitet, der skabes med de nye tiltag sammenholdt med antallet af personer, der har et behov/ønske om et (nyt) botilbud.

Rådet bemærker, at der blandt kommunerne er store forskelle i ventetider på botilbud.

Udviklingsrådet anbefaler, at det i kommunerne - vedrørende misbrugsbehandlingen - undersøges nærmere, om der er overensstemmelse mellem vurderingen af borgerens behov og det tildelte misbrugsbehandlingsforløb.

Ligeledes **anbefaler Rådet**, at der i kommunerne foretages en vurdering af, om de af kommunerne udpegede fokusområder vedrørende behandlingstilbud og misbrug imødekommes med de initiativer, som der er iværksat i 2007 samt planlægges iværksat i 2008.

Rådet anbefaler derudover, at der i kommunerne foretages en vurdering af årsagen til, at der kun visiteres meget få unge under 18 år til misbrugsbehandling, herunder om den unge får dækket behovet via andre tilbud.

Rådet bemærker i relation til den begrænsede brug af misbrugsbehandlingen, at dette kan skyldes, at lovgivningen ikke giver mulighed for at fastholde den unge i behandlingen. Den unge skal ønske frivilligt at indgå i behandling., jf. i øvrigt Rådets anbefaling i konklusioner og anbefalinger på Børn og Unge området vedrørende de sikrede og særligt sikrede institutioner.

Endvidere **anbefaler Udviklingsrådet**, at kommunerne arbejder med modeller for, hvordan udmøntningen af ledsageordningen kan organiseres i kommunerne med henblik på at sikre den nødvendige arbejdskraft til ledsagelse.

5.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet

I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for voksenområdet i region Nordjylland.

Implementering af politiske målsætninger

Af redegørelserne fremgår det, at 8 ud af 11 kommuner har formuleret politiske målsætninger på voksenområdet, svarende til 72 % af kommunerne. Samtlige disse kommuner vurderer, at der enten i nogen grad eller i høj grad er overensstemmelse mellem de overordnede politiske målsætninger og de faktiske forhold i kommunen.

Fra en kommune bemærkes det, at årsagen til, at de politiske målsætninger kun i nogen grad opfyldes, er, at sammenlægningen af kommuner har medført et behov for ændring af rutiner og kulturer, og harmoniseringen heraf er tidskrævende.⁸¹

Der arbejdes blandt en stor del af de nordjyske kommuner på udvikling af voksenområdet, herunder blandt andet med en Masterplan for området samt udarbejdelse af service-deklarationer med henblik på en harmonisering af serviceniveauet efter kommunesammenlægningen.⁸²

Særlige udfordringer

Mere end halvdelen, svarende til 55 % af kommunerne, vurderer at have særlige strukturelle udfordringer på voksenområdet.

Der fremhæves i den sammenhæng særligt geografiske og logistiske udfordringer, idet kommunale opgaver er fordelt på flere rådhus i kommunen etc. Der peges i den sammenhæng blandt andet på, at der skal anvendes mange ressourcer på transport for personalet.⁸³

Tiltag for at imødekomme udfordringerne

For at imødekomme ovennævnte udfordringer bemærker en kommune, at der arbejdes med planer om samling af opgaver på et centralt rådhus.⁸⁴

Af kommunernes bemærkninger fremgår det ligeledes, at de store geografiske afstande mellem hovedbyerne fordrer, at der tænkes i logistiske forhold inden for opgaveløsningen.⁸⁵

Kommunale samarbejder og netværk

Kommunerne og regionerne er i deres redegørelser blevet anmodet om at oplyse om, hvilke vidensnetværk på voksenområdet kommunen eller regionen deltager i. Oplysning-

---

⁸¹ Mariagerfjord Kommune.

⁸² Jammerbugt, Brønderslev, Frederikshavn og Hjørring kommuner.

⁸³ Mariagerfjord, Jammerbugt, Frederikshavn og Thisted kommuner.

⁸⁴ Mariagerfjord Kommune.

⁸⁵ Frederikshavn og Jammerbugt kommuner.

gerne kan bidrage til at vise om erfaringsudveksling og vidensdeling prioriteres i forhold til udvikling i tilbuddene inden for voksenområdet.

Af oplysningerne fremgår det, at de nordjyske kommuner og Regionen i større eller mindre grad indgår i samarbejder med henblik på erfaringsudveksling og vidensdeling. Der oplyses i den forbindelse om samarbejde på regionalt og lokalt niveau blandt andet i form af deltagelse i netværksgrupper, faglige netværk i regi af den administrative styregruppe, erfa-grupper med videre.

Det må derfor konstateres, at der i kommunerne er et fokus på samarbejder på tværs af kommuner og regioner samt kommunerne og Region Nordjylland imellem. Ligeledes er Regionen en aktiv deltager i vidensnetværk med videre. Samarbejderne vurderes at kunne bidrage til at skabe udvikling inden for voksenområdet.

5.2.1: Botilbud

Kapitel 20 i lov om social service indeholder bestemmelser om botilbud til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller til personer med særlige sociale problemer. Reglerne i lov om social service om botilbud omfatter alene forsyningsansvaret vedrørende boligdelen. Den hjælp og støtte, der i øvrigt er brug for, dækkes gennem bestemmelserne i lov om social service om personlig pleje, socialpædagogisk bistand, ledsagelse, behandling, beskyttet beskæftigelse, samværs- og aktivitetstilbud med videre. De botilbud, som er etableret efter lov om social service, er ikke omfattet af lejeloven.

Med kommunalreformens ikrafttræden den 1. januar 2007 overgik det samlede myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar til kommunerne. Kommunen kan opfylde sit forsyningsansvar ved at købe pladser hos andre leverandører for eksempel regionen, andre kommuner eller private tilbud.

For de tilbud, som er omfattet af regionens forsyningsforpligtigelse skal der indgås en rammeaftale, se nærmere herom i kapitel 3 i denne redegørelse. Samtlige kommunale og regionale tilbud samt godkendte opholdssteder er registreret i tilbudsdata-basen.

Udover tilbud efter lov om social service, kapitel 20, omfatter voksenområdets botilbud også de særlige plejehjem efter lov om social service § 192, som er en overgangsbestemmelse. Kommunerne kan ikke – efter kommunalreformens ikrafttræden – opføre plejehjem og beskyttede boliger efter lov om social service.

Botilbud efter almenboligloven

Kommunerne er i deres redegørelser blevet anmodet om at beskrive anvendelsen af botilbud efter almenboligloven i forhold til botilbud efter serviceloven.

Af redegørelserne fremgår det, at langt størstedelen af kommunerne, svarende til 82 % af de nordjyske kommuner, har bygget nye eller ombygget boliger efter almenboligloven.⁸⁶ Kun en enkelt kommune oplyser, at hovedparten af kommunens botilbud drives efter Serviceloven.⁸⁷ Der gives generelt udtryk for, at der er sket en øget anvendelse af almenboligloven i forbindelse med etablering og ombygning af botilbud.

---

⁸⁶ Rebild kommune oplyser ikke hvilken lovgivning, der er anvendt i relation til kommunens bostøtte-tilbud med i alt 7 pladser for borgere med sindslidelse. Læsø kommune har ingen botilbud etableret efter almenboligloven.

⁸⁷ Jammerbugt Kommune.

CIAS

Indberetningerne til CIAS på området vedrørende botilbud må betragtes som et meget usikkert datagrundlag, idet svarprocenterne for de pågældende foranstaltninger dels er meget lave og dels er meget svingende hen over kvartalerne. Svarprocenterne ligger mellem 36 og 91.

Der vil derfor i den følgende beskrivelse blive taget udgangspunkt i kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende udviklingen.

Overordnet udvikling

Inden for anvendelsen af foranstaltningerne vedrørende botilbud, oplyser 5 kommuner, svarende til 50 % af de kommuner der har svaret, at der ikke er sket ændringer i 2007.⁸⁸ Andre 5 kommuner, det vil sige ligeledes 50 %, fremhæver enten en stigning eller en (meget) svag stigning på visse områder.⁸⁹

Der oplyses i den sammenhæng særligt om stigninger i behovet for boliger til sindslidende, hvor der er opført nye botilbud.⁹⁰ Ligeledes fremhæves en stigning i behovet for tilbud til senhjerneskadede.⁹¹

Regionens største kommune, Aalborg, fremhæver en støt stigning i behovet for boliger til voksne med autisme. Kommunen oplyser derudover, at det er politisk besluttet at indføre pladsgaranti for handicappede i Aalborg Kommune ved gennemførelse af Masterplan 1 og Masterplan 2, herunder nybyggeri af boliger til personer med autisme. Det oplyses ikke, hvornår de pågældende Masterplaner forventes gennemført.

Ventetider mv.

I det følgende redegøres for ventetider samt anvendelsen af botilbud i region Nordjylland. Opgørelsen af ventetider og fordelingen på målgrupper vil blandt andet kunne vise, om der er tilstrækkelig kapacitet af botilbud på de respektive områder.

Personer indskrevet i botilbud

Af nedenstående søjlediagram 1 fremgår antallet af indskrevne borgere i botilbud pr. 31. december 2007, fordelt på a) botilbud drevet af kommunen selv, b) i andre tilbud i kommunen samt c) tilbud beliggende i andre kommuner, uanset ejerform. Diagrammet viser fordelingen på de 11 nordjyske kommuner med den største kommune øverst (efter indbyggertal) og efterfølgende fordeling efter størrelse med den mindste kommune nederst.

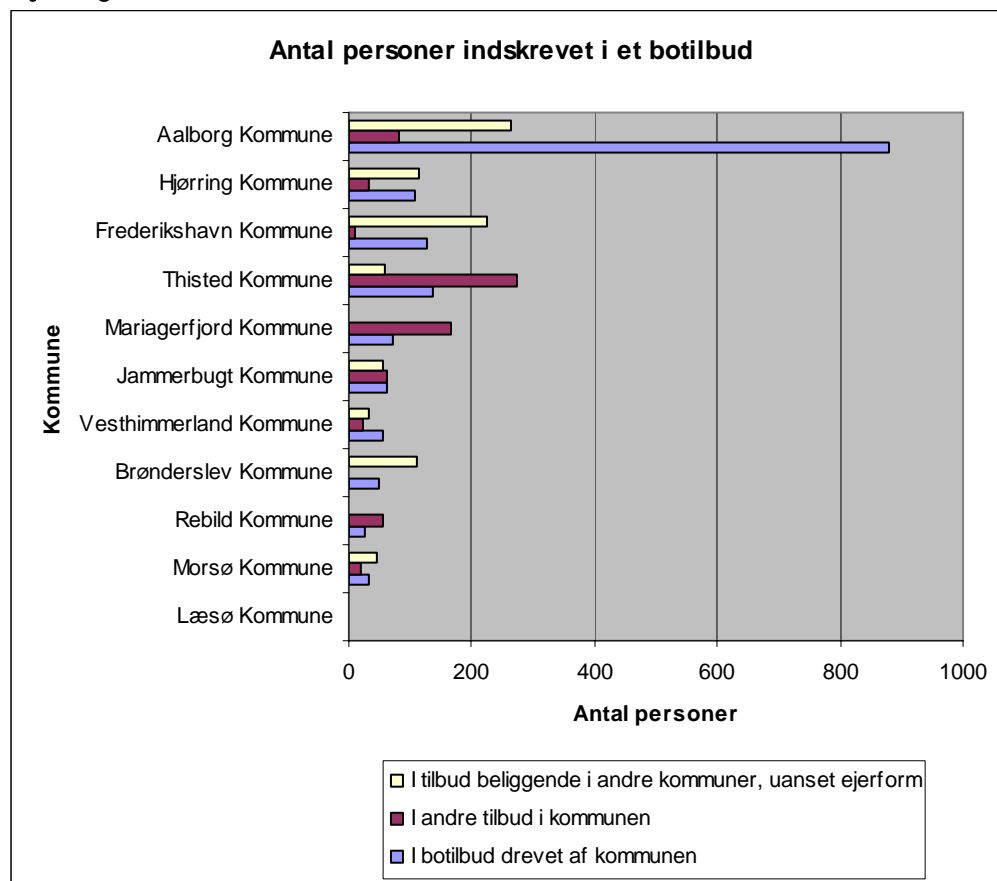
⁸⁸ Thisted, Morsø, Hjørring, Rebild og Læsø kommuner.

⁸⁹ Jammerbugt Kommune har ikke kommenteret på udviklingen.

⁹⁰ Thisted, Brønderslev og Aalborg kommuner.

⁹¹ Frederikshavn kommune.

Søjlediagram 1

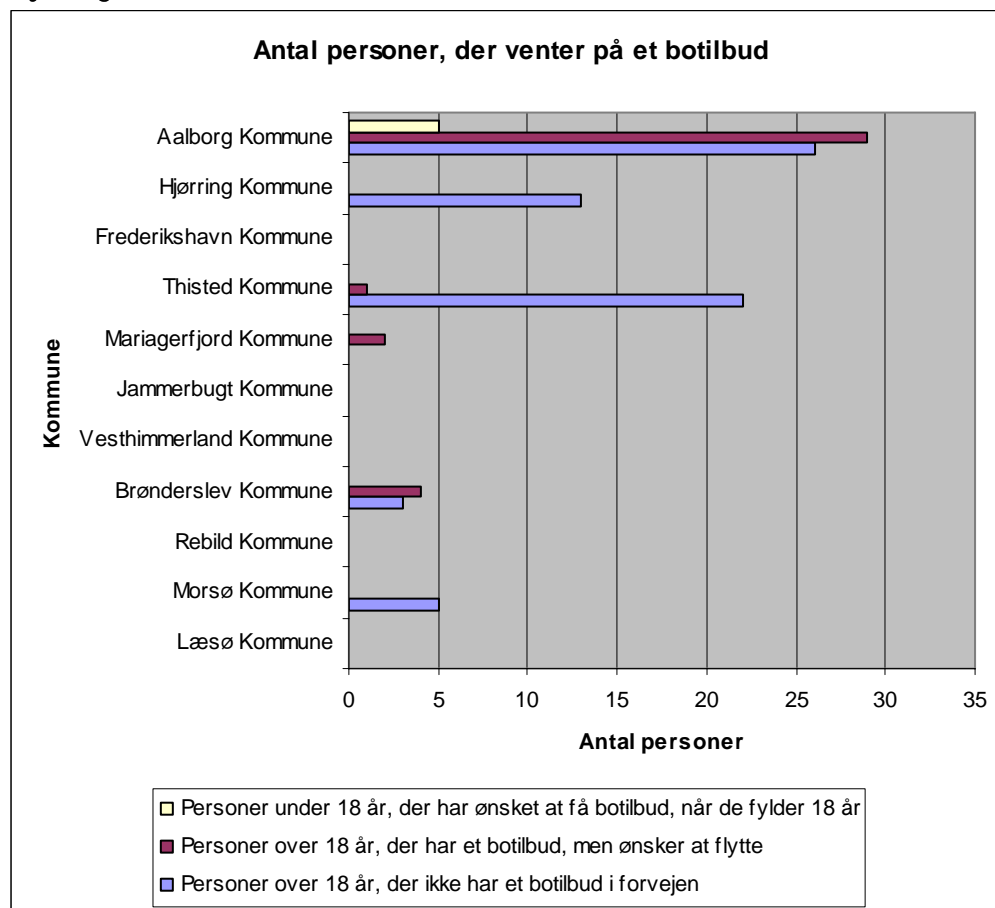
Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedr. 2007.

Søjlediagrammet viser, at kommunerne overvejende anvender botilbud drevet af kommunen selv, særligt i Aalborg Kommune. Derudover anvender kommunerne i forskellig grad en kombination af botilbud beliggende i andre kommuner og andre tilbud i kommunen, det vil sige eksempelvis egen bolig efter almenboligloven.

Antal personer, der venter på et botilbud

Søjlediagram 2 viser antallet af personer pr. 31. december 2007, der ventede på et botilbud i de nordjyske kommuner, fordelt på a) personer over 18 år, der ikke havde et botilbud i forvejen, b) personer over 18 år, der havde et botilbud, men ønskede at flytte og c) personer under 18 år, der havde ønsket at få botilbud, pr. det fyldte 18 år. Diagrammet viser fordelingen på de 11 nordjyske kommuner med den største kommune øverst (efter indbyggertal) og efterfølgende fordeling efter størrelse med den mindste kommune nederst.

Søjlediagram 2

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedr. 2007.

NB. Jammerbugt og Vesthimmerland kommuner har ikke oplyst antallet af personer, som venter.

Som det ses af søjlediagram 2 havde kommunerne i 2007 særligt ventetid for borgere, der ikke havde et botilbud i forvejen, idet 69 personer i region Nordjylland pr. 31. december 2007 ventede på et botilbud.

For personer over 18 år, der allerede havde et botilbud men ønskede at flytte, kan der ligeledes konstateres ventetid, idet i alt 36 personer ventede på et andet tilbud.

Kun en enkelt kommune⁹² havde ventetid for personer under 18 år, der ønskede at få et botilbud, når de fyldte 18 år, hvor i alt 5 borgere ventede.

Samlet set ventede 110 personer i de nordjyske kommuner på et botilbud pr. 31. december 2007.⁹³

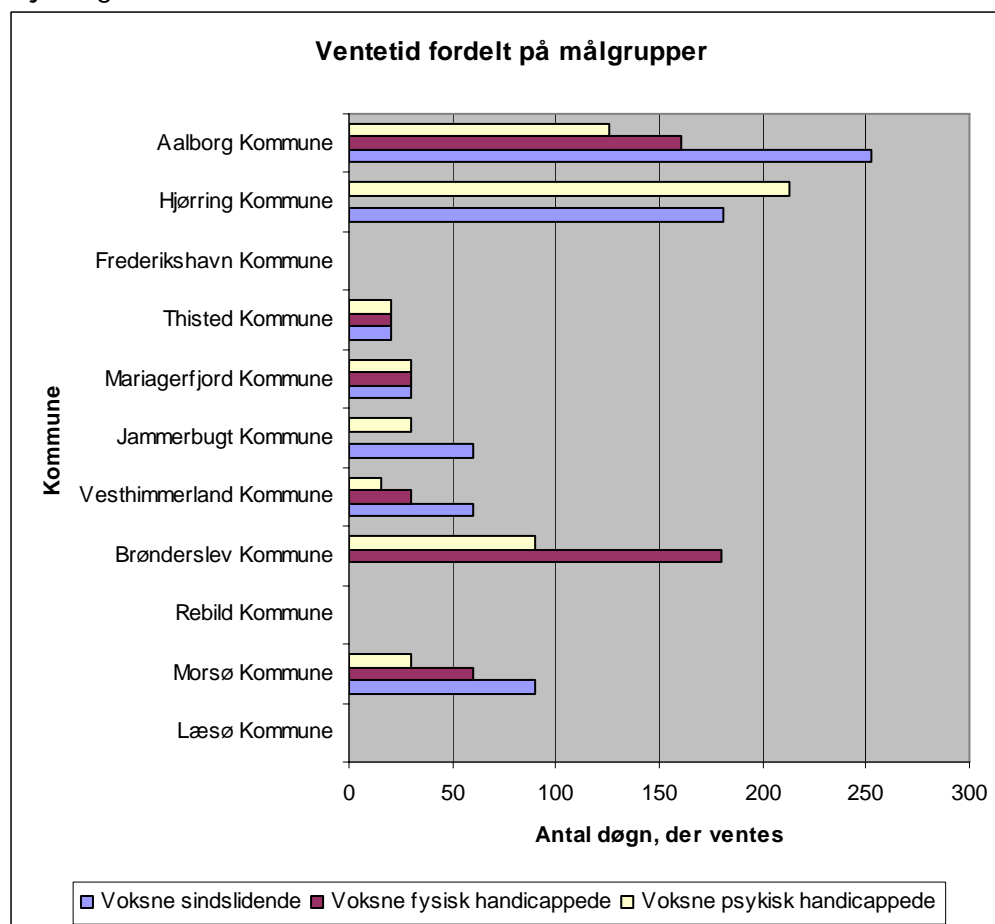
Ventetid fordelt på målgrupper

Af søjlediagram 3 fremgår det, hvor mange døgn, der gennemsnitligt pr. 31. december 2007 skulle ventes for at få et botilbud. Tabellen viser en fordeling på målgrupperne voksne sindslidende, voksne fysisk handicappede (inklusive senhjerneskadede) og voksne psykisk handicappede (inklusive autister). Diagrammet viser fordelingen på de 11 nordjyske kommuner med den største kommune øverst (efter indbyggertal) og efterfølgende fordeling efter størrelse med den mindste kommune nederst.

⁹² Aalborg Kommune.

⁹³ 9 ud af 11 kommuner har redegjort for antallet af personer, der venter på et botilbud.

Søjlediagram 3

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedr. 2007.

Voksne sindslidende

I alt 7 kommuner, svarende til 64 % af kommunerne har registreret ventetid i 2007. Som det ses af søjlediagram 3 var der pr. 31. december 2007 hovedsageligt ventetid på botilbud til voksne sindslidende, hvor der kan konstateres længst ventetid i Aalborg Kommune med en gennemsnitlig ventetid på 253 døgn for at få et botilbud.

Voksne fysisk handicappede

I alt 6 kommuner har oplyst om ventetider på botilbud til voksne fysisk handicappede, hvilket svarer til 55 % af de nordjyske kommuner. Der er konstateret længst ventetid i Brønderslev Kommune, som har en gennemsnitlig ventetid på 180 døgn.

Regionens bemærkninger

Af Region Nordjyllands bemærkninger fremgår det, at regionen - på området for personer med erhvervet hjerneskade med behov for intensiv døgnbaseret rehabilitering, jf. lov om social service § 107 - har konstateret, at længden på de enkelte forløb varierer, og at der i modsætning til tidligere ikke er ventelister på de eksisterende døgnrehabiliteringstilbud. Det vurderes, at tendensen viser, at kommuner visiterer til eksempelvis et udredningsforløb og først efterfølgende visiterer til det nødvendige rehabiliteringsophold samt at længden af opholdene har tendens til at blive kortere end tidligere.

Regionen oplyser endvidere, at det af statistisk materiale fra 2005 og 2006 ses, at der i gennemsnit pr. år er udskrevet mellem 50 og 60 nordjyske borgere fra hospital med så svære skader, at et intensivt døgnbaseret rehabiliteringstilbud ville være relevant. Dette skal ses i forhold til, at der samlet eksisterer 30 pladser i regionale genoptræningstilbud

efter lov om social service § 107. Regionen bemærker i den sammenhæng, at der ikke er grundlag for at antage, at antallet af personer med svære hjernesker skulle være færre i 2007 end i de tidligere år.

Voksne psykisk handicappede

I alt 8 kommuner har ventetid på botilbud til voksne psykisk handicappede, svarende til 73 % af kommunerne. For de voksne psykisk handicappede (inklusive autister) er der konstateret længst ventetid på et botilbud i Hjørring Kommune, hvor der i gennemsnit ventes i 213 døgn.

Som det ses af søjlediagram 3 er der meget store forskelle i ventetiden afhængig af kommune og målgruppe. Det er oplyst, at der samlet set er registreret 110 personer i regionen⁹⁴, som venter på et botilbud og det må derfor antages, at der er tale om en fordeling af disse personer på målgrupperne. Hvordan fordelingen af ventetiden på de respektive målgrupper var – og dermed hvor mange pladser, der skal etableres på de pågældende områder for at dække behovet - kan ikke vurderes ud fra de foreliggende oplysninger.

Personer under 50 år i plejehjemstilbud

Kommunerne er endvidere blevet anmodet om i deres redegørelser at angive, hvor mange personer under 50 år, som er indskrevet i de almindelige plejehjemstilbud i kommunen, som er målrettet ældre plejetrængende. Oplysningen kan muligvis give en pejling om, hvorvidt der er oprettet og anvendt tilstrækkelig kapacitet af specialiserede tilbud til borgere med behov for støtte efter serviceloven.

Besvarelsene viser, at 8 ud af 11 kommuner, svarende til 73 % af kommunerne har personer under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud.⁹⁵ Antallet af indskrevne borgere ligger mellem 1 borger i Vesthimmerland Kommune og 10 borgere i Morsø Kommune og udgør samlet set for kommunerne 37 personer. I regionens største kommune, Aalborg, er 3 borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud.

Kommunerne har ikke oplyst eventuelle årsager til, hvorfor personer under 50 år er indskrevet i de almindelige plejehjemstilbud.

Nye botilbud i 2007 og 2008

Som det konstateres i ovenstående, er der i en lang række af de nordjyske kommuner ventetid på et botilbud. I det efterfølgende beskrives de tiltag, som kommunerne oplyser at have planlagt eller oprettet i 2007 eller 2008.

Af kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet fremgår det, at 55 % af kommunerne har oprettet eller planlagt at oprette nye botilbud i 2007 eller 2008.⁹⁶

De nye botilbud omfatter blandt andet 46 handicapvenlige lejligheder til ibrugtagning i november 2008⁹⁷, botilbud med 10 pladser til personer med senhjerneskade⁹⁸, udvidelse

---

⁹⁴ 9 ud af 11 kommuner har redegjort for antallet af personer, der venter på et botilbud.

⁹⁵ Morsø, Hjørring, Vesthimmerland, Mariagerfjord, Rebild, Frederikshavn, Brønderslev og Aalborg kommuner.

⁹⁶ Aalborg, Vesthimmerland, Hjørring, Mariagerfjord, Jammerbugt og Morsø kommuner. Brønderslev har ikke besvaret spørgsmålet.

⁹⁷ Mariagerfjord Kommune.

⁹⁸ Vesthimmerland Kommune.

af et bofællesskab til psykisk udviklingshæmmede med 6 helårspladser⁹⁹ og en udvidelse med 7 pladser pr. 1. april 2008 til udviklingshæmmede og lettere fysisk handicappede.¹⁰⁰

Derudover har 3 kommuner – som led i en Masterplan for området - planer om udvikling af pladser, pladstyper med mere på psykiatriområdet¹⁰¹, en udvidelse med 30 pladser på sindslidendeområdet over de næste år, en udvidelse med 4 pladser til aflastning på autismeområdet¹⁰² og endelig har en kommune oprettet et nyt botilbud med 8 pladser i tilknytning til Center for Erhvervet hjerneskade til ibrugtagning pr. 1. februar 2008. Kommunen arbejder derudover på nedlæggelse af 3 boformer efter lov om social service, som skal erstattes af et nyt botilbud med 30 pladser, som inkluderer tilbud til en ny gruppe af multihandicappede på 6 personer.¹⁰³

Regionens bemærkninger

Af Region Nordjyllands redegørelse fremgår det, at regionen har oprettet nye botilbud/udvidelser af eksisterende tilbud i 2007. Der oplyses i den sammenhæng om en udvidelse af døgnbaserede genoptræningspladser til personer med erhvervet hjerneskadede samt etablering af boliger til samme målgruppe (efter lov om almene boliger). Der er derudover igangsat en ombygning af en socialpsykiatrisk boform med et sigte på at opnå en bedre kvalitet i forhold til beboernes boligstandard. Boformen forventes klar til ibrugtagning medio maj 2008.

Ingen af de nordjyske kommuner har hverken planer om at overtage tilbud fra Regionen eller har bedt Regionen om at overtage tilbud på området vedrørende botilbud i 2008.

Rådets bemærkninger

Rådet bemærker i forhold til botilbudsområdet, at visse kommuner oplever, at borgere ikke ønsker at tage imod egnede botilbud. Eksempelvis har Morsø kommune bygget 6 nye botilbud til borgere, som opholdt sig på et almindeligt plejehjem, men hvor borgerne ikke ønskede at flytte til det nye tilbud, da det var etableret. Ligeledes Jammerbugt kommune har oplevet, at borgere, som har fået tilbudt et egnet botilbud, ikke ønskede at gøre brug af tilbuddet.

Det blev følgelig påpeget af Rådet, at antallet af borgere, som venter på et botilbud, ikke nødvendigvis er et udtryk for det reelle behov.

I relation til de registrerede ventetider på botilbudsområdet påpeges det i øvrigt - af en af Rådets DH repræsentanter - at det kunne være interessant at undersøge hvilke tilbud, som sindslidende, der venter på et botilbud, i dag er indskrevet i, herunder om de er indskrevet på psykiatrisk hospital og optager sengepladser på grund af utilstrækkelig kapacitet på botilbudsområdet.¹⁰⁴

Opsummerende kan det konstateres, at der blandt hovedparten af de nordjyske kommuner er ventetid på botilbud til både voksne sindslidende, voksne fysisk handicappede (inklusive senhjerneskadede) og voksne psykisk handicappede (inklusive autister). Der er konstateret længst ventetid på botilbud til voksne sindslidende, hvor der ventes i op til 253 døgn i gennemsnit for at få et botilbud.

⁹⁹ Morsø Kommune.

¹⁰⁰ Jammerbugt Kommune.

¹⁰¹ Brønderslev Kommune.

¹⁰² Aalborg Kommune.

¹⁰³ Hjørring Kommune.

¹⁰⁴ Udviklingsrådets møde den 16. april 2008.

På området for senhjerneskadede uddyber regionen med, at der både er et behov for væsentlig flere pladser i de midlertidige botilbud (§ 107) samt længere ophold i tilbuddene.

Idet der ikke foreligger oplysninger om antallet af personer, fordelt på målgrupper, som venter på et botilbud, kan det ikke i denne redegørelse konkret vurderes, hvor mange pladser, der skal etableres inden for de pågældende områder for at skabe den tilstrækkelige kapacitet til dækning af behovet.

Der foreligger imidlertid oplysninger om, at der samlet set for kommunerne i Nordjylland er registreret 110 personer, som venter på et botilbud. Set i forhold til det samlede antal borgere indskrevet i botilbud på 3183 personer, svarer antallet af personer der venter til 3,5 % af borgerne i Nordjylland med behov for et botilbud (gennemsnitligt for de tre målgrupper).

73 % af kommunerne har borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud, hvor i alt 37 personer er indskrevet.

I mere end halvdelen af kommunerne samt i regionen arbejdes der med en udvidelse af kapaciteten på botilbudsområdet såvel i 2007 som 2008. Det er som nævnt i ovenstående ikke muligt – ud fra oplysningerne fra kommunernes og regionens redegørelser – at vurdere, om der med de nye tiltag i 2007 og 2008 vil blive skabt den nødvendige kapacitet på området.

Rådets bemærkninger

Der blev på Udviklingsrådets møde den 16. april 2008 gjort opmærksom på, at der i visse kommuner har været etableret egnede tilbud til målgrupperne, men hvor borgerne ikke har ønsket at tage imod tilbuddet. Rådet peger derfor på, at en konkret vurdering af behovet for botilbud skal bero på en behovsvurdering, der tager udgangspunkt i hvor mange borgere, som reelt *ønsker* et (nyt) botilbud.

5.2.2: Behandlingstilbud og misbrugsområdet

Behandlingstilbud inden for det sociale område kan inddeles i 2 områder, dels stofmisbrugsområdet og dels andre tilbud af behandlingsmæssig karakter.

Misbrugsbehandling

Kommunalbestyrelserne er forpligtet til at tilbyde behandling af stofmisbrugere (lov om social service § 101), et tilbud skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelse til kommunen med anmodning om at komme i behandling. Stofmisbrugeren har ret til at vælge mellem offentlige og godkendte private behandlingstilbud. Den medicinske behandling af stofmisbrugere sker efter sundhedslovens regler. Der skal således være en tæt sammenhæng mellem den sociale og den medicinske indsats.

Der skal ligeledes tilbydes behandling af stofmisbrugere under 18 år. Ud over den egentlige behandling kan ydelser efter lov om social service §§ 83 og 85 have betydning i forbindelse med et behandlingsforløb.

Anden behandling

Behandlingstilbud efter lov om social service kan ydes efter bestemmelserne i §§ 85, 86 og 102. Udgangspunktet for behandling er, at det sædvanlige behandlingssystem efter sundhedsloven skal anvendes, men der kan være borgere med så alvorlige handicaps, sindslidelser, misbrug og lignende, som kræver en særlig indsats eller særlig indretning af behandlingstilbuddet.

Efter § 85 ydes der tilbud om socialpædagogisk træning. Efter § 86 ydes tilbud om genoptræning og vedligeholdelsestræning. Tilbud om behandling efter § 102 omhandler speciel behandlingsmæssig bistand på grund af særlige behov.

CIAS

Af CIAS-tallene ses et kraftigt fald inden for tilbud af behandlingsmæssig karakter, jf. § 102 fra en bestand på 49 i 1. kvartal til en bestand på 4 i 4. kvartal 2007. Faldet i bestanden kan dog med stor sandsynlighed skyldes, at svarprocenten for 1. kvartal var på 82 og faldt til 45 for 4. kvartal. Det skal derudover bemærkes, at det ikke er de samme kommuner, som har indberettet for kvartalerne og kommunestørrelsen har indflydelse på, hvor mange personer kommunen kan forventes at visitere til tilbuddet. Datagrundlaget er følgelig behæftet med meget stor usikkerhed.

På stofmisbrugsområdet for voksne ses en relativ stabil udvikling. Svarprocenterne ligger for dette område forholdsvis lavt - mellem 64 og 73 - hvormed ligeledes disse tal skal tages med et stort forbehold.

Den overordnede udvikling

Udviklingen inden for behandlingstilbud og misbrugsområdet vil derfor tage udgangspunkt i kommunernes og regionens redegørelser til Udviklingsrådet.

6 kommuner – svarende til 55 % af kommunerne, oplyser, at der ikke er sket ændringer inden for brugen af behandlingstilbud.¹⁰⁵ 2 kommuner bemærker, at kommunen ikke har haft mulighed for at trække statistiske oplysninger på denne foranstaltning hen over 2007 som følge af, at tilbuddet er overtaget fra det tidligere amt.¹⁰⁶ Blandt de resterende nordjyske kommuner fornemmer 2 kommuner mindre stigninger i behovet for behandlingstilbud til voksne stofmisbrugere og døgn- og dagbehandling på såvel alkohol- som stofområdet.¹⁰⁷

Regionens bemærkninger

Regionen oplyser, at udviklingen på området generelt har været som forventet. Dog med undtagelse af Region Nordjyllands døgntilbud (AKUThuset), der yder udredning i døgnregi i umiddelbar forlængelse af et afrusningsforløb (typisk på et forsorgshjem) til de mest belastede alkoholmisbrugere. Regionen konstaterer et markant fald i henvisninger til AKUThuset, hvilket primært skyldes, at Aalborg Kommune efter den 1. januar 2007 stort set ikke har henvist brugere til tilbuddet, hvor cirka halvdelen af brugerne af tilbuddet før 1. januar 2007 var borgere fra Aalborg Kommune. Regionen er ikke bekendt med på hvilken anden måde Aalborg Kommune opfylder behandlingsgarantien for disse belastede alkoholmisbrugere.

I Regionen opleves det desuden, at kommunerne af og til vælger at bevillige et mindre tungt misbrugsbehandlingsforløb end den faglige udredning peger på. Eksempelvis anbefales døgnbehandling men der bevilliges i stedet dagbehandling eller der anbefales dagbehandling, men der bevilliges ambulantly behandling. Tilsvarende opleves det, at kommunerne i stigende grad korttidsbegrænser bevillingerne til eksempelvis 2 eller 3 måneder. Bevillingerne kan forlænges, men brugerne ved ikke fra starten af et genoptrænings- eller misbrugsbehandlingsforløb, om forløbet får den varighed, som formålet og den faglige vurdering tilsiger. Det er ydermere meget ressourcekrævende for tilbuddene med korte intervaller at skulle afrapportere og argumentere for forlængelser.

¹⁰⁵ Thisted, Morsø, Mariagerfjord, Rebild, Læsø og Aalborg kommuner.

¹⁰⁶ Hjørring og Frederikshavn kommuner.

¹⁰⁷ Vesthimmerland og Brønderslev kommuner.

Behov for særligt fokus

Kommunerne oplyser, at der inden for området for behandlingstilbud vil være et behov for at have særligt fokus på en række områder. I den sammenhæng fremhæves lokale ambulante alkohol- og stofbehandlingstilbud, dobbeltdiagnostiserede og behandlingstilbud til familier (misbrugere med børn).¹⁰⁸ Aalborg Kommune fremhæver derudover særligt grønlandere samt personer med ikke diagnostiserede psykiatriske problemstillinger, hvor der er lang ventetid på udredning i det psykiatriske behandlingssystem.

På misbrugsområdet har 7 kommuner, svarende til 64 % af kommunerne i region Nordjylland, iværksat en række nye initiativer i 2007.¹⁰⁹

Initiativer i kommunerne i 2007

Det oplyses i den sammenhæng, at initiativerne indebærer en øget opmærksomhed på misbrugere via støttekontaktpersonordningen (SEL § 99), afholdelse af infomøder på tværs af forvaltningerne vedrørende brug af misbrugscenter med videre.¹¹⁰ Ligeledes er der etableret særlige projekter og indsatser så som Den Sociale Indsats med en misbrugskoordinator og socialrådgivere og TUBA-projektet, hvor 18-25 årige med misbrugsforældre ydes rådgivning.¹¹¹

Endvidere har en kommune iværksat en spørgeskemaundersøgelse og hjemmebesøg hos personer i substitutionsbehandling med henblik på en særlig undersøgelse af området.¹¹² En anden kommune har iværksat børnesamtaler for alle familier med børn, der er i behandling.¹¹³ Endelig oplyser Aalborg Kommune, at der er indgået et samarbejde med Kofoeds skole (statsligt forsorgshjem) vedrørende grønlandske misbrugere samt et samarbejde med Forsorgshjemmet Svenstrupgaards sygeafdeling om afgiftning/afrusning af misbrugere.

Initiativer i Regionen

Regionen oplyser, at denne – på vegne af kommunerne i regionen - har søgt om puljemidler til en forstærket indsats over for gravide kvinder med stofmisbrug samt til døgnbehandling af gravide alkoholmisbrugere.

Initiativer i kommunerne i 2008

Næsten lige så mange kommuner planlægger ligeledes initiativer på misbrugsområdet i 2008, idet 6 kommuner, svarende til 55 % af kommunerne, har planer om initiativer i 2008.

Initiativerne i 2008 er i nogle kommuner en videreførelse af de initiativer, som iværksattes i 2007. Der oplyses dog yderligere om initiativer så som en øget indsats i relation til opfølgning af borgeren ved udskrivning fra misbrugsbehandling og en sikring af, at målgruppen kan opspores på tværs af forvaltningerne for at kunne give målgruppen de relevante tilbud.¹¹⁴ Derudover fremhæver Aalborg Kommune, at der i januar 2008 igangsættes et forbehandlingsprogram for alkoholmisbrugere samt at der arbejdes med at etablere bedre døgnbehandlingstilbud til grønlandske misbrugere.

---

¹⁰⁸ Thisted, Morsø, Mariagerfjord, Frederikshavn og Brønderslev kommuner.

¹⁰⁹ Brønderslev, Frederikshavn, Aalborg, Thisted, Hjørring, Rebild og Morsø kommuner.

¹¹⁰ Rebild, Hjørring og Morsø kommuner.

¹¹¹ Morsø og Frederikshavn kommuner.

¹¹² Brønderslev Kommune.

¹¹³ Thisted Kommune.

¹¹⁴ Mariagerfjord og Rebild kommuner.

Initiativer i Regionen

Regionen oplyser, at den administrative styregruppe vedrørende rammeaftalerne har vedtaget, at Misbrugscentrets erfarings- og udviklingsprojekt "Mobilt Ungeteam" pr. 1. oktober 2008 overgår til ordinær drift og bliver omfattet af rammeaftalen.

Regionen oplyser endvidere, at de nordjyske kommuner og Region Nordjylland planlægger at iværksætte et kvalitetsudviklingsprojekt, hvis formål er at dokumentere effekter af behandlingstilbud, der udbydes af de tre nordjyske misbrugsorganisationer (Region Nordjylland, Aalborg og Thisted kommuner). Projektet støttes af og gennemføres i samarbejde med Jysk Forsknings- og Evalueringssamarbejde (JYFE).¹¹⁵ Hensigten med projektet er at opbygge et effektmålingssystem, der kan bidrage til en løbende udvikling af dokumenterbar behandlingskvalitet hos misbrugsorganisationerne i Nordjylland. Projektet skal derudover hjælpe driftsherre såvel som kommuner med at vurdere kvaliteten i de eksisterende behandlingstilbud samt bidrage til en kontinuerlig videreudvikling af tilbuddene med baggrund i en evidensbaseret viden.

Misbrugsbehandling til unge under 18 år

2 nordjyske kommuner har oplyst om, at der pr. 31. december 2007 er visiteret unge under 18 år til misbrugsbehandling efter lov om social service § 101, stk. 3.¹¹⁶

I alt 17 unge er visiteret til tilbuddet – 15 unge fra Thisted Kommune, som er visiteret til kommunens egne tilbud og 2 unge fra Hjørring Kommune, som er visiteret til andre tilbud i kommunen.

Rådets bemærkninger

Rådet bemærker, at den begrænsede brug af misbrugsbehandling til unge under 18 år kan skyldes, at lovgivningen ikke giver kommunerne mulighed for at fastholde den unge i misbrugsbehandlingen. Misbrugsbehandlingen kan derfor kun gennemføres, såfremt den unge frivilligt accepterer behandlingen.

Opsummerende fremhæves - for området for behandlingstilbud og misbrug - et markant fald i anvendelsen af Region Nordjyllands døgntilbud, der yder udredning i døgnregi i umiddelbar forlængelse af et afrusningsforløb (typisk på et forsorgshjem) til de mest belastede alkoholmisbrugere. Årsagen er – ifølge regionen - at Aalborg Kommune efter den 1. januar 2007 stort set ikke har henvist brugere til tilbuddet, hvor cirka halvdelen af brugerne af tilbuddet før 1. januar 2007 var borgere fra Aalborg Kommune.

I Regionen opleves det desuden, at kommunerne af og til vælger at bevillige et mindre tungt misbrugsbehandlingsforløb end den faglige udredning peger på. Eksempelvis anbefales døgnbehandling men der bevilliges i stedet dagbehandling eller der anbefales dagbehandling, men der bevilliges ambulans behandling. Det opleves endvidere, at kommunerne i stigende grad korttidsbegrænser bevillingerne til eksempelvis 2 eller 3 måneder. Bevillingerne kan forlænges, men brugerne ved ikke fra starten af et genoptrænings- eller misbrugsbehandlingsforløb, om forløbet får den varighed, som formålet og den faglige vurdering tilsiger. Det er ydermere meget ressourcekrævende for tilbuddene med korte intervaller at skulle afrapportere og argumentere for forlængelser.

¹¹⁵ Jysk socialforsknings- og evalueringssamarbejde, JYFE, er en forening, hvor medlemmerne tæller samtlige kommuner i det midt- og nordjyske, Region Nordjylland og Region Midtjylland, der samtidig er sekretariat for JYFE.

Det overordnede formål med JYFE er at virke som katalysator for et socialt forsknings-, evaluering- og metodeudviklende miljø i det geografiske område, der dækker region Midtjylland og region Nordjylland. Se nærmere på hjemmesiden <http://www.jyfe.dk/>

¹¹⁶ Hjørring og Thisted kommuner. 6 kommuner har svaret på spørgsmålet.

Der fremhæves for området et behov for at rette et særligt fokus på lokale ambulante alkohol- og stofbehandlingstilbud, dobbeltdiagnostiserede, behandlingstilbud til familier (misbrugere med børn) samt personer med ikke diagnostiserede psykiatriske problemstillinger på grund af lang ventetid på udredning i det psykiatriske behandlingssystem.

Der er i kommunerne iværksat en række nye initiativer på misbrugsområdet i 2007 samt planlagt initiativer i 2008.

På området for misbrugsbehandling til unge under 18 år kan det konstateres, at kun få kommuner har visiteret unge til misbrugsbehandling. Udviklingsrådet bemærkede hertil – på sit møde den 16. april 2008 – at den begrænsede brug af tilbuddet kan skyldes, at kommunerne ikke kan fastholde den unge i misbrugsbehandling, men at den unge frivilligt skal ønske at blive behandlet.

5.2.3: Personlige hjælpeordninger

Personlig hjælpeord- ning

Personlige hjælpeordninger ydes fortrinsvis til yngre personer, der har behov for støtte til at bevare et aktivitetsniveau. For at få en personlig hjælpeordning skal den enkelte selv være i stand til at administrere ordningen og fungere som arbejdsgiver for hjælpere. Endelig skal der være tale om behov for hjælp, som ikke kan dækkes efter reglerne om personlig hjælp, omsorg og pleje.

Støtte- / kon- taktperson

Kommunen skal endvidere tilbyde hjælp i form af særlige kontaktpersoner efter lov om social service § 98 til personer, som er døvblinde. Endelig skal kommunen tilbyde støtte og kontaktpersoner til personer med sindslidelser, til personer med stof- og alkoholmisbrug og personer med særlige sociale problemer.

CIAS

Af CIAS-tallene ses for foranstaltningen Tilskud til personlig og praktisk hjælp, som modtageren selv antager (§ 95) og Hjælpeordning til personer med nedsat funktionsevne (§ 96) en stabil udvikling i 2007. Svarprocenterne for disse foranstaltninger ligger mellem 82 og 100, hvormed den angivne udvikling skal tages med et mindre forbehold.

For så vidt gælder øvrige foranstaltninger inden for området for personlige hjælpeordninger er CIAS-tallene væsentlig mere usikre, idet svarprocenterne ligger mellem 64 og 100 og med svingende svarprocenter hen over kvartalerne.

Beskrivelsen af området for personlige hjælpeordninger vil derfor hovedsageligt tage udgangspunkt i oplysningerne fra kommunernes redegørelser.

Overordnet udvikling

7 ud af 11 kommuner, svarende til 64 % af kommunerne, redegør for en stabil udvikling på området uden nævneværdige ændringer.¹¹⁷ 4 kommuner, svarende til 36 % af kommunerne, oplyser om en stigning eller en svag stigning på området.¹¹⁸

En kommune bemærker, at på trods af, at der ikke har været ændringer i forhold til antallet af personer, der har hjælpeordninger, opleves et tiltagende problem for borgerne med at skaffe hjælpere til opgaven. Kommunen skønner, at det hænger sammen med den generelle situation på arbejdsmarkedet. For kommunen har det betydet, at der har været behov for at bruge vikarbureauer med stigende udgifter til følge.¹¹⁹

¹¹⁷ Thisted, Hjørring, Rebild, Læsø, Frederikshavn, Brønderslev og Aalborg kommuner.

¹¹⁸ Morsø, Vesthimmerland, Mariagerfjord og Jammerbugt kommuner.

¹¹⁹ Hjørring Kommune.

Kontaktperson for døvblinde

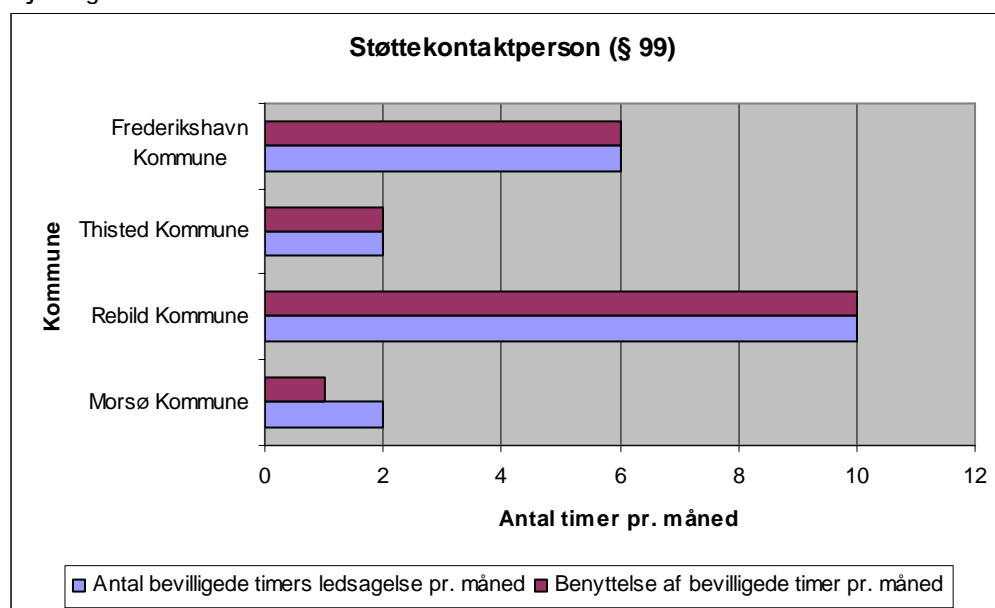
Af kommunernes redegørelser fremgår det, at de tildelte bevillinger til kontaktpersoner for døvblinde ikke udnyttes fuldt ud. Kun 2 kommuner – Aalborg og Morsø kommuner - har imidlertid redegjort for denne ordning, hvilket kan skyldes at målgruppen må antages at være relativ lille.

Aalborg Kommune har oplyst, at have bevilliget i alt 47 timer pr. måned, men har kun udnyttet 38 timer pr. måned, svarende til 81 % af timerne. Morsø Kommune har bevilliget 12 timer pr. måned i 2007, men har kun udnyttet 6 timer pr. måned, svarende til 50 % af timerne.

Støttekontaktperson

I nedenstående søjlediagram 4 illustreres udnyttelsen af bevillinger til støttekontaktperson.

Søjlediagram 4

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

NB. Kun Frederikshavn, Thisted, Rebild og Morsø kommuner har redegjort for antallet af bevilligede timer pr. måned og benyttelsen af de bevilligede timer, hvorfor kun disse kommuner er illustreret i diagrammet.

Som det fremgår af søjlediagram 4 udnyttes bevillingerne til støttekontaktperson stort set fuldt ud. Kun en enkelt kommune har ikke udnyttet de bevilligede timer til støttekontaktperson i 2007, hvor en enkelt af de 2 bevilligede timer pr. måned ikke er udnyttet. Det bevilligede antal timer pr. måned er yderst begrænset, og der kan derfor ikke konstateres store vanskeligheder i forhold til en udmøntning af de bevilligede timer til støttekontaktpersonordningen.

Hørings svar

Handicaprådet i Hjørring Kommune giver i sit høringssvar udtryk for, at det er bekymrende, at der er stigende problemer med at skaffe hjælpere til handicappede med personlig hjælpeordning. Handicaprådet vil følge udviklingen på området.

Organisering

Kommunerne er i forbindelse med deres redegørelser til Rådet blevet bedt om at redegøre for, hvordan kommunerne har organiseret sig på området for personlige hjælpeordninger.

Det ses af redegørelserne, at en del kommuner benytter sig af et hjælperkorps, dette eventuelt i kombination med at borgeren selv finder hjælpere.¹²⁰ Andre kommuner ansætter til formålet, når behovet opstår.¹²¹

Opsummerende kan det i forhold til de personlige hjælpeordninger konstateres, at bevillingerne til kontaktperson for døvblinde (§ 98) ikke udnyttes fuldt ud. Der er ikke konstateret problemer i forhold til udnyttelsen af bevillingerne til støttekontaktpersonordningen (§ 99). Årsagen beskrives af kommunerne som vanskeligheder i forhold til rekruttering og fastholdelse af hjælpere.

Der ses ikke væsentlige ændringer i omfanget af bevillinger og bevilligede timer.

5.2.4: Ledsageordning

Ledsagelse efter lov om social service § 97 kan ydes til personer mellem 18 og 67 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet. Personer, der opfylder betingelserne for at få ledsagelse har ret til 15 timer pr. måned. Formålet med ledsagelse er at medvirke til normalisering og integration i samfundet og skal ses som et led i bestræbelserne på at øge handicappedes mulighed for selvstændighed, valgfrihed og ansvar for egen tilværelse.

CIAS

Indberetningerne til CIAS vedrørende ledsageordningen er præget af fejlindberetninger og en beskrivelse af udviklingen vil derfor udelukkende tage udgangspunkt i kommunernes redegørelser.

Overordnet udvikling

3 ud af 11 kommuner, svarende til 27 % af de nordjyske kommuner angiver, at de oplever problemer med ledsageordningen.¹²² Disse tre kommuner bemærker alle, at vanskelighederne er forbundet med rekruttering og fastholdelse af ledsagere.

Nedenstående søjlediagram 5 illustrerer antallet af bevilligede timers ledsagelse pr. måned sammenholdt med udnyttelsen af de bevilligede timer.

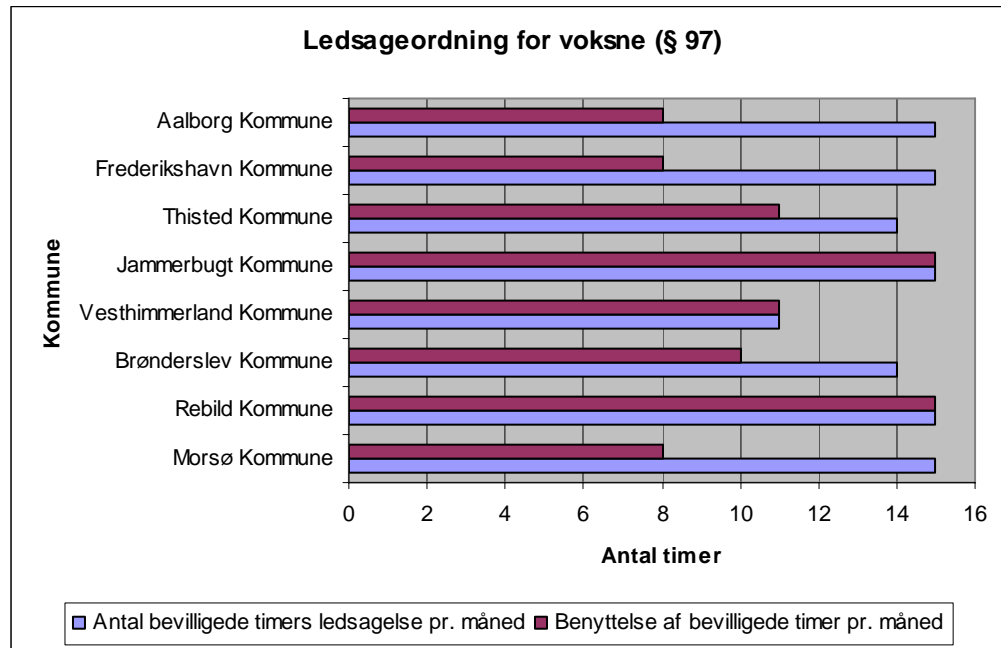
---

¹²⁰ Rebild, Vesthimmerland, Brønderslev, Frederikshavn og Thisted kommuner.

¹²¹ Jammerbugt og Mariagerfjord kommuner.

¹²² Frederikshavn, Vesthimmerland og Jammerbugt kommuner.

Søjlediagram 5

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

NB. Læsø, Hjørring og Mariagerfjord kommuner har ikke oplyst tal vedrørende benyttelsen af de tildelte bevillinger og indgår derfor ikke i søjlediagrammet.

Som det ses af søjlediagram 5 udnyttes bevillingerne til ledsageordningen ikke fuldt ud i mere end halvdelen af kommunerne. Det skal i den sammenhæng tilføjes, at 2 af de kommuner, som angiver, at de oplever problemer med ledsageordningen – på grund af vanskeligheder i forhold til rekrutteringen af ledsagere – *har* udnyttet de tildelte bevillinger. Det må derfor antages, at problemerne i forhold til at kunne udmønte bevillingerne til ledsageordningen kan tiltage, såfremt det fortsat vil være vanskeligt at rekruttere til ledsageordningen.

Praksisundersøgelse

Det skal bemærkes, at Det Sociale Nævn i 2008 gennemfører en praksisundersøgelse inden for området.

Rådets bemærkninger

Rådet bemærker i relation til ledsageordningen, at dette område vurderes at have stor bevågenhed fra de lokale Handicapråd.

Opsummerende kan det i forhold til ledsageordningen konstateres, at det er vanskeligt for kommunerne at udmønte de bevilligede timer til ledsageordningen (§ 97), idet bevillingerne i mere end halvdelen af kommunerne ikke udnyttes fuldt ud. Årsagen beskrives af kommunerne som vanskeligheder i forhold til rekruttering og fastholdelse af ledsagere.

5.2.5: Dagtilbud

Dagtilbud

Der er på dagtilbudsområdet ikke sket de store ændringer med kommunalreformen. Der er generelt tale om et område, som ikke er præget af ventetider, idet borgeren får plads ved behov, eventuelt som overbelægning på det aktuelle aktivitetssted eller i den beskyttede beskæftigelse.

Samværstilbud

For så vidt angår samværstilbud driver kommunerne en del væresteder for handicappede, psykiatribrugere og unge udsatte. En lang række af disse væresteder drives af frivillige organisationer med støtte fra kommune, ofte i kombination med rådgivningscentre.

CIAS

Af CIAS-tallene ses en stigning i såvel § 103: Beskyttet beskæftigelse og § 104: Aktivitets- og samværstilbud. Svarprocenterne ligger mellem 82 og 91. Hertil kommer, at en kommune bemærker, at der fejlagtigt er angivet en stigning i kommunens indberetning på trods af, at forbruget af dagtilbud er uændret.¹²³ Tallene for området skal derfor tages med forbehold for, at datagrundlaget er usikkert.

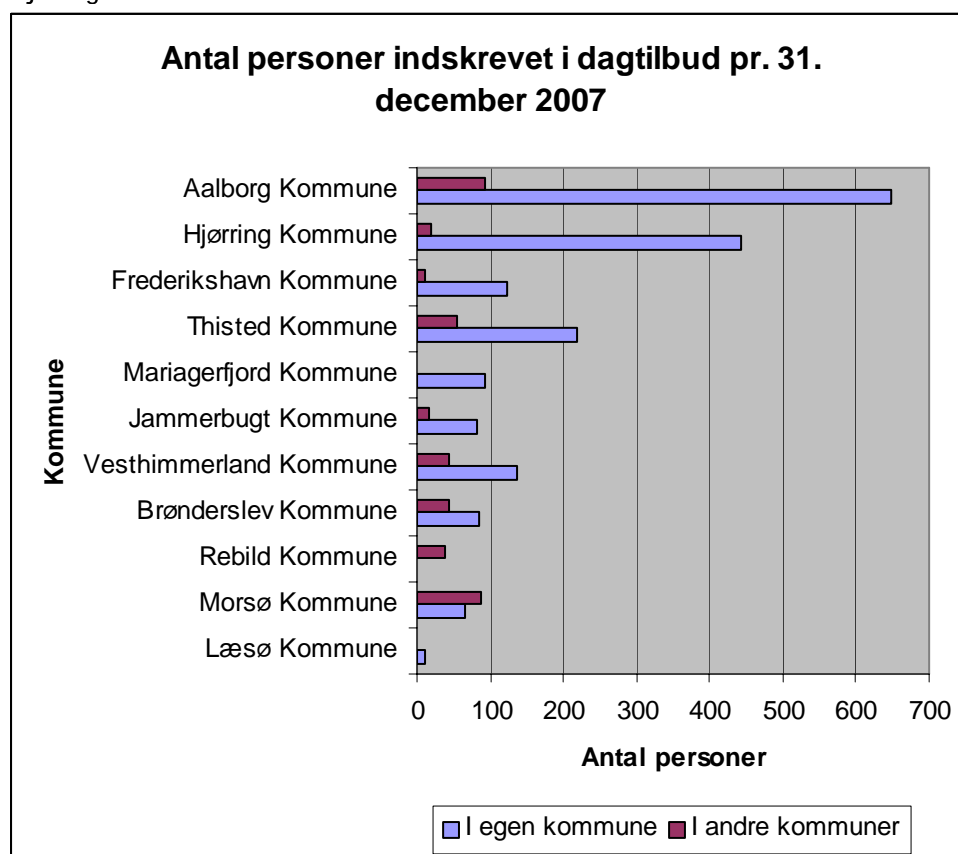
Beskrivelsen af området vil tage udgangspunkt i kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet.

Overordnet udvikling

Samtlige de nordjyske kommuner oplyser, at der enten ikke har været nævneværdige ændringer på området eller har været en ganske svag stigning i anvendelsen af dagtilbud.

I søjlediagram 6 illustreres det, hvor mange personer der pr. 31. december 2007 var indskrevet i dagtilbud i de nordjyske kommuner. Diagrammet viser fordelingen på de 11 nordjyske kommuner med den største kommune øverst (efter indbyggertal) og efterfølgende fordeling efter størrelse med den mindste kommune nederst.

Søjlediagram 6

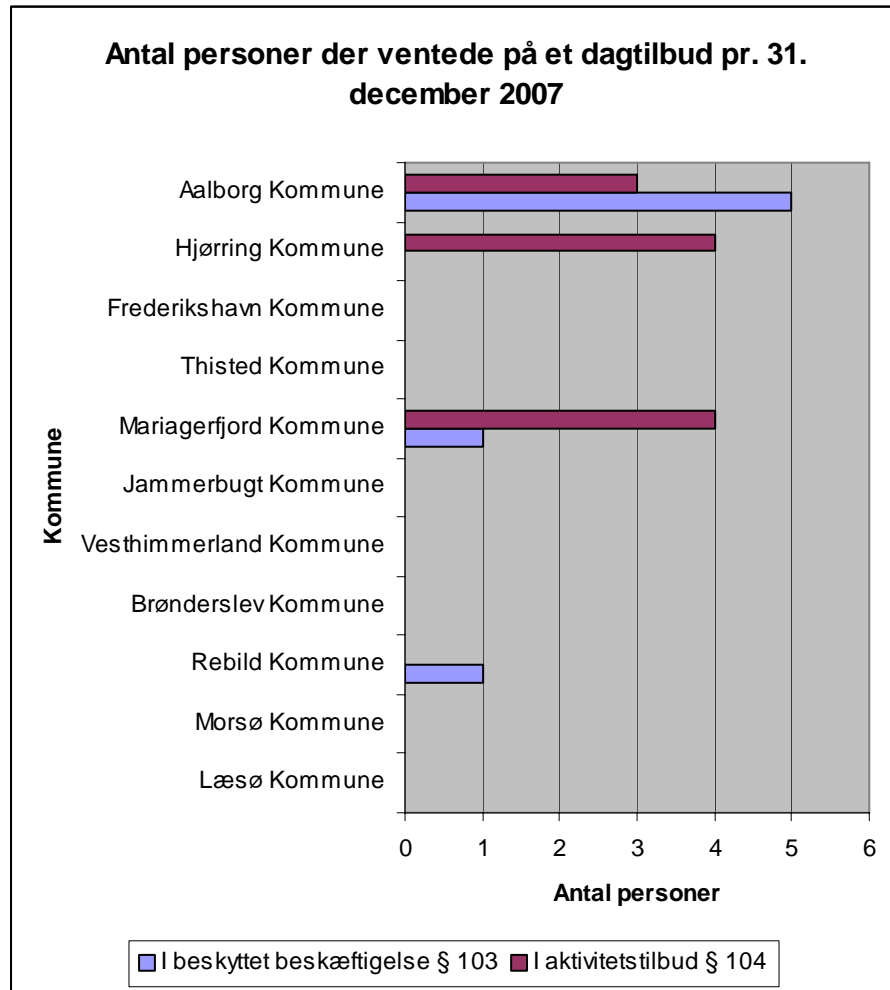

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

Nedenstående søjlediagram 7 viser, hvor mange personer der pr. 31. december 2007 ventede på et dagtilbud i de nordjyske kommuner.

¹²³ Thisted Kommune.

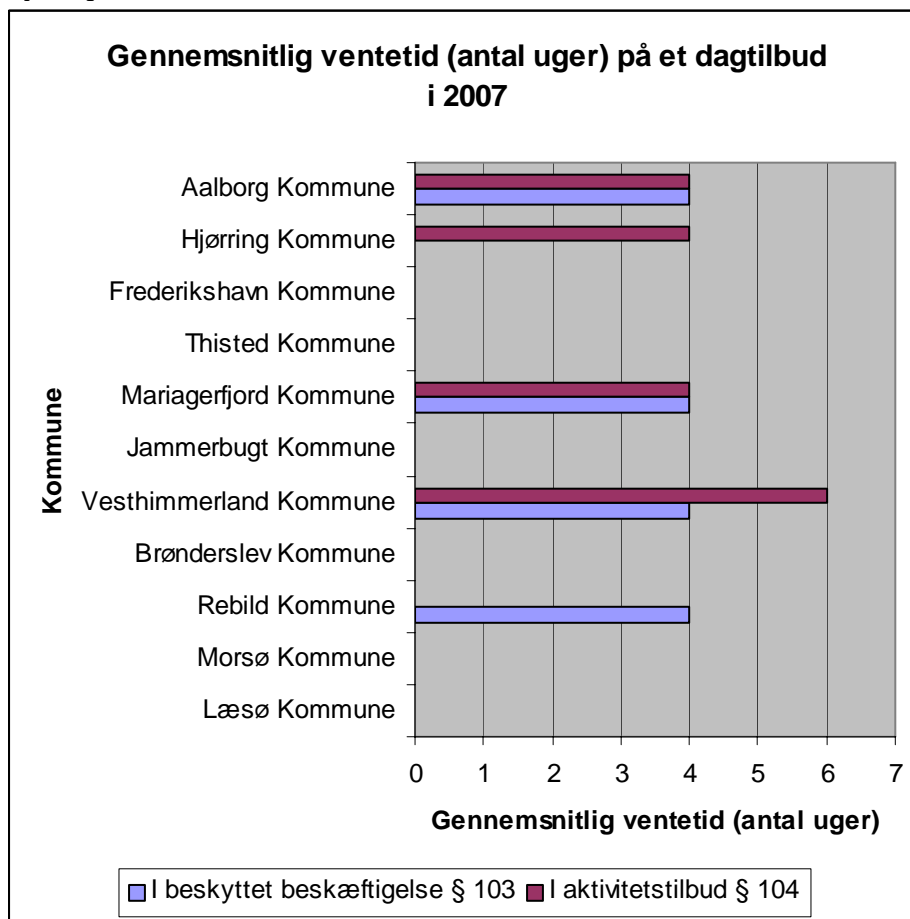
Søjlediagram 7

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

Nedenstående søjlediagram 8 viser den gennemsnitlige ventetid i antal uger pr. 31. december 2007.

Søjlediagram 8

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

Som det ses af søjlediagram 8 er der i 4 af de nordjyske kommuner ventetid på et tilbud om beskyttet beskæftigelse. Borgerne i disse kommuner venter gennemsnitligt 4 uger på tilbuddet. For så vidt angår aktivitetstilbuddene har ligeledes 4 kommuner ventetid på et tilbud. Ventetiden ligger for 3 kommuner på gennemsnitligt 4 uger, mens der i en enkelt kommune er gennemsnitligt 6 ugers ventetid.

Opsummerende kan det for dagtilbudsområdet konstateres, at der generelt ikke er sket nævneværdige ændringer i udviklingen for området i henover 2007. Dog oplyses der i enkelte kommuner om en svag stigning i anvendelsen af dagtilbud.

For så vidt angår ventetider oplyses det, at samlet set 18 personer i regionen ventede på et dagtilbud pr. 31. december 2007. Set i forhold til det samlede antal borgere indskrevet i et dagtilbud på 2319 personer, ventede således 0,75 % af borgerne med behov for et dagtilbud. Den længste ventetid er registreret til 6 uger (en enkelt kommune) gældende for aktivitetstilbud.

5.2.6: Hjælpe midler, boligindretning og biler

CIAS

Svarprocenterne for indberetningerne til CIAS vedrørende støtte til bil samt hjælp til boligindretning ligger mellem 73 og 100, hvilket medfører, at tallene henover kvartalerne ikke er direkte sammenlignelige.

Tilgangen af sager inden for hjælp til biler er markant størst for 1. kvartal, hvorefter der ses en nogenlunde stabil udvikling henover de efterfølgende kvartaler.

For så vidt angår tilgangen af sager inden for hjælp til boligindretning ses ligeledes en væsentlig større tilgang i antallet af sager i 1. kvartal sammenlignet med de øvrige kvartaler. Forskellen er imidlertid ikke så markant som for bilsagerne.

Udvikling i bilsager og boligindretning

Generelt oplyser kommunerne, at de ikke har oplevet nævneværdige ændringer i forhold til det foreliggende antal sager på bil- og boligindretningsområdet. Dog bemærker en lang række kommuner, svarende til 45 % af kommunerne, at 2007 har været præget af en stor tilgang, særligt af bilsager, i 1. kvartal 2007, hvilket skyldes, at kommunerne overtog en "pukkel" fra det tidligere amt.¹²⁴

Udvikling vedr. hjælpemidler

På hjælpemiddelområdet oplyser regionen, at efterspørgselsmønsteret efter Hjælpemiddelcentrets ydelser har ændret sig. Der er fortsat god efterspørgsel efter ydelser med trækingsret, mens flere af de takstfinansierede ydelser efterspørges i ringe omfang. Der er desuden meget stor forskel på, hvilke kommuner, der benytter Hjælpemiddelcentrets ydelser.

Det ændrede efterspørgselsmønster har ændret de økonomiske forudsætninger for Hjælpemiddelcentret, idet belægningsprocenten på de takstfinansierede ydelser forventes at være ca. 21 % i 2007 med et væsentligt indtægtstab til følge. Der er gennemført personale-reduktioner, og omkostninger holdes på et minimum.

Regionen oplyser endvidere, at der efter strukturreformen er opstået en ny situation for Hjælpemiddelcentret, idet kommunerne har fået mulighed for selv at overtage mange af de opgaver, som Hjælpemiddelcentret hidtil har løst. Mange kommuner er i gang med at opbygge egne specialiserede enheder på fagområder, der tidligere blev varetaget fuldt ud af Hjælpemiddelcentret. Det vurderes af regionen, at det med en fortsættelse af den nuværende kommunale efterspørgsel af de takstfinansierede ydelser på Hjælpemiddelcentret er vanskeligt økonomisk og fagligt at videreføre Hjælpemiddelcentret i sin nuværende form og med de nuværende rammevilkår for driften. Der er på den baggrund nedsat en arbejdsgruppe i den administrative styregruppes regi, der skal undersøge mulighederne for at omdefinere Hjælpemiddelcentrets rolle, herunder mulighederne for at tilpasse Hjælpemiddelcentrets ydelsessammensætning til de kommunale behov på en økonomisk og fagligt bæredygtig måde.

Kommuner-nes bemærkninger

For så vidt angår hjælpemidler har kommunerne generelt ikke forholdt sig konkret til udviklingen. En kommune fremhæver dog, at der generelt opleves en stigende efterspørgsel på hjælpemiddelområdet, som vurderes at hænge sammen med, at brugerne er mere opmærksomme på de muligheder, som de har. Derudover bliver ansøgerne ældre og ældre samtidig med, at flere svært handicappede ønsker at blive i eget hjem.¹²⁵

Det oplyses fra mere end halvdelen af kommunerne, at kommunen selv driver et depot med hjælpemidler.¹²⁶ Aalborg Kommune tilføjer, at der overvejes et fælles hjælpemiddeldepot med Regionen.

Opsummerende kan det konstateres, at strukturreformen har medført en afgørende ændring af efterspørgselsmønsteret efter Hjælpemiddelcentrets ydelser. En meget lav efter-

¹²⁴ Hjørring, Vesthimmerland, Rebild, Brønderslev og Jammerbugt kommuner.

¹²⁵ Frederikshavn Kommune.

¹²⁶ Aalborg, Frederikshavn, Læsø, Mariagerfjord, Vesthimmerland og Hjørring kommuner.

spørgsel efter takstfinansierede ydelser har foranlediget nedsættelse af en arbejdsgruppe i regi af den administrative styregruppe, som skal komme med forslag til en økonomisk og fagligt bæredygtig ydelsessammensætning på Hjælpemiddelcentret. Det kan tilføjes, at mere end halvdelen af kommunerne selv driver et depot med hjælpemidler

For så vidt angår området vedrørende støtte til biler og boligindretning, har kommunerne i 2007 ikke oplevet nævneværdige ændringer i forhold til det forventede antal sager på området. 2007 har imidlertid været præget af, at kommunerne skulle afslutte en lang række sager overført fra det tidligere Nordjyllands Amt.

Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisning

På specialundervisningsområdet følges udviklingen efter Folkeskoleloven, lov om specialundervisning og lov om uddannelse til unge med særlige behov.

Specialundervisningsområdet omfatter nedenstående:

Almindelig specialundervisning

Almindelig specialundervisning gives efter folkeskoleloven og kan maksimalt udgøre op til 12 timers støtte ugentligt, der kan bestå enten af ekstra lærerkræfter eller socialpædagogisk bistand. Det er den enkelte folkeskoleleder der bevilliger støtten og beslutter om forløbet skal ske i særlige specialundervisningstimer eller ved en ekstra lærer/pædagog i klassen. Der kan alene klages til kommunalbestyrelsen over tilbuddet.

Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

Ved specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden er der foregået en visitation centralt, og støtten udgør mere end 12 timer ugentligt. Støtten kan ske som enkeltintegrerede forløb, som undervisning i specialklasser eller på specialskoler (der tidligere henhørte under amterne). For alle elever er der klageadgang til Klagenævnet for Vidtgående specialundervisning.

Specialundervisning for voksne

Specialundervisning for voksne er tilbud, der er målrettet personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særligt tilrettelagt undervisning og rådgivning. Undervisningen har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen.

Tilbuddet gives ikke til personer, der er indlagt på sygehuse. Tilbuddet skal desuden kunne medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Eksempler på specialundervisning for voksne kan være specialundervisning, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af deltagerens funktionsnedsættelse gennem målrettet kompenserende undervisning, der er tilpasset den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov.

Ligeledes kan der ydes specialpædagogisk bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbuddet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.

Specialundervisning til voksne ordblinde er overgået til staten, der tilbyder denne i VUC regi.

Der kan klages til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

Uddannelse af unge med særlige be-

Amtsrådene har tidligere haft til opgave at give tilbud om et uddannelsesforløb til unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov.

Efter 1. august 2007 blev opgaven fastlagt som en ret - for alle unge med særlige behov - til et 3-årigt uddannelsesprogram, der sammensættes individuelt, jf. lov om ungdomsudannelser.

Målgruppen er udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, eksempelvis autister, unge med psykiske lidelser, unge med erhvervet hjerneskade og sentudviklede.

Tilbuddet er alene for de unge, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse med specialpædagogisk støtte. Uddannelsen fastlægges i en individuel uddannelsesplan, hvor tilbuddet beskrives. Det kan bestå af elementer fra daghøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler, erhvervsskoler, værksteder, praktikophold osv. Formålet er, at den unge skal få en så selvstændig voksertilværelse som muligt.

Tilbuddet kan påklages til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

6.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for specialundervisningsområdet, hvortil Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Den overordnede udvikling

Udviklingsrådet har – med baggrund i det foreliggende datagrundlag for specialundervisningsområdet – kun i meget begrænset omfang kunnet forholde sig til udviklingen inden for specialundervisningsområdet i 2007.

Rådet bemærker i den sammenhæng, at det synes mere og mere vanskeligt at indhente et statistisk materiale på området, idet der i stigende grad tilrettelægges individuelle forløb i stedet for at inddele eleverne i grupper.

Som en følge af at stadig flere elever integreres i den almindelige undervisning – via individuelt tilrettelagte forløb – vil den restgruppe af elever, som skal have tilbud uden for den almindelige undervisning, blive mindre. Det er rådets vurdering, at det er denne restgruppe af elever, som bør være rådets fokusområde, idet der vil være behov for at sikre denne gruppe de nødvendige undervisningstilbud.

De enkelte områder

På **førskoleområdet** kan det bemærkes, at undervisningen af børn med en kombination af sprog- og talevanskeligheder udgør 62 % af tilbuddene på området, mens sprogvanskeligheder udgør 30 % af tilbuddene.

På området for **almindelig specialundervisning** kan der konstateres en stigning i antallet af elever, der modtog specialundervisning i Aalborg Kommune på ca. 20 % fra 1. januar 2007 til 5. september 2007. For de øvrige kommuner har tilgangen af elever været relativt stabil i 2007.

På området for **specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden** fremgår det, at kommunerne generelt forventer enten et uændret niveau eller en mindre stigning i antallet af elever fremadrettet.

Fra regionen peges på et stigende behov for skolerådgivningsydelsen, der retter sig mod børn med høretab og CI opererede børn. Særligt i forbindelse med at CI opererede børn integreres i den almindelige folkeskole er behovet for rådgivning og vejledning af distriktsskolernes personale øget, således at eleverne kan opnå maksimalt udbytte af undervisningen.

I takt med integreringen af CI opererede børn i folkeskolen er der desuden sket et fald i elevtallet på Aalborgskolen (døve).

På området for **undervisning af voksne med behov for specialundervisning** konstateres – udfra Region Nordjyllands erfaringer - en svingende efterspørgsel på undervisningstilbud til voksne i det regionsdrevne tilbud, Aalborgskolen (døve). Det er desuden regionens erfaring, at flere borgere – i forhold til tiden før reformen - får afslag på ansøgning om voksenundervisning, samt at de i nogle tilfælde tilbydes kortere forløb.

For så vidt angår tilbud efter **lov om Ungdomsuddannelser til unge med særlig behov** kan det konstateres, at 64 % af de nordjyske kommuner har visiteret unge til tilbuddet gældende for skoleåret 2007/2008. Der er visiteret til tilbud enten i egen kommune eller i andre kommuner. En stor del af kommunerne forventer en stigende tilgang til uddannelsen for skoleåret 2008/2009.

36 % af de nordjyske kommuner har ikke visiteret elever til ungdomsuddannelsen på trods af, at tilbuddet er en lovfæstet ret for unge med særlige behov. I kommunernes redegørelser henvises til, at den manglende anvendelse af tilbuddet skyldes manglende tid og uklarhed vedrørende den økonomiske ramme.

Anbefaling

Udviklingsrådets anbefalinger:

Udviklingsrådet anbefaler, at Undervisningsministeriet og udviklingsrådene indgår et samarbejde med henblik på at frembringe et forbedret datagrundlag for rådernes løbende drøftelse af specialundervisningsområdet samt som grundlag for rådernes kommende redegørelser.

6.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen

Datagrundlaget

Datagrundlaget for specialundervisningsområdet vedrørende 2007 begrænser sig til oplysningerne fra kommunernes og regionens redegørelse til Udviklingsrådet. Der er på specialundervisningsområdet ikke foretaget lignende indberetninger, som indberetningerne til CIAS på det sociale område, hvormed der ikke foreligger statistiske oplysninger, der kan bidrage til en beskrivelse af udviklingen.

Som det fremgår i kapitel 2 i denne redegørelse vurderes den foreliggende Årsrapport fra Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning – som ifølge bekendtgørelsen udgør en del af datagrundlaget - ligeledes ikke at være anvendelig i forhold til en beskrivelse af udviklingen på specialundervisningsområdet i 2007.

Som følge af begrænsningerne i datagrundlaget vil Udviklingsrådets redegørelse vedrørende 2007 - gældende for specialundervisningsområdet - som udgangspunkt være et statusbillede mere end en beskrivelse og analyse af udviklingen. Det er Udviklingsrådets forventning, at statusbilledet for 2007 til dels kan danne grundlag for at beskrive en udvikling i Udviklingsrådets kommende redegørelser vedrørende 2008 og 2009.

6.2.1: Specialundervisning til førskolebørn

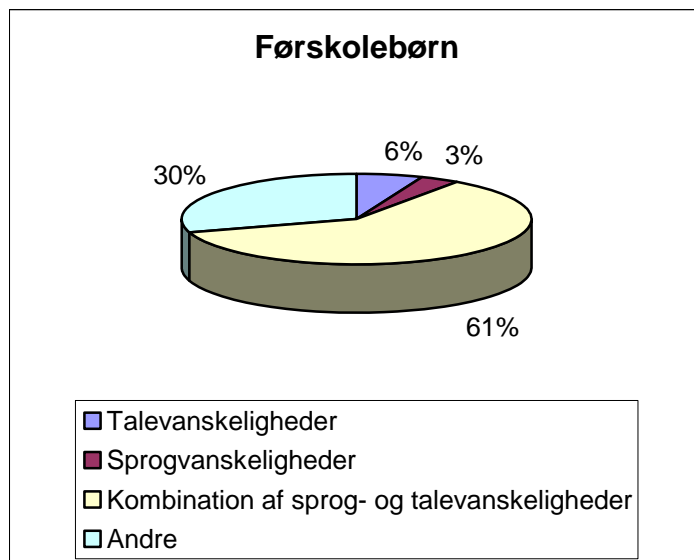
Opmærksomheden i forhold til den tidlige indsats overfor børn med talevanskeligheder er kommet i fokus med udarbejdelsen af læreplanerne. Gennem indsatsen overfor førskolebørn kan også den tidlige indsats i skolerne styrkes, idet vanskeligheder opdages tidligt.

Den overordnede udvikling

Af kommunernes redegørelser fremgår det, at i alt 1593 førskolebørn pr. 1. januar 2007 modtog tilbud efter folkeskolelovens § 20, stk. 1, nr. 2.

Fordelingen af tilbuddene fremgår af nedenstående diagram 9.

Diagram 9

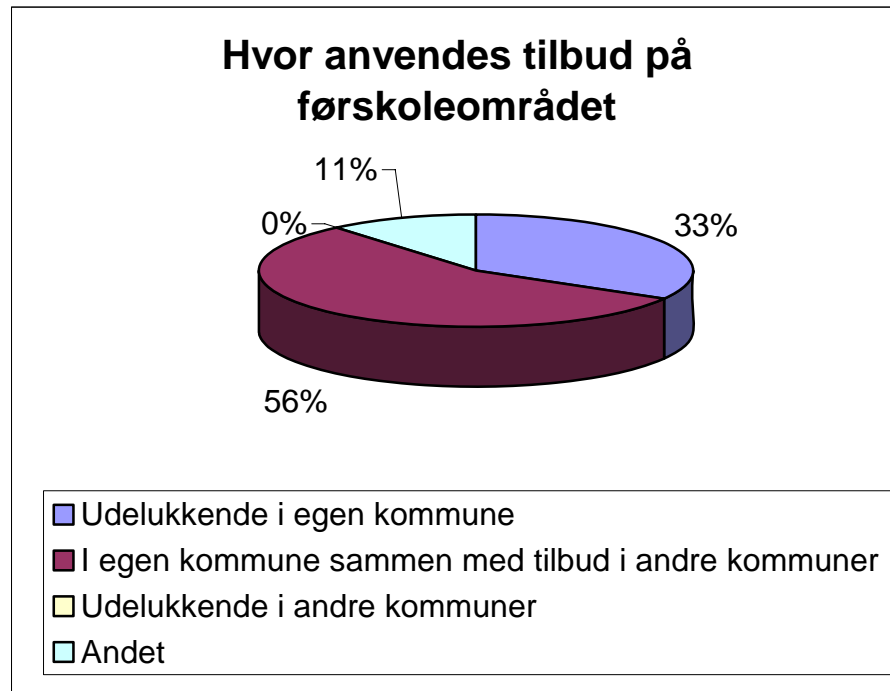
2 af de nordjyske kommuner¹²⁷ oplyser, at kommunen har planlagt eller gennemført ændringer inden for et eller flere af førskoleområderne.¹²⁸ Ændringerne beskrives blandt andet som nedlæggelse af en sproggruppe for hermed at samle ressourcerne i et specialpædagogisk korps, der arbejder med udgangspunkt i barnets egen institution.¹²⁹ Formålet med ændringerne beskrives som øget kvalitet i tilbuddet, en udvidelse af målgruppen samt øget kapacitet.

¹²⁷ Mariagerfjord og Thisted kommuner.

¹²⁸ Jammerbugt Kommune har ikke svaret.

¹²⁹ Thisted Kommune.

Diagram 10

Af diagram 10 fremgår det, at mere end halvdelen af kommunerne anvender tilbud på førskoleområdet i egen kommune sammen med tilbud i andre kommuner, mens ca. en tredjedel anvender tilbud udelukkende i egen kommune.

På førskoleområdet er det ikke muligt – med det foreliggende datagrundlag – at vurdere udviklingen i 2007. Det kan dog bemærkes, at undervisningen af børn med en kombination af sprog- og talevanskeligheder udgør 62 % af tilbuddene på området, mens sprogvanskeligheder udgør 30 % af tilbuddene.

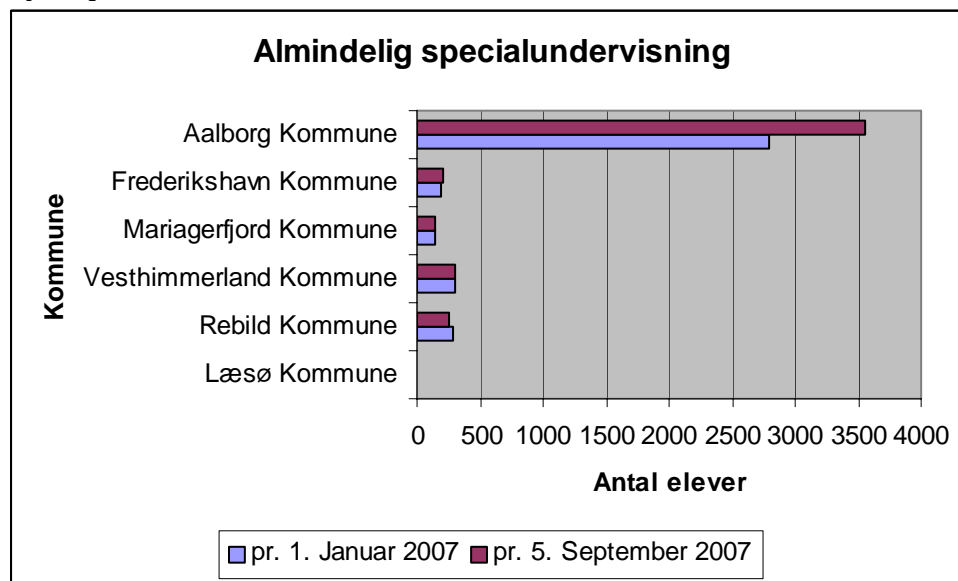
6.2.2: Almindelig specialundervisning

Den almindelige specialundervisning foregår på de fleste folkeskoler. Ansvar for resourceforbruget i forbindelse med specialundervisningen er gennemgående præget af den enkelte skoles pædagogiske grundlag med stor vægt på den enkelte elevs behov. Undervisningen kan maksimalt udgøre 12 timers støtte ugentligt. Der kan ikke klages over afgørelser til Klagenævnet for Vidtgående Specialundervisning.

Den overordnede udvikling

Af nedenstående diagram 11 ses udviklingen i antal elever, der modtog specialundervisning henholdsvis pr. 1. januar 2007 og pr. 5. september 2007.

Søjlediagram 11

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet.

NB. Morsø, Brønderslev, Jammerbugt, Thisted og Hjørring kommuner har ikke oplyst antal elever, der modtog almindelig specialundervisning i 2007.

Som det ses af diagram 11, er der i Aalborg Kommune registreret en stigning i antallet af elever, som modtog almindelig specialundervisning i løbet af 2007. Stigningen fra 1. januar 2007 til 5. september 2007 udgør ca. 21 %. For de øvrige kommuner ses ikke nævneværdige ændringer i udviklingen henover året 2007.

4 af kommunerne, svarende til 40 % af de kommuner, som har svaret¹³⁰, har planlagt eller gennemført ændringer inden for specialundervisning på folkeskoleområdet.¹³¹ Ændringerne beskrives som en øget lokal indsats for elever med svære generelle indlæringsvanskeligheder, oprettelse af en kontaktklasserække samt en ADHD klasserække i kommunen. Derudover beskrives en uddelegering af enkeltintegrationstimer til den enkelte skole – dog således, at der skal ske en behandling i visitationsudvalget, såfremt der lægges op til 12 ugentlige timer eller derover.¹³²

Rådets bemærkninger

Rådet drøftede på sit møde den 26. november 2007, at gruppen af adfærdsvanskelige børn anses som den største udfordring inden for den almindelige specialundervisning. Det blev derfor vurderet, at kommunerne skal tage stilling til i hvilket omfang denne gruppe skal forblive i de almindelige klasser i folkeskolen eller om der skal oprettes mere specialiserede tilbud end dem, der eksisterer i dag.

På området for almindelig specialundervisning kan der konstateres en stigning i antallet af elever, der modtog specialundervisning i Aalborg Kommune på ca. 20 % fra 1. januar 2007 til 5. september 2007. For de øvrige kommuner har tilgangen af elever været relativt stabil i 2007.

¹³⁰ Jammerbugt Kommune har ikke svaret.

¹³¹ Mariagerfjord, Morsø, Vesthimmerland og Frederikshavn kommuner.

¹³² Morsø, Vesthimmerland og Mariagerfjord kommuner.

6.2.3: Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

Nogle elever har vanskeligheder, som ligger ud over de muligheder, som kan rummes inden for den almindelige specialundervisning. Det kan være elever, som har adfærdsproblematikker, psykiatriske diagnoser eller elever med udviklingsforstyrrelse.

Den udvidede specialundervisning kan foregå som enkeltintegrerede forløb og som undervisning i specialklasser eller i specialskoler. Støtten udgør mere end 12 timer ugentligt.

Den overordnede udvikling

De nordjyske kommuner beskriver generelt, at der - gældende for specialundervisningen i den overvejende del af undervisningstiden - forventes enten et uændret niveau eller en mindre stigning i antallet af elever.

I alt 7 af kommunerne, svarende til 70 % af besvarelsene, har planlagt eller gennemført ændringer inden for områderne; Specialskoler, Specialklasser, Egne tilbud eller Opholdssteder og dagbehandlingstilbud.

Ændringerne beskrives blandt andet som oprettelse af en klasse for elever med ADHD-vanskeligheder og en samling af specialklasser med videre til større enheder.¹³³ Der beskrives endvidere en omlægning af den specialpædagogiske indsats ved udlægning af alle ressourcer til skolerne.¹³⁴ Ligeledes oplyses om et kommunalt skoletilbud til børn med autisme og en samling/omstrukturering af kommunale specialtilbud inden for området samt oprettelse af mindre grupper for personer med fysiske handicaps.¹³⁵

Årsagerne til ændringerne beskrives hovedsageligt at være et formål om at højne kvaliteten, men også en udvidelse af målgruppen, øget kapacitet og besparelser beskrives som årsag.

Regionsdrevne tilbud

Region Nordjylland peger på et stigende behov for skolerådgivningsydelsen, der retter sig mod børn med høretab og CI opererede børn¹³⁶. Særligt i forbindelse med at CI opererede børn integreres i den almindelige folkeskole øges behovet for rådgivning og vejledning af distriktsskolernes personale, således at eleverne kan opnå maksimalt udbytte af undervisningen.

I takt med integreringen af CI opererede børn i folkeskolen er der sket et fald i elevtallet på Aalborgskolen (døve). Der oplyses i den sammenhæng om en nedjustering med 7 pladser til børn med høretab, en nedjustering med 4 pladser for børn med høretab og funktionsnedsættelse.

Rådets bemærkninger

I relation til den mest specialiserede del af specialundervisningen bemærkede Rådet på sit møde den 16. april 2008, at der er et skisma mellem dét at skabe et højt specialiseret tilbud og dét at skabe et kvalificeret tilbud i nærmiljøet, som kan tilgodeses borgeres tilknytning til nærmiljøet.

¹³³ Rebild og Brønderslev kommuner.

¹³⁴ Rebild Kommune.

¹³⁵ Mariager og Thisted kommuner.

¹³⁶ Et Cochlear Implantat (CI) er et avanceret høreapparat, som svært hørehæmmede og døve kan få indopereret til fremme af hørelsen.

På området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden har det ikke været muligt – på baggrund af det foreliggende datagrundlag – at beskrive en udvikling. Det fremgår imidlertid af kommunernes redegørelser, at der generelt forventes enten et uændret niveau eller en mindre stigning i antallet af elever fremadrettet.

Fra regionen peges på et stigende behov for skolerådgivningsydelsen, der retter sig mod børn med høretab og CI opererede børn. Særligt i forbindelse med at CI opererede børn integreres i den almindelige folkeskole er behovet for rådgivning og vejledning af distriktsskolernes personale øget, således at eleverne kan opnå maksimalt udbytte af undervisningen.

I takt med integreringen af CI opererede børn i folkeskolen er der desuden sket et fald i elevtallet på Aalborgskolen (døve).

6.2.4: Undervisning af voksne med behov for specialundervisning

Myndighedsansvaret for den kompenserende specialundervisning (efter undervisningspligtens ophør) til personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse blev med kommunalreformen placeret i kommunerne, undtaget tilbud til ordblinde, som blev placeret i VUC regi.

Kommunerne er blevet anmodet om at indberette statistiske oplysninger vedrørende antallet af deltagere i de forskellige tilbudstyper inden for området for undervisning af voksne med behov for specialundervisning. Tilbudstyperne vedrører; Læse- og stavevanskeligheder, bevægelsesvanskeligheder, synsvanskeligheder, hørevanskeligheder, tale-, stemme- og sprogvanskeligheder, sindslidende, generelle vanskeligheder, sent erhvervet hjerneskade, udviklingsforstyrrelser og andet.

Datagrundlaget for dette område er imidlertid meget lidt fyldestgørende med kun få og delvise besvarelser. Det bemærkes i kommunernes redegørelser, at området er kendetegnet ved fri henvisningsret, og at kommunen derfor ikke har et konkret og detaljeret kendskab til alle brugere af voksenspecialundervisning og dennes karakter.¹³⁷ Området er derfor ikke – på foreliggende grundlag - målbart til vurdering i Udviklingsrådets redegørelse for 2007.

Regionsdrev- ne tilbud

Region Nordjylland oplyser – gældende for voksenområdet på Aalborgskolen (døve) – at der er svingende efterspørgsel på undervisningstilbud til voksne. Regionen oplyser endvidere, at kommunerne med reformen har fået visitationskompetencen, og vurderer mere individuelt, hvilke voksenundervisningsydelser, de ønsker at købe til den enkelte borger. Det betyder i praksis, at flere borgere får afslag på ansøgning om voksenundervisning, samt at de i nogle tilfælde tilbydes kortere forløb.

Rådets be- mærkninger

Rådet har på sit møde i november 2007 drøftet, at Aalborgskolen på flere områder har oplevet en væsentlig reduktion i behovet for specialundervisning, idet der bliver skåret i kursernes længde, holdene er blevet større og der gives flere afslag end tidligere.¹³⁸

Ændringer i 2007 eller 2008

Det oplyses, at 3 kommuner - svarende til 37 % af de kommuner, der har svaret - har planlagt eller gennemført ændringer inden for en eller flere af tilbudstyperne på området.

¹³⁷ Frederikshavn Kommune.

¹³⁸ Udviklingsrådets møde den 26. november 2007.

Samtlige disse 3 kommuner henfører i den forbindelse til oprettelse af tilbud efter lov om Ungdomsuddannelser til Unge med særlige behov.¹³⁹

Det må konstateres, at oplysningsgrundlaget på området for undervisning af voksne med behov for specialundervisning kun i meget begrænset omfang giver anledning til at vurdere udviklingen i 2007.

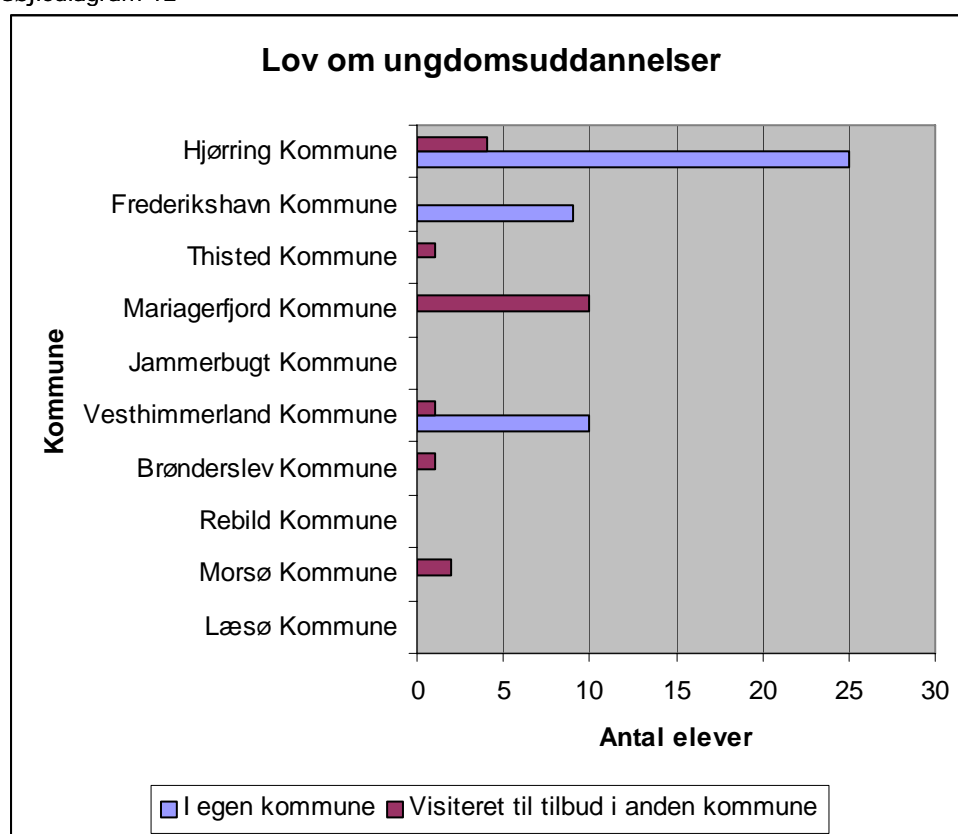
Der konstateres en svingende efterspørgsel på undervisningstilbud til voksne i det regionsdrevne tilbud, Aalborgskolen (døve). Det kan i den sammenhæng endvidere konstateres, at flere borgere får afslag på ansøgning om voksenundervisning, samt at de i nogle tilfælde tilbydes kortere forløb.

6.2.5: Uddannelse af unge med særlige behov

Fra skoleåret 2007/2008 trådte en særskilt lov i kraft, som giver unge med særlige behov ret til 3 års ungdomsuddannelse.

I nedenstående søjlediagram 12 ses de nordjyske kommuners anvendelse af tilbuddet om en 3-årig ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Søjlediagram 12

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedrørende 2007.

NB.: Aalborg Kommune har ikke oplyst om antal elever til ungdomsuddannelsen.

Den overordnede udvikling

Ifølge kommunernes oplysninger modtog i alt 63 elever undervisning efter lov om ungdomsuddannelser pr. 5. september 2007, svarende til skoleåret 2007/2008. Eleverne er

¹³⁹ Frederikshavn, Mariagerfjord og Thisted kommuner.

fordelt på i alt 7 af de 11 nordjyske kommuner¹⁴⁰ og det ses ligeledes, at kun 3 kommuner har elever til ungdomsuddannelsen indskrevet i egen kommune, mens i alt 6 kommuner visiterer denne type elever til tilbuddet i andre kommuner.

7 kommuner forventer at få en øget tilgang i egen kommune af elever til ungdomsuddannelsen fra skoleåret 2007/2008 til skoleåret 2008/2009, mens 2 kommuner forventer uændret tilgang af elever.¹⁴¹ 5 kommuner forventer en øget tilgang af elever, der visiteres til andre kommuner, mens 3 kommuner forventer en uændret tilgang af elever visiteret til andre kommuners tilbud.

Af kommunernes bemærkninger til ungdomsuddannelsen fremgår det, at tilgangstallet automatisk vil stige på grund af at uddannelsen er i en startfase, ligesom stigningen vil skyldes øget information og tilgang af nye årgange i forhold til 2007.¹⁴²

Det fremgår af kommunernes redegørelser, at uddannelsen indledes med et 12 ugers afklaringsforløb.¹⁴³ Derudover oplyser kommunerne, at der i uddannelsesforløbet anvendes praktikophold i beskæftigelses- og dagtilbud for voksne, i revalideringsinstitutioner og beskyttet beskæftigelse samt i private virksomheder.

I alt 6 unge, som er elever på ungdomsuddannelsen, er samtidig indskrevet i et døgntilbud enten i egen beliggenhedskommune eller i en anden kommune.

Planlagte ændringer

I alt 6 kommuner - svarende til 67 % af de kommuner, der har svaret – har planlagt eller gennemført ændringer i forhold til ungdomsuddannelsen. Kommunerne oplyser i tilknytning hertil, at ændringstiltagene vedrører indgåelse af samarbejder med forskellige udbydere af uddannelsesforløbet samt indgåelse af samarbejdsaftale med nabokommuner.¹⁴⁴ Formålet hermed beskrives hovedsageligt som et ønske om at højne kvaliteten i tilbuddet, men også en udvidelse af målgruppen og kapaciteten.

En kommune fremhæver i øvrigt, at der er udarbejdet en folder om uddannelsesforløbet samt at der planlægges et internt informationsmøde om uddannelsen på tværs af kommunens forvaltninger/forvaltningsenheder.¹⁴⁵

En anden kommune oplyser, at kommunen endnu ikke har haft tid til at implementere uddannelsen og endnu ikke kender økonomien herfor.¹⁴⁶

Opsummerende kan det konstateres, at 64 % af de nordjyske kommuner har visiteret unge til tilbud efter lov om Ungdomsuddannelser til unge med særlige behov enten i egen kommune eller i andre kommuner. En stor del af kommunerne forventer en stigende tilgang til uddannelsen for skoleåret 2008/2009.

---

¹⁴⁰ NB. Aalborg Kommune har ikke besvaret og kan derfor have elever optaget på uddannelsen på trods af manglende oplysninger herom.

¹⁴¹ De resterende 2 kommuner har ikke besvaret dette spørgsmål.

¹⁴² Brønderslev, Vesthimmerland og Hjørring kommuner.

¹⁴³ Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Thisted og Vesthimmerland kommuner.

¹⁴⁴ Brønderslev, Rebild, Hjørring og Vesthimmerland kommuner.

¹⁴⁵ Frederikshavn Kommune.

¹⁴⁶ Thisted Kommune.

36 % af de nordjyske kommuner har ikke visiteret elever til ungdomsuddannelsen, på trods af, at tilbuddet er en lovfæstet ret for unge med særlige behov. I kommunernes redegørelser henvises til, at den manglende anvendelse af tilbuddet skyldes manglende tid og uklarhed vedrørende den økonomiske ramme.

På området for almindelig specialundervisning kan der konstateres en stigning i antallet af elever der modtager specialundervisning i Aalborg Kommune på ca. 20 % fra 1. januar 2007 til 5. september 2007. For de øvrige kommuner har tilgangen af elever været relativ stabil i 2007

På området for specialundervisningen i den overvejende del af undervisningstiden fremgår det af kommunernes redegørelser, at der generelt i kommunerne forventes enten et uændret niveau eller en mindre stigning i antallet af elever fremadrettet.

64 % af de nordjyske kommuner har visiteret unge til tilbud efter lov om Ungdomsuddannelser til unge med særlige behov enten i egen kommune eller i andre kommuner. En stor del af kommunerne forventer en stigende tilgang til uddannelsen for skoleåret 2008/2009.

36 % af de nordjyske kommuner har ikke visiteret elever til ungdomsuddannelsen, på trods af, at tilbuddet er en lovfæstet ret for unge med særlige behov. I kommunernes redegørelser henvises til, at den manglende anvendelse af tilbuddet skyldes manglende tid og uklarhed vedrørende den økonomiske ramme.

Kapitel 7: Særlige temaer

Velfærdsministeriet har bedt udviklingsrådene om i redegørelsen for 2007 have særlig fokus på udviklingen i tilbudsmønstret til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, samt udslusning fra forsorghjem. Udviklingsrådet i region Nordjylland finder ikke, at der på baggrund af drøftelserne i 2007, har været grundlag for at sætte fokus på særlige områder ud over de fra Velfærdsministeriet udpegede.

Særligt tema

I

Udviklingsrådet skal beskrive og vurdere i hvilket omfang, der er sket ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og hvilken betydning eventuelle ændringer har for indsatsen for de omfattede målgrupper.

Det særlige tema vedrørende ændringer i tilbudsmønstret i 2007 til børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse er indarbejdet i de spørgsmål, som udviklingsrådene har bedt kommuner og regioner have udgangspunkt i ved udarbejdelse af redegørelsen.

Særligt tema

II

Udviklingsrådet skal videre beskrive og vurdere indsatsen for at udsłuse borgere fra forsorghjem.

Udviklingsrådene har bedt kommunerne om at bidrage med en række særskilte oplysninger vedrørende området.

Temaerne er en del af denne redegørelse. Udviklingsrådene har ikke gennemført særlige undersøgelser, vedrørende temaerne, men den enkelte kommunalbestyrelse og regionsrådet er blevet anmodet om at have et særligt fokus på temaerne.

7.1.1: Konklusion og Rådets anbefalinger vedr. tema I

Det kan konstateres, at der i region Nordjylland generelt - for området vedrørende børn, unge og voksne med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse - ikke er sket større ændringer i de kommunale og regionale tilbud, herunder målgrupper, visitationspraksis og det socialfaglige indhold i tilbuddene.

Der er dog - i regi af den administrative styregruppe i region Nordjylland - udarbejdet en samlet fremtidsplan for specialbørnehjemmene. Fremtidsplanen indebærer en sammenlægning af eksisterende enheder til større enheder samt en egentlig udvidelse af kapaciteten. Baggrunden for beslutningen er ændringer i målgruppen, ventelister, en bygningsmasse, der er forældet i forhold til målgruppen samt et ønske om at opnå mere rentable enheder.

Derudover har regionens største kommune, Aalborg, haft fokus på at skabe en ensartet og forbedret visitationspraksis.

Anbefaling

Udviklingsrådets anbefalinger:

Udviklingsrådet har ikke fundet anledning til særlige anbefalinger i forhold til tema I udover de anbefalinger, der er givet i forhold til børn og unge området samt vok-

senområdet i kapitlerne 4 og 5 i denne redegørelse.

7.1.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen på området

Af kommunernes kommentarer til det særligt udmeldte tema fremgår det, at der generelt ikke er sket nævneværdige ændringer i de kommunale og regionale tilbud, herunder målgrupper, visitationspraksis og det socialfaglige indhold i tilbuddene.

Overordnet udvikling

Vedrørende visitation oplyser regionens største kommune, Aalborg, at der pr. 1. januar 2007 blev oprettet en central visitation med henblik på at skabe mere ensartet og bedre visitering. Kommunen oplyser endvidere, at der er et løbende fokus på, om de tilbud, der er i tilbudsviften, svarer til efterspørgslen, såvel socialfagligt som kapacitetsmæssigt. I kommunen har der desuden været fokus på en bestræbelse på at samle indsatsen i egne tilbud.¹⁴⁷

2 kommuner oplyser i relation til Tema 1, at der dels er arbejdet på en målgruppeændring på egen døgninstitution, hvor 6 akut/observationspladser omdefineres til 6 pladser for børn med tilknytningsforstyrrelser (anbringelsesområdet). Ændringen iværksættes på baggrund af øget efterspørgsel fra samarbejdende kommuner.¹⁴⁸ Dels er der sket en udvidelse af kapaciteten i heldagsskolen og klubtilbud til unge med behov for særlig støtte.¹⁴⁹

Regionens bemærkninger

Region Nordjylland oplyser, at det på børne-handicapområdet - i forbindelse med rammeaftalen for 2007 - blev besluttet, at et fokuspunkt skulle være specialbørnehjemmene, herunder en udredning og vurdering af kapaciteten og ændringen af målgruppen. I 2007 har der under den administrative styregruppe været nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af de nuværende beliggenhedskommuner samt Aalborg Kommune. Arbejdet har ført til vedtagelse i Regionsrådet af en samlet fremtidsplan for specialbørnehjemmene, der indebærer en sammenlægning af eksisterende enheder til større enheder samt en egentlig udvidelse af kapaciteten. Baggrunden for beslutningen er ændringer i målgruppen, ventelister, en bygningsmasse der er forældet i forhold til målgruppen samt et ønske om at opnå mere rentable enheder.¹⁵⁰

2008 og efterfølgende år

2 kommuner fremhæver, at der ikke i 2007 ikke er sket en særlig udvikling i tilbudsmønstret, men at der forventes initiativer igangsat fremadrettet. Initiativerne skal blandt andet tage højde for at skabe en udvikling, der til stadighed tilgodeser de behov, som børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse har. Dette initiativ forventes at indgå som tema i forbindelse med arbejdet med etablering af kommende samarbejdsaftaler mellem kommunerne¹⁵¹ Ligeledes indebærer initiativerne - gældende for tilbud, der også før reformen var kommunale - at der i 2008 og de efterfølgende år skal arbejdes med en

¹⁴⁷ Oplysningen er afgivet ifm. redegørelsen for børn og ungeområdet.

¹⁴⁸ Rebild Kommune.

¹⁴⁹ Frederikshavn Kommune.

¹⁵⁰ Region Nordjyllands redegørelse.

¹⁵¹ Brønderslev Kommune.

vurdering af beboersammensætningen og med endelig fastlæggelse af organisation af tilbuddene og hjemmevejledningen.¹⁵²

Aalborg Kommune oplyser, at kommunen i 2008 vil oprette et socialpædagogisk støttekorps med henblik på at øge kvaliteten i tilbuddene til borgere over 18 år, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige problemer, har brug for støtte. Det er desuden formålet at sikre fleksibilitet i opgaveløsningen, således at det i større omfang bliver muligt løbende at tilpasse hjælpen til borgerne.

7.2.1: Konklusion og Rådets anbefalinger vedr. tema II

Der er generelt i de nordjyske kommuner stor opmærksomhed på at gøre en indsats for at sikre en hurtig udslusning fra forsorgshjemmene.

Blandt andet har regionens største kommune, Aalborg, gjort en forsøgsordning - gennemført i 2007 - permanent. Ordningen indebærer et samarbejde med det sociale område (forvaltningen) vedrørende et tættere samarbejde om opholds- og handleplaner for den enkelte bruger mellem kommunale rådgivere og rådgivere fra boformerne som borgeren udsluses til. Ordningen er desuden udvidet til samtlige socialområder i Aalborg Kommune samt andre kommuner i regionen. Samarbejdet vurderes at foranledige en hurtigere udslusning til en anden relevant boligform end forsorgshjem.

Det vurderes endvidere, at borgere i nogle kommuner opholder sig længere tid på forsorgshjemmene end nødvendigt, som følge af at kommunen ikke har tilbud, som kan rumme denne gruppe borgere efter udskrivning. En nordjysk kommune har – for at imødekomme dette behov – oprettet et nyt projekt, et "opgangsprojekt", som er et botilbud for aktive misbrugere, så borgere hurtigere kan udskrives fra forsorgshjemmene.

Anbefaling

Udviklingsrådets anbefalinger:

Rådet anbefaler, at alle kommuner udarbejder udslusnings- og handleplaner for den enkelte borger på forsorgshjem samt at det nødvendige antal udslusningspladser etableres.

7.2.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen på området

I det nedenstående fremgår en beskrivelse og vurdering af udviklingen i 2007 i forhold til udslusning af borgere fra forsorgshjemmene i region Nordjylland.

7.2.2.1: Opholdstid i forsorgshjemmene.

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet bedt om at redegøre for opholdstiden i forsorgshjemmene i de nordjyske kommuner.

---

¹⁵² Frederikshavn Kommune.

Stigning i opholdstiden

Aalborg Kommune oplyser, at opholdstiden på forsorgshjem er steget væsentligt fra 2005 til 2007. Således foretog forsorgshjemmet i kommunen i 2005 i alt 466 udskrivninger mens der i 2007 kun blev foretaget samlet set 375 udskrivninger. En anden kommune oplyser, at der i denne kommune har været en gennemsnitlig opholdstid på ca. 52 døgn for kommunens borgere på forsorgshjem. Det tilføjes dog, at opholdstiden er meget varierende og strækker sig fra få dage og op til et år. Kommunen driver ikke selv forsorgshjem men visiterer til andre kommuners tilbud.¹⁵³

Endnu en kommune vurderer, at der er borgere, som opholder sig længere tid på forsorgshjemmene end nødvendigt, idet kommunen ikke pt. har tilbud, som kan rumme denne gruppe borgere efter udskrivning.¹⁵⁴

2 kommuner oplyser, at det er vanskeligt at vurdere udviklingen i den gennemsnitlige opholdstid for brugere i forsorgshjem, idet der ikke før 2007 blev lavet statistik over den gennemsnitlige opholdstid.¹⁵⁵

Statistik fra Ankestyrelsen

Det skal bemærkes, at Ankestyrelsen hvert år udarbejder en statistik, hvor der blandt andet registreres følgende oplysninger om brugere af forsorgshjemmene: Alder, køn, statsborgerskab, indtægt og opholdstid. Statistikken for 2007 er endnu ikke offentliggjort, og da der således ikke foreligger oplysninger om tiden efter strukturreformen, er det på nuværende tidspunkt ikke hensigtsmæssigt at inddrage disse statistiske oplysninger i denne redegørelse. Der vil dog på sigt være mulighed for – via Ankestyrelsens statistik – at følge udviklingen i opholdstiden.

7.2.2.2: Indsatser eller besluttede tiltag i 2007, der skal styrke en hurtig udslusning fra forsorgshjem.

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet bedt om at redegøre for indsatser eller besluttede tiltag i 2007, der skal styrke en hurtig udslusning fra forsorgshjem.

Initiativer i 2007

3 nordjyske kommuner har iværksat initiativer i 2007 til styrkelse af en hurtig udslusning fra forsorgshjem.

Initiativerne indebærer blandt andet en samarbejdsaftale med forsorgshjemmene om, at der hurtigst muligt, eller senest 8 dage efter indskrivning, skal fremsendes en opholdsplan for den indskrevne¹⁵⁶ samt iværksættelse af en hurtigere opfølgning med hurtig kontakt til en relevant misbrugskonsulent/støttekontaktperson/Den Sociale Indsats for udredning og afklaring af tilbud. Den gennemsnitlige opholdstid er efterfølgende blevet kortere.¹⁵⁷ Ligeledes indebærer initiativerne udarbejdelse af et nyt projekt, et "opgangsprojekt", som er et botilbud for aktive misbrugere, så borgere hurtigere kan udskrives fra forsorgshjemmene.¹⁵⁸

---

¹⁵³ Hjørring Kommune.

¹⁵⁴ Thisted Kommune.

¹⁵⁵ Thisted og Frederikshavn kommuner.

¹⁵⁶ Thisted Kommune.

¹⁵⁷ Morsø Kommune.

¹⁵⁸ Thisted Kommune.

En anden kommune bemærker, at der ikke er iværksat tiltag i 2007 til sikring af en hurtig udslusning og oplyser endvidere, at en undersøgelse foretaget i 2007 har vist, at kommunen ikke har egentlige hjemløse borgere, hvorfor forsorgshjemmene hovedsageligt anvendes til borgere, der har brug for restituering efter længere tids misbrug og til afrusning.¹⁵⁹ Ligeledes fremhæves det af en kommune, at udslusning fra forsorgshjemmene kun sker, når kommunen laver en fast aftale om en borger, der eksempelvis skal afruses på et forsorgshjem for derefter at komme på det regionale tilbud Misbrugscentret.¹⁶⁰

Initiativer i 2008

En kommune angiver, at der i 2008 er planer om at lave et samarbejde mellem det faglige netværk i relation til rammeaftalen og netværket, som beskæftiger sig med misbrug, idet der er flere snitflader på områderne.¹⁶¹

En anden kommune oplyser, at der ikke er iværksat initiativer, men at kommunen vil forsøge at få forsorgshjem og de kommuner, som de ligger i, til at være mere aktive for at få borgerne udsluset. Kommunen er blevet opmærksom på at kræve en forsorgsplan i forbindelse med betalingen af regningen for borgerens ophold.¹⁶²

7.2.2.3: Indsatser eller besluttede tiltag i 2007, der øger samspillet mellem forsorgshjem og kommunernes øvrige tilbud.

Forsøgsordning i Aalborg Kommune

I Aalborg Kommune har forsorgshjemmene i løbet af 2007 – som en forsøgsordning – samarbejdet med det sociale område (forvaltningen) vedrørende et tættere samarbejde mellem kommunale rådgivere og boformens rådgivere om opholds- og handleplaner for den enkelte bruger. Forsøget er efterfølgende blevet evalueret og samarbejdet er blevet gjort permanent og udvidet med øvrige socialområder i Aalborg Kommune og andre kommuner. Samarbejdet vurderes at foranledige en hurtigere udslusning til en anden relevant boligform. Aalborg Kommune vurderer endvidere, at nogle borgere har så massive problemer, at de er velanbragte på forsorgshjem og at disse borgere ikke er motiverede for at flytte andre steder hen. Der er dog en bevidsthed om, at forsorgshjemmene skal anvendes til et midlertidigt ophold, og forsorgshjemmene gør ligeledes en indsats for at finde et alternativt opholdssted.

Inddragelse af hjemkommunerne

En anden kommune oplyser, at der fra 2008 er planlagt et øget fokus på udslusning fra forsorgshjem. Initiativet udspringer af, at kommunen ikke finder det generelle samarbejde med forsorgshjem optimalt og det skønnes, at der er flere borgere som er i ophold på forsorgshjem, uden at kommunen umiddelbart orienteres herom. Kommunen ønsker, at der skal ske en øget og hurtig inddragelse af hjemkommunen med henblik på at sikre, at den enkelte borger hurtigst muligt kan få relevante socialfaglige tilbud i nærmiljøet, således at der sikres forankring i en tilværelse lokalt, både i relation til bolig/netværk, og mulighed for at få fodfæste på arbejdsmarkedet/i lokale tilbud.¹⁶³

Det fremhæves ligeledes af en kommune, at der er indgået et tættere samarbejde med primære forsorgshjem, herunder deltagelse i netværksgrupper inden for forsorg. Dette

---

¹⁵⁹ Hjørring Kommune.

¹⁶⁰ Mariagerfjord Kommune.

¹⁶¹ Frederikshavn Kommune.

¹⁶² Frederikshavn Kommune.

¹⁶³ Rebild Kommune.

har medført en øget forståelse for fælles interesser og behov. Der udarbejdes opholds- og handleplaner.¹⁶⁴

Rådets bemærkninger

Det bemærkes af Rådets medlem fra SAND, at der fortsat er et stort behov for forsorgshjemmene, idet der ikke er den nødvendige kapacitet af udslusningsboliger, hvor der er mulighed for at indgå i et socialt netværk, og hvor brugerne løbende har mulighed for at få hjælp.

Rådsmedlemmet bemærker desuden, at kommunerne har mulighed for at søge statslige puljemidler blandt andet til etablering af udslusningsboliger med videre.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ Morsø Kommune.

¹⁶⁵ Rådets møde den 16. april 2008.

Kapitel 8: Fokusområder til videre bearbejdning

I dette kapitel er der foretaget en opsamling af de områder, som Udviklingsrådet ønsker at rette et særligt fokus på i forbindelse med Rådets møderække i 2008.

Børn og Unge området

På Børn og Unge området ønsker Rådet i 2008, at arbejde videre med anbringelsesområdet, herunder om anvendelsen af anbringelser som foranstaltning har ændret sig, således at der eksempelvis sker flere kortvarige anbringelser samt at anbringelser sker ud fra et mere forebyggende perspektiv. Rådet ønsker desuden et fokus på, hvilken betydning det vil have at gøre en tidlig indsats over for børn og unge med et særligt behov for støtte, fremfor at vente til en eventuelt mere gennemgribende og længerevarende foranstaltning må forventes at blive nødvendig.

Rådet har i den sammenhæng bemærket sig, at Aalborg Kommune i 2008 vil sætte fokus på effektmåling og dokumentation for brugen af forebyggende foranstaltninger. Erfaringerne fra dette arbejde vil indgå i drøftelserne på Udviklingsrådets møder i 2008 eller snarest muligt.

Voksenområdet

På voksenområdet ønsker Rådet at følge udviklingen i ventetid på botilbud, særligt i de kommuner, hvor der er registreret en meget lang ventetid. Rådet vil samtidig være opmærksomt på, at de registrerede ventetider ikke nødvendigvis er et udtryk for det reelle behov for botilbud, idet flere kommuner har oplevet, at borgere ikke har ønsket at tage i mod et egnet botilbud.

Specialundervisningsområdet

På specialundervisningsområdet har Udviklingsrådet peget på, at stadig flere elever integreres i den almindelige undervisning via individuelt tilrettelagte forløb. Den restgruppe af elever - som skal have tilbud uden for den almindelige undervisning - bliver derfor mindre, hvilket vil kræve et særligt fokus på, at denne gruppe sikres de nødvendige og kvalitetsmæssigt forsvarlige tilbud. Det er Rådets vurdering, at denne restgruppe af elever bør være en væsentlig del af Rådets fokusområde på specialundervisningsområdet.

Endelig ønsker Rådet på specialundervisningsområdet at følge, hvorvidt alle unge med ret en ungdomsuddannelse får et relevant tilbud som forudsat i lovgivningen. Rådet ønsker i den sammenhæng at opfordre alle de nordjyske kommuner til at tilbyde en ungdomsuddannelse til unge med særlige behov efter lov om ungdomsuddannelser.

Bilag 1

Medlemmer af Udviklingsrådet i Region Nordjylland

(suppleanter angivet i parentes)

Aalborg kommune:

rådmand for Ældre- og Handicapforvaltningen Tina French Nielsen
(rådmand for Familie- og Beskæftigelsesafdelingen Mai-Britt Iversen)

Jammerbugt kommune:

Social- og sundhedsudvalgsformand Eva Rytter Andersen
(Sonia Luther Nielsen)

Brønderslev kommune:

Socialudvalgsformand Ole Jespersgaard
(Karl Emil Nielsen)

Frederikshavn kommune:

Socialudvalgsformand Birgit Hansen
(Steen Jensen)

Læsø kommune:

Social- og Kulturudvalgsformand Erik Malmose
(Hans Ole Steffensen)

Hjørring kommune:

Byrådsmedlem Jørn E. Christiansen
(Indtil november 2007 var Karl H. Bornhøft medlem og formand for udviklingsrådet.)

Thisted kommune:

Børne-, Familie- og Kulturudvalgsformand Bjarne Holm
(Ole Christensen)

Morsø kommune:

Formand for Udviklingsrådet, 1. Viceborgmester Bente Lyndrup

Vesthimmerlands kommune:

Socialudvalgsnæstformand Torben Duelund Jensen
(Socialudvalgsformand Kurt Friis Jørgensen)

Rebild kommune:

Anders Norup

Mariagerfjord kommune:

Sundheds- og Omsorgsudvalgsformand Poul Bergmann
(Poul Egander Grøn)

Region Nordjylland:

Formand for forum for Social- og Specialskoleområdet Mogens Nørgaard
(Thomas Krogh)

Danske Handicaporganisationer - DH:

Næstformand for Udviklingsrådet: Formand for Dansk Epilepsiforening Lone Nørager Kristensen

Formand for Landsforeningen SIND Finn Graa Jakobsen

Skole og Samfund:

Formand for Skole og Samfund, Mariagerfjord, Ruth Cilwik Andersen
(Frank Østergaard)

Forældrelandsforeningen - FBU:

Jørgen Flemming Jensen
(Bent Tanzer)

Sammenslutningen af Næruvalg - SAND:

Jørgen Jensen

Bilag 2

Tilbud indeholdt i rammeaftalerne i Region Nordjylland

Efter lov om social service:

- Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, §§ 103-104
- Midlertidige botilbud, § 107, stk. 2
- Længerevarende botilbud, § 108
- Kvindekrisecentre, forsorgshjem m.v., §§ 109-110
- Særlige dagtilbud, § 32
- Døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, § 67, stk. 2
- Behandling af stofmisbrugere, § 101
- Ydelser fra hjælpemiddelcentraler, § 5, stk. 2
- Specialrådgivningsydelser, §§ 11-12

Efter folkeskoleloven

- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand, § 20, stk. 3 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)

Efter lov om specialundervisning for voksne

- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 2 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)

Efter sundhedsloven

- Behandling for alkoholmisbrug efter §§ 141 og 142

Efter Lov om almene boliger mv.

- Almene ældreboliger, § 185b

Bilag 3

Høringssvar

Følgende høringssvar er indkommet til Udviklingsrådet:

5. marts 2008 – Hjørring kommunes Handicapråd

12. marts 2008 – DHs repræsentanter i Handicaprådet i Jammerbugt kommune

13. april 2008 – Rebild kommunes Handicapråd

Samtlige høringssvar kan findes på udviklingsrådenes hjemmeside:

www.statsforvaltning.dk/udviklingsraad-redegørelser

Bilag 4

Kommunestørrelser

Kommunenavn:	Indbyggertal:
Aalborg kommune	ca. 195.000
Hjørring kommune	ca. 67.000
Frederikshavn	ca. 63.000
Thisted	ca. 45.000
Mariagerfjord	ca. 42.000
Jammerbugt	ca. 39.000
Vesthimmerland	ca. 38.000
Brønderslev	ca. 35.000
Rebild	ca. 29.000
Morsø	ca. 22.000
Læsø	ca. 2.000

Kilde: KMD borgerservice,
1. januar 2008.

Bilag 5

Tilbud og målgrupper

Tilbud/målgrupper på det sociale område og specialundervisningsområdet, som udviklingsrådet følger. (Lovparagraffen henviser, hvor ikke andet er nævnt til: Lov om Social Service jf. lovbekendtgørelse nr. 1117 af 26. september 2007.)

Børn og ungeområdet	
<u>Særlige dagtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 32
<u>Særlige klubtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 36
<u>Vedligeholdelsestræning mv. til børn:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning mv. for børn jf. § 83. Vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder til personer, som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer jf. § 86, stk. 2.	§ 44
<u>Ledsageordning for unge:</u> Unge mellem 16 og 18 år med betydelige og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som er i målgruppen har ret til 15 timers ledsagelse om måneden.	§ 45
<u>Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold.</u> Familier, der modtager konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted el. lign.	§ 52, stk.3, nr.1
<u>Praktisk pædagogisk eller anden støtte i hjemmet:</u> Familier, der modtager støtte i hjemmet med det formål at sikre, at familien holdes samlet (hjemme-hos ordninger).	§ 52, stk.3, nr.2
<u>Familiebehandling eller lignende støtte:</u> Familier, der modtager familiebehandling eller lignende støtte med det formål at bevare familien samlet.	§ 52, stk.3, nr.3
<u>Døgnophold for familier med børn:</u> Familier, der modtager døgnophold jf. § 55, uden for hjemmet som led i familiebehandling mv. – eksempelvis i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution. Barnet eller den unge modtager omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der ligeledes foretages undersøgelser og observationer samt ydes terapi og anden behandling jf. § 55, stk. 1.	§ 52, stk.3, nr.4
<u>Aflastningsordninger:</u>	§ 52, stk.3, nr.5

Børn og unge kan ydes aflastningsophold til på en døgninstitution, i en plejefamilie eller et godkendt opholdssted.	
<u>Personlig rådgiver:</u> Børn og unge kan få udpeget personlig rådgiver – herunder også unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.6 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.2.
<u>Fast kontaktperson for barnet eller den unge:</u> Børn og unge kan få udpeget fast kontaktperson – herunder også unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.7 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.3.
<u>Fast kontaktperson for hele familien:</u> Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.	§ 52, stk.3, nr.7
<u>Praktikophold for unge hos en arbejdsgiver:</u> Børn og unge, for hvilke der er formidlet praktikophold hos en offentlige eller privat arbejdsgiver. Bestemmelsen anvendes bl.a. som et led i indsatsen overfor utilpassede unge, der har vanskeligt ved at opnå eller fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp, og kommunen kan i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge.	§ 52, stk.3, nr.9
<u>Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte:</u> Børn og unge eller familier, for hvilke der ydes anden hjælp.	§ 52, stk.3, nr.10
<u>Økonomisk støtte der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning, hvor forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte til udgifter eller økonomisk støtte, der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning.	§ 52, stk.4
<u>Økonomisk støtte for at undgå anbringelse uden for hjemmet, fremskynde hjemgivelse eller fremme en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte, når det kan undgå anbringelse uden for hjemmet m.m.	§ 52, stk.5
<u>Støttepersoner til forældre i forbindelse med anbringelser:</u> Familier kan få udpeget støtteperson i forbindelse med et barns eller den unges anbringelse uden for hjemmet.	§ 54
<u>Forældre pålæg:</u> Kommunen kan meddele forældre pålæg i forbindelse med en risiko for at barnets eller den unges udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.	§ 57 a
<u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med sociale adfærdsproblemer:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18., eller få etableret en udslningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 67, stk. 1
<u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u>	§ 67, stk. 2

Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18., eller få etableret en udslusningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	
<u>Anbringelse i sikrede døgninstitutioner:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en sikret døgninstitution (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 67, stk. 3
<u>Privat familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i privat familiepleje. (Paragraffen vedrører godkendelse af plejeforældre, anbringelsen foretager familien selv.)	§ 78, stk. 1
<u>Privat døgnplejehjem:</u> Børn og unge under 18 år kan anbringes i privat døgnpleje, som drives af private uden offentlige midler.	§ 78, stk. 7
<u>Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere:</u> Unge under 18 år skal gives tilbud om behandling for stofmisbrug. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).	§ 101, stk. 3
<u>Anbringelse i familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i familiepleje. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 1
<u>Anbringelse i netværksplejefamilier:</u> Børn og unge kan anbringes i netværksplejefamilier. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 2
<u>Anbringelse på egne værelser:</u> Børn og unge kan anbringes i egne værelser. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 4
<u>Anbringelse på kost- eller efterskole:</u> Børn og unge som anbringes på kost- eller efterskole har fundet sted. Ligeledes unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 5
<u>Anbringelse på socialpædagogiske opholdssteder:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold på socialpædagogisk op-	§ 142, stk. 5

holdssted. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	
Voksenområdet.	
<u>Socialpædagogisk bistand:</u> Hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.	§ 85
<u>Genoptræning:</u> Genoptræning i forbindelse med afhjælpning af fysisk funktionsnedsættelse forårsaget af sygdom, der ikke behandles i tilknytning til en sygehusindlæggelse. (Lægefagligt begrundet genoptræning efter udskrivning fra sygehuset ydes efter sundhedslovgivningens § 140).	§ 86, stk. 1
<u>Vedligeholdelsestræning:</u> Hjælp til vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.	§ 86, stk. 2
<u>Kontant tilskud til personlig og praktisk hjælp:</u> Voksne kan få udbetalt et kontakt tilskud til personlig og praktisk hjælp, som modtageren selv antager.	§ 95
<u>Hjælpeordning til personer med nedsat funktionsevne:</u> Voksne kan få kontant tilskud til dækning af udgifter til ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte.	§ 96
<u>Ledsageordning for voksne:</u> Voksne under 67 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, har ret til 15 timers ledsagelse om måneden. Personen skal kunne efterspørge ledsagelse uden socialpædagogisk indhold. En bevilget ydelse bevares efter fyldte 67 år.	§ 97
<u>Kontaktperson for døvblinde:</u> Kommunen skal i fornødent omfang tilbyde hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, som er døvblinde.	§ 98
<u>Støttekontaktperson:</u> Kommunen skal sørge for tilbud om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelse, stof- og alkoholmisbrug samt personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.	§ 99
<u>Behandlingstilbud til voksne stofmisbrugere:</u> Kommunen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).	§ 101, stk. 1
<u>Tilbud af behandlingsmæssig karakter:</u> Kommunen kan ud over tilbud efter § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter, når dette er nødvendigt med henblik på	§ 102

<p>at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning. (Lægefaglig begrundet/henvist genoptræning efter udskrivning fra sygehus ydes efter sundhedslovgivningens § 140. Behandling for alkoholmisbrug ydes efter sundhedslovens § 141).</p>	
<p><u>Beskyttet beskæftigelse:</u> Personer under 65 år, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.</p>	§ 103
<p><u>Aktivitets- og samværstilbud.</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer tilbydes aktivitets- og samværstilbud til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkår.</p>	§ 104
<p><u>Midlertidige botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.</p>	§ 107
<p><u>Midlertidige botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.</p>	§ 107
<p><u>Midlertidige botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer med sindslidelser kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.</p>	§ 107
<p><u>Længerevarende botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.</p>	§ 108
<p><u>Længerevarende botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykiskfunktionsevne:</u> Personer med af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter individuel vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.</p>	§ 108
<p><u>Længerevarende botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer, som er psykisk syge kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter</p>	§ 108

individuel vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.	
<u>Midlertidige botilbud for kvinder, som har været udsat for vold m.v.:</u> (kvindekrisecentre). Omfatter kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold tilbydes midlertidigt ophold i boformer til kvinder. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.	§ 109
<u>Midlertidige botilbud til socialt udsatte:</u> (Forsorgshjem og herberger). Omfatter personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.	§ 110
<u>Støtte til bil:</u> Kan ydes til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der i væsentlig grad har forringet evne til at færdes eller i væsentlige grad har vanskeligt ved at opnå eller fastholde et arbejde eller gennemføre en uddannelse uden brug af bil.	§ 114
<u>Modtagere af hjælp til boligindretning:</u> Personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få hjælp til indretning af bolig, når indretningen er nødvendig for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for den pågældende. Der medtages ligeledes de ganske særlige tilfælde, hvor § 116, stk. 1, ikke har været tilstrækkelig til at gøre boligen egnet som opholdssted, og kommunen har ydet hjælp til dækning af udgifter til anskaffelse af bolig.	§ 116
<u>Pasning af nærtstående:</u> Der kan ydes støtte til personer, som varetager omsorg og pasning af nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse.	§ 118
<u>Plejehjem og beskyttede boliger:</u> Særlige plejehjem og beskyttede boliger eller ustøttede private eller almene plejeboliger. Videreførelse af plejehjem som blev oprettet efter Lov om social bistand og videreført efter Servicelovens § 140.	§ 192
<u>Almene ældreboliger oprettet for handicappede:</u> Personer i alderen til og med 66 år, som er anvist boliger, der er oprettet efter § 105, stk.2, som almene ældreboliger. Boligerne kan være organiseret som bofællesskaber jf. almenboliglovens § 5, stk. 3. (Personer mv. som er indskrevet i botilbud efter §§ 107, 108, 109 og 110 medtages ikke her, men under den pågældende paragraf).	LBK. Nr. 1118 af 26.09.07, lov om almene boliger § 105, stk.2
<u>Specialundervisningsområdet.</u>	
<u>Specialundervisning:</u> Kommune skal sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til børn og unge under 18 år, herunder børn	LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen, § 20,

<p>og unge, hvis udvikling stiller krav om en særlig hensyntagen eller støtte, der bedst kan opfyldes på specialskoler eller i specialklasser, eller for hvem undervisning kun kan gennemføres med støtte i den overvejende del af undervisningstiden. Endvidere påhviler det kommunen at sørge for specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.</p>	<p>stk. 2</p>
<p><u>Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud:</u> Regionen skal drive lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år, som er henvist til specialundervisning ved regionens foranstaltning, jf. § 21, stk. 1 og 2. Det samme gælder for børn, der henvises til specialpædagogisk bistand ved regionens undervisningstilbud og som endnu ikke har påbegyndt skolegangen.</p>	<p>LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen § 20, stk. 3</p>
<p><u>Voksen specialundervisning:</u> Voksenspecialundervisning gives til personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning for at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen, og som ikke kan modtage relevante tilbud med samme formål efter anden lovgivning. Specialundervisningen tilpasses den enkelte deltagers forudsætninger, færdigheder og behov. Videre tilknyttes den specialpædagogiske bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbudet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.</p>	<p>Bekendtgør. nr. 378 af 28.04.06 om specialundervisning for voksne. Jf. LBK. Nr. 658 af 03.07.00, lov om specialundervisning for voksne</p>
<p><u>Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov:</u> Unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov har et retskrav på en ungdomsuddannelse. Kommunen skal tilbyde de unge, der er tilmeldt kommunens folkeregister, en 3-årig ungdomsuddannelse efter denne lov.</p>	<p>LBK. Nr. 564 af 06.06.07, lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.</p>

Statsforvaltningen
Nordjylland
Slotspladsen 1
9000 Aalborg
Tel 7256 8700
nordjylland@statsforvaltning.dk

www.statsforvaltning.dk